

Η “ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ” ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

Απάντησις

σέ απόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Η “ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ” ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

Άπαντησις
σέ απόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2005

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Η “ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ” ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ
Άπαντησις σέ απόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου

Α΄ ἔκδοσις 2005
ISBN: 960-7553-23-3
© Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὄρους

«...Τῆς κακίας ὁ ἐφευρετής ... ἐνός θελήματος καί μιᾶς ἐνεργείας ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ ἐνός τῆς ἁγίας Τριάδος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῷ ὀρθοδόξῳ λαῷ καινοφώνως ἐνσπείρας τὴν αἵρεσιν, τῇ Ἀπολιναρίου, Σεβήρου καί Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξία συνάδουσαν, καί τό τέλειον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ αὐτοῦ ἐνός Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνελεῖν διὰ τινος δολεραῆς ἐπινοίας σπουδάζουσαν...»

(Ὁρος τῆς ἁγίας ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου)

* * *

«...Καί τάς δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν τοῦ σαρκωθέντος δι' ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας, τέλειον αὐτόν Θεόν καί τέλειον ἄνθρωπον γινώσκοντες, ὡς ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἐξεφώνησεν, Εὐτυχῇ καί Διόσκορον δυσφημήσαντας τῆς θείας αὐλῆς ἐξελάσασα, συναποβάλλοντες αὐτοῖς Σεβήρον, Πέτρον καί τὴν πολυβλάσφημον αὐτῶν ἀλληλόπλοκον σειρὰν...»

(Ὁρος τῆς ἁγίας Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου)

* * *

«...Δεχόμεθα καί ἀσπαζόμεθα τάς ἁγίας καί Οἰκουμενικάς Συνόδους ... καί τὴν τετάρτην τὴν ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα Πατέρων κατὰ Εὐτυχοῦς καί Διοσκορόν, μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ δογματιζόντων κακῶς...»

(Ὁμολογία Πίστεως ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ)

* * *

«...Ἐρρέτω Νεστόριος, Εὐτυχῆς τε καί Διόσκορος, Σεβήρος τε καί ἡ τούτων ἐξάγιστος συμμορία, ὁ μὲν Υἱῶν εἰσάγων δυάδα ...· οἱ δέ, σύγχυσιν ποιοῦντες τὴν τῶν φύσεων ἔνωσιν, οὐχ ὑποστατικὴν ἔνωσιν ἀλλὰ φυσικὴν κρᾶσιν καί φύρσιν αὐτὴν δογματίζοντες...»

**(Ὁμολογία Πίστεως ἁγίου Φιλοθέου Κοκκίνου,
Πατριάρχου Κων/πόλεως)**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	11
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	15
Τό θέμα ἐν ἐπιτομῇ	15
Εἰσαγωγή	15
Ο ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ	22
1ον. Ὁ χαρακτηρισμός «Μονοφυσίται» καί ἡ δογματική ταυτότης τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν	22
2ον. Ἡ Σεβηριανή Χριστολογία δέν εἶναι ὀρθόδοξος. Ἡ φράσις: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες»	26
3ον. Τό κριτήριον τῆς καταδίκης τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου ὡς αἰρετικῶν	62
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙ. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ	68
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	77
ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ	79
SUMMARY	85

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Παρελάβαμε στήν αγία μας Ἐκκλησία νά θεολογοῦμε «ἐπό-
μενοι τοῖς ἀγίοις Πατράσιν», ἀποδεικτικῶς καί ὄχι στοχαστι-
κῶς, ἀλιευτικῶς καί ὄχι ἀριστοτελικῶς. Δέν ἀκολουθοῦμε τίς ἰδικές
μας ἀπόψεις, ἴσως καλοπροαίρετες, ὄχι ὅμως πάντοτε δοκιμασμέ-
νες στήν λυδία λίθο τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἔχουμε «βε-
βαιότερον τόν προφητικόν λόγον ... ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ
τόπῳ» (πρβλ. Β΄ Πέτρ. α΄ 19). Οἱ ἀποφάνσεις τῶν Οἰκουμενικῶν
Συνόδων, οἱ μαρτυρίες τῶν ἀγίων Πατέρων, ἡ ὑμνολογία καί ἡ ἐν
γένει λατρεία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ὁδηγός μας.

Ὡς μοναχοί μάλιστα αἰσθανόμεθα ἰδιαίτερα τήν ἀνάγκη νά ὁ-
μολογοῦμε τήν Πίστι μας, ὅταν διαπιστώνουμε ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος
νά ἀλλοιωθῇ. Ἡ ὁμολογία τῆς Πίστεως λαμβάνει χαρακτηριστικά θεολο-
γικῶν παρεμβάσεων, ὡσάκισ ἡ παρέκκλισις ἀπό αὐτήν ἐπενδύεται
μέ θεολογικά ἐπιχειρήματα. Ἔχουμε τήν συνείδησι ὅτι βαδίζουμε
στά ἵχνη τῶν πρό ἡμῶν μοναχῶν, καί μάλιστα τῶν ἀγιορειτῶν πα-
τέρων, οἱ ὅποιοι μέ σεβασμό, διάκρισι καί παρησιία ἤλεγχαν τίς
ἐκτροπές. Τά Πρακτικά πολλῶν Συνόδων βεβαιώνουν ὅτι ἡ Ἐκκλη-
σία ὄχι μόνον ἐπέτρεπε, ἀλλά καί ἐνεθάρρυνε καί ἐπιζητοῦσε τήν
συμμετοχή σέ αὐτές τῶν προκρίτων ἡγουμένων καί μοναχῶν, γιά
τήν ἀντιμετώπισι τῶν αἰρέσεων καί τήν διατύπωσι τῶν ὀρθοδόξων
δογμάτων (βλ. *Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπέρ τῆς Ὁρθοδοξίας*, Ἰε-
ρά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου, 2003).

Οἱ ἀπόψεις πού δημοσιεύθηκαν ἀπό τόν καθηγητή κ. Γεώργιο
Μαρτζέλο γύρω ἀπό τήν “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκη-

δονίων, μᾶς προεκάλεσαν βαθυτάτη ἔκπληξι. Ἐγνωρίζαμε βεβαίως ὅτι ὁ Θεολογικός Διάλογος μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶχε καταλήξει στήν συμφωνία, ὅτι ἀνέκαθεν καί μέχρι σήμερα οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι διετήρησαν πιστῶς τήν ὀρθόδοξο χριστολογική πίστι καί ἀποστολική παράδοσι (βλ. Β΄ Κοινή Δήλωσις, 1990, παρὰ γρ. 10). Μελετήσαμε τό ζήτημα. Κατελήξαμε στά συμπεράσματα, πού ἔχουμε δημοσιεύσει στίς ἐργασίες μας καί συνοψίζονται στό ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἔχουν Ὁρθόδοξο Χριστολογική Πίστι, δέν ἔχουν ἀπαγκιστρωθῇ ἀκόμη ἀπό τήν αἵρετική Χριστολογία τῶν αἰρεσιαρχῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου καί δέν ἔχουν ἀποδεχθῇ τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία καί ὡς ἰδική τους πίστι. Θεωρήσαμε ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι ἀπό ἐνθουσιασμό καί ὑπερβάλλοντα ζήλο γιά τήν ἔνωσι προχώρησαν σέ βήματα πού ἐκ τῶν ὑστέρων φάνηκε πώς ἦσαν ἄστοχα. Ἐλπίζαμε ὅτι, μετὰ τήν ἀποδοκιμασία τῆς συμφωνίας αὐτῆς ἀπό σημαντικό μέρος τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, θά ὑπῆρχε περισσότερη περίσκεψις. Δέν πιστεύαμε ὅτι Ὁρθόδοξοι θεολόγοι θά ἀνελάμβαναν νά τήν ὑπερασπισθοῦν.

Πρώτη ἔκπληξις ἦσαν οἱ διδακτορικές διατριβές, πού ἐγκρίθηκαν ἀπό τό Τμήμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης καί ἀποδεικνύουν δῆθεν τήν ὀρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου. Ἦσαν τά πρωτόλεια τῆς ἀκαδημαϊκῆς προσπάθειας γιά μία “ὀρθόδοξη” ἐρμηνεία τῶν ἀντιχαλκηδονίων δογμάτων, μέ στόχο τήν δογματική ἐξίσωσί τους πρὸς τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία. Τό Ὁρθόδοξο δογματικό αἰσθητήριο ἀντέδρασε αὐθόρμητα στίς θεολογικές ἀπόψεις τῶν δύο αὐτῶν διδακτορικῶν διατριβῶν. Μέ τήν Χάρι τοῦ Θεοῦ δόθηκε τεκμηριωμένη ἀπάντησις σέ αὐτές.

Ἐκτοτε νέα ἔκπληξι καί ἀκατανόητη θεολογική πρᾶξι ἀπετέλεσαν τά δημοσιεύματα τοῦ κ. Μαρτζέλου, μέ τά ὅποια ὑπερασπίζεται τήν ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, μέ θεολογικά μάλιστα ἐπινοήματα, ὅπως αὐτό τῆς διακρίσεως τῆς “ἰδεολογικῆς” ἀπό τήν

“ἐκκλησιολογική” τους ὀρθοδοξία. Τό θέμα ἔπρεπε πάλι νά μελετηθῇ. Ἀφιερώσαμε χρόνο καί δυνάμεις. Διεπιστώσαμε ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ κ. Μαρτζέλου δέν δικαιώνονται. Προχωρήσαμε στήν ἔκδοσι τῆς μετὰ χεῖρας ἐργασίας, γιά νά θέσουμε τά συμπεράσματά μας ὑπ’ ὄψιν τῶν Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ.

Ἐχουμε διαπιστώσει ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι, ὅσοι τουλάχιστον χειρίζονται τίς τύχες τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἐλπίζουν νά ἐπιτύχουν μία ἐκκλησιαστική ἔνωσι χωρίς ἐνότητα χριστολογικοῦ φρονήματος, ἕνα εἶδος συνυπάρξεως στό πνεῦμα τῆς προτεσταντικῆς comprehensiveness (περιεκτικότητος).

Γι’ αὐτό, ἡ θεολογική ἐπαγρύπνησις εἶναι ἀπαραίτητη. Ὅχι λόγω ἑνός ψυχροῦ συντηρητισμοῦ, πού δέν κατανοεῖ τήν πραγματική ἀνάγκη τῶν Ἀντιχαλκηδονίων νά ἐπιστρέψουν στούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντιθέτως, λόγω ἑνός σοβαροῦ ἐνδιαφέροντος γιά τήν ἐπαναγωγή τους ἀπό τήν πλάνη στήν Ἀλήθεια, ἀπό τόν χωρισμό στήν ἐνότητα τῆς Μιᾶς Ἀγίας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας· καί ἐπὶ πλέον λόγω τῆς βαθειᾶς ἀνησυχίας γιά τυχόν σχίσματα στό σῶμα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μας, ἐάν τυχόν ἡ ἔνωσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν Ἐκκλησία δέν γίνη στήν σταθερή βάσι τῆς ἀπολύτου δογματικῆς ταυτότητος.

Ἐν ὅψει τῆς προωθήσεως τῶν διαδικασιῶν γιά τήν συνοδική ἀπόφανσι περὶ τῶν Πορισμάτων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, προσφέρουμε τήν παροῦσα ἐργασία μας στήν Ἐκκλησία ὡς ταπεινή συμβολή, γιά νά ὠριμάσῃ μία ἀκριβὴς καί σύμφωνη πρὸς τίς ἀποφάνσεις τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐκτίμησις τῶν συνοδικῶν σωματῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν αἰρεσιαρχῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου.

Εἰς δέ τόν πανάγιον Κύριον καί Θεόν μας Ἰησοῦν Χριστόν, τόν ὅποιον ἡ ἁγία ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἀνεκήρυξε «ἕνα καί τόν αὐτόν Χριστόν Υἱόν Κύριον Μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύ-

τως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως καί ἀδιαιρέτως γνωριζόμενον», ἀπονέ-
μουμε ὀφειλετικῶς εὐχαριστία, δόξα, τιμή καί προσκύνησι εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου
Ἁγίου Ὁρους

† Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος

11 Ἰουλίου 2005

Μνήμη τῆς ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας
τῆς κυρωσάσης τὸν Ὅρον τῶν Πατέρων

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Τό θέμα ἐν ἐπιτομῇ

Ἡ ἀναγνώρισις “ἰδεολογικῆς” Ὁρθοδοξίας στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους στηρίζεται σέ παρερμηνεία τῶν κειμένων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί τῶν ἱστοριοδογματικῶν δεδομένων. Ἡ πατερική καί συνοδική παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας δέν συνηγορεῖ γιά τήν ὁρθότητα τῆς θεωρίας, ἡ ὁποία ὑποστηρίζει τήν “ἰδεολογική” Ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Προοπτική τῆς θεωρίας εἶναι νά συμβάλῃ στήν ἔνωσί τους μέ τήν Ἐκκλησία μέ μόνη ἀπαίτησι ἀπό αὐτοὺς νά ἀναγνωρίσουν τίς Οἰκουμενικές μας Συνόδους Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄ καί Ζ΄. Ἡ ἀπαίτησις εἶναι ὁρθή, ἐάν προϋποθέτῃ τήν ἀποδοχή καί τοῦ δογματικοῦ περιεχομένου τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, δηλαδή τήν ἀπόρριψι τῆς αἵρετικῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, τήν ἀποδοχή τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας καί τῶν καταδικῶν πού ἔχουν ἐπιβληθῇ ἀπό αὐτές τίς Συνόδους. Χωρίς τό δογματικό τους περιεχόμενο ἡ ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπό τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους εἶναι ἀποδοχή “ψιλῶ ὀνόματι”, ἀκατανόητη θεολογικῶς καί δέν συντελεῖ σέ μία θεοφιλῇ ἐκκλησιαστική ἔνωσι πού θά θεμελιώνεται στήν ἐνότητα τῆς Πίστεως.

Εἰσαγωγή

Ὁ καθηγητής κ. Γεώργιος Δ. Μαρτζέλος ὑποστηρίζει σέ ἄρθρο του¹ τήν ἄποψι ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, ἂν καί λόγῳ τῆς ἀπο-

1. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατὰ τόν ἅγ. Ἰωάννη τό Δαμασκηνό*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τόμ. 75, τεῦχ. 2ο, 2004, σελ. 593-609. Οἱ βασικές θέσεις τοῦ ἄρθρου συναντῶνται σέ σειρά δημοσιευμάτων τοῦ ἰδίου στόν ἐκκλησιαστικό τύπο (βλ. ἐφημ. ΟΡΘ. ΤΥΠΟΣ, φ. 18ης/10/2002, 10ης, 17ης καί 24ης/1/2003), τά ὁποία ἐπέκριναν ὁ ὁμότιμος Καθηγητής Ἰω. Κορναράκης (ἐνθ' ἄνωτ., φ. 8ης/11/2002) καί οἱ πρωτοπρ. π. Λάμπρος Φωτόπουλος (ἐνθ' ἄνωτ. φ. 29ης/11/2002, 14ης καί 21ης/2/2003) καί π. Ἰω. Φωτόπουλος (ἐνθ' ἄνωτ., φ. 31ης/1/ καί 7ης/2/2003), καί στό ἄρθρο «Ἡ ἐπιστημονικότητα μιᾶς “ἐπιστημονικῆς κριτικῆς”» (περιοδ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ, τεῦχ. 798 (2003), σελ. 598 κ.ἐ.).

σχίσσεως τους ἀπό τήν Ἐκκλησίαν δέν ἔχουν “ἐκκλησιολογική ὀρθοδοξία”, ἐν τούτοις ἔχουν τήν “ἰδεολογική ὀρθοδοξία”. Γράφει: «καίτοι ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός θεωρεῖ τούς Ἀντιχαλκηδονίους ὡς αἰρετικούς, ἐπειδή ἀρνήθηκαν νά δεχθοῦν τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο, ἐν τούτοις δέν διστάζει νά ἀναγνωρίσει τήν ἰδεολογική ὀρθοδοξία τους ἢ μέ ἄλλα λόγια τήν ὀρθοδοξία τους κατά τήν οὐσία τοῦ δόγματος, χαρακτηρίζοντάς τους ὡς πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα “ὀρθόδοξους”»². Οἱ θέσεις του συνοψίζονται ὡς ἑξῆς:

α) Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀποδίδει στούς Ἀντιχαλκηδονίους αἵρεσι, ἐπειδή ἀποσχίσθηκαν ἀπό τήν Ἐκκλησίαν «προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος», καί ὅχι ἐπειδή ἔχουν αἰρετική Χριστολογία (εἶναι Μονοφυσῖται)³.

β) Σύμφωνα μέ τὰ ἱστοριοδογματικά δεδομένα ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ὀρθόδοξη, καθώς «δέν διαφέρει οὐσιαστικά ἀπό τή Χριστολογία τοῦ ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας»⁴. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τό ἐπιβεβαιώνει μέ τήν ἔκφρασι: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες». Οἱ ἅγιοι Πατέρες τούς κατεδίκασαν ὅχι γιά τό χριστολογικό τους φρόνημα ἀλλά γιά τήν ἄρνησί τους νά δεχθοῦν τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο.

γ) Τό κριτήριο Ὁρθοδοξίας κατά τούς Πατέρας εἶναι κυρίως ἐκκλησιολογικό. «Δέν ἐνδιέφερε καθόλου τούς Πατέρες ἂν ἡ Χριστολογία τους [σ.σ. τῶν Ἀντιχαλκηδονίων] ἦταν καθ' ἑαυτήν ὀρθόδοξη ἢ αἰρετική, ἀπό τή στιγμή πού οἱ ἴδιοι ... ἔσχιζαν μέ τή στάση τους τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας»⁵. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τό ἐπιβεβαιώνει μέ τό

2. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεσι...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 609.

3. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 595-596.

4. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 598.

5. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 598-599.

νά ἀναγνωρίζῃ ἀπολύτως ὀρθόδοξο φρόνημα καί σέ ἄλλους αἰρετικούς, χωρισμένους ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

δ) Κατόπιν τούτων δέν πρέπει νά ζητηθῇ ἀπό τούς Ἀντιχαλκηδονίους γιά τήν ἔνωσί τους μέ τήν Ἐκκλησίαν τίποτε περισσότερο ἀπό τό νά ἀναγνωρίσουν τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο καί τίς ἐπόμενες αὐτῆς ὡς ἅγιες καί Οἰκουμενικές⁶.

Τό ἄρθρο τοῦ κ. Μαρτζέλου ἀποκτᾷ ἰδιαίτερη σημασία, καθώς ἐκφεύγει ἤδη τῶν ὁρίων μιᾶς ἀκαδημαϊκῆς γνώμης, στό πλαίσιο ἑνός ἐνδο-ὀρθόδοξου διαλόγου, καί ἐντάσσεται στόν “φάκελλο” πού θά τύχῃ τελικῆς ἐπεξεργασίας ἀπό κάποια ἀνωτάτη συνοδική ἐκκλησιαστική ἀρχή. Σχετίζεται μέ τήν εἰσήγησί του πρὸς τήν Διορθόδοξο Ἐπιτροπή τοῦ Διαλόγου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους, πού ἐστιάζεται «ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς ἐπιτευχθείσης συμφωνίας διά τό Χριστολογικόν ζήτημα καί τῆς ἀντικρούσεως τῶν ἀντιδρώντων διά τῆς ἐρμηνείας τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς “Ὁρθοδοξίας” τῶν μὴ Χαλκηδονίων ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ» (περιοδ. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ, τεύχ. 647/30.4.2005). Εἶναι πιθανόν μάλιστα νά συμπεριληφθῇ στόν εἰδικό τόμο πού θά ἐκδοθῇ μέ τήν φροντίδα τῆς Διορθόδοξης Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς μαζί μέ ἄλλες εἰσηγήσεις καί μελέτες, «αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὰ διαμφισβητούμενα θεολογικά ζητήματα τῶν κοινῶν Θεολογικῶν Δηλώσεων ἢ ἀντικρούουν τὰς ἐπ' αὐτῶν διατυπωθείσας ἐπικρίσεις», ὅπως σημειώνεται στό ἀνακοινωθέν τῆς ἀνωτέρω Ἐπιτροπῆς πού συνήλθε τόν παρελθόντα Μάρτιο κατά πρόσκλησιν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου (ἐνθ' ἄνωτ.).

Ἐκ προοιμίου πρέπει νά λεχθῇ ὅτι ἡ ἄποψις περὶ “ἰδεολογικῆς” Ὁρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στοιχεῖ στήν γραμμή πού ἐξ ἀρχῆς ἐχάραξαν οἱ σκαπανεῖς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου (1964-

6. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 609.

1971), μία γραμμή πού δέν ἄλλαξε κατεύθυνσι παρά τίς ἰσχυρές διαφωνίες καί τήν τεκμηριωμένη κριτική πού ἀσκήθηκε ἀπό πλειάδα Ὁρθοδόξων θεολόγων καί, ὅσον τό καθ’ ἡμᾶς μετά ἀπό τήν ἐπίσημη φάσι του (1985-1993), ἀπό τήν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὅρους καί ἀπό τήν Ἱερά Μονή μας⁷. Ἐπιπλέον ἡ γραμμή αὕτη, πού συνοψίζεται στίς Κοινές Δηλώσεις (1989, 1990), δέν ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τῶν Ἱερῶν Συνόδων τῶν ἀγιοτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν οὔτε τῆς συμφωνίας συνόλου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας παρά τήν παρέλευσι δωδεκαετίας. Τίς Κοινές Δηλώσεις καί τίς Προτάσεις (1993) τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους διέπει ὡς γνωστόν ἡ ἄποψις ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι

7. Δέν παραπέμπουμε ἐδῶ στήν βιβλιογραφία πού ἀποτιμᾷ θετικά τήν ἀνέλιξι τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου. Ἀπό αὐτήν ὅμως ἀρύεται κανεῖς τά στοιχεῖα γιά νά ἀρθρώσῃ μία τεκμηριωμένη κριτική. Τά πορίσματα τοῦ Διαλόγου ἔχουν ἐπικρίνει μεταξὺ ἄλλων ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Διδώδωρος (1992), ὁ Σεβ. Γέρων Ἐφέσου Χρυσόστομος (1991), ὁ Σεβ. Κυρηναίος Παῦλος (1998), ἡ ἐπὶ τῶν Δογματικῶν συνοδική Ἐπιτροπή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1994), οἱ καθηγηταί Παν. Τρεμπέλας (1965), Ν. Μητσόπουλος (1994) καί π. Θεόδωρος Ζήσης (1994), ἡ Ἀδελφότης Θεολόγων “Ὁ Σωτήρ” (σειρά ἄρθρων πού ἐπανεξεδόθησαν τό 1995 σέ ἐνιαῖο τόμο), ὁ θεολόγος Στ. Μποζοβίτης (1999), ὁ καθηγητής Ἀνδρ. Ν. Παπαβασιλείου (2000) καί ὁ Jean-Claude Larchet (γαλλιστί τό 2000, ἑλληνική μετάφρασις στό περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ 74/1 (2003), σελ. 199-234· 74/2 (2003), σελ. 633-670· 75/1 (2004), σελ. 77-104). Ἐπίσης ἀξιόλογη κριτική ἀσκήθηκε ἀπό τήν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὅρους (1994, 1995, 1996) καί τήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου (1994, 1995, 1999, 2003). Μικρότερα σχετικὰ ἀγιορειτικά ἄρθρα ἔχουν ἔκτοτε δημοσιευθῇ στόν ἐκκλησιαστικό τύπο καί σέ περιοδικά. Τό 2003 δημοσιεύθηκε ἀπό τήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου τό βιβλίον *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι* (Κριτική δύο διδακτορικῶν διατριβῶν), Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2003.

κατά τήν οὐσία τοῦ δόγματος Ὁρθόδοξοι, παρά τό γεγονός ὅτι εἶναι χωρισμένοι ἀπό τήν Ἐκκλησία ἐπὶ τόσους αἰῶνας⁸.

Δέν θά ἐπαναλάβουμε τήν πληθωρική ἐπιχειρηματολογία κατὰ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων καί τῶν Προτάσεων τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Θά ἐπιβεβαιώσουμε μόνο τήν ὀρθότητά της, καθόσον ἔδειξε ὅτι:

α) Ἀπό θεολογικῆς πλευρᾶς οἱ Κοινές Δηλώσεις ἐσφαλμένως ἀναγνωρίζουν ὡς ὀρθόδοξη τήν σεβηριανή Χριστολογία, πού στήν γλῶσσα τῶν Κοινῶν Δηλώσεων ἐκφράζεται μέ τήν διατύπωσι «μία ἠνωμένη θεανθρωπίνη φύσις ἐν Χριστῷ» καί ἐπικουρεῖται ἀπό τήν ἐπιδεχομένη διπλῆς ἐρμηνείας δήλωσι ὅτι «αἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ» καί ἀπό τήν ἀνεπαρκῆ ἀναφορά στήν ὑπαρξί φυσικῆς θελήσεως καί φυσικῆς ἐνεργείας στίς φύσεις πού ἐνώθηκαν ἐν Χριστῷ⁹.

β) Ἀπό ἐκκλησιολογικῆς πλευρᾶς εἶναι ἀδιανόητη ἡ πρότασις νά διακηρυχθῇ ἡ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν μέ κοινή ὁμολογία τῶν τριῶν πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων μόνο, ἐνῶ οἱ ἐπόμενες Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' νά ἀποτελέσουν θέμα θεολογικῶν συζητήσεων μετά τήν ἐκκλησιαστική ἔνωσι· ἀκόμη ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ πρότασις νά καθαρθοῦν τά λειτουργικά βιβλία ἀπό ἐκφράσεις δῆθεν ὑβριστικές γιά τούς ἀντιχαλκηδονίους αἰρεσιάρχας, καθὼς καί νά θεωροῦνται οἱ ἐν λόγῳ αἰρεσιάρχαι τοπικοὶ ἅγιοι τῆς μιᾶς μόνο πλευρᾶς (ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐννοεῖται ἐνώσει)¹⁰.

8. Β' Κοινὴ Δήλωσις, παράγρ. 9, περιοδ. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ 446-1.10.1990, σελ. 19-20. Ἀνακοινωθέν Δ' Συνελεύσεως, περιοδ. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ 498-30.11.1993, σελ. 6.

9. Ἱερά Κοινότης Ἁγ. Ὅρους, *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, Ἅγιον Ὅρος 1996, σελ. 36-60.

10. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 97-101.

γ) Ἡ ἀξιόλογη προσπάθεια τοῦ Κόπτου Μητροπολίτου Δαμιέττης κ. Bishop, Συμπροέδρου τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, νά ἐπανερμηνεύσῃ ἐπὶ τό ὀρθοδοξότερον τίς Κοινές Δηλώσεις, προκειμένου νά γίνουν ἀποδεκτές καί ἀπό ὅσους τίς ἀμφισβητοῦμε, δέν ἔφθασε στό σημεῖο νά πείσῃ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι σέ θέσι νά ἐγκαταλείψουν τήν αἰρετική σεβηριανή Χριστολογία καί νά συναριθμήσουν τίς Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικές Συνόδους ὡς ἅγιες στό σύνολο τῶν ἀποφάσεών τους καί ὡς Οἰκουμενικές στό κῦρος τους, ὥστε ἐπὶ τῆς ἐδραίας αὐτῆς βάσεως νά γίνῃ ἡ ἔνωσίς τους ὡς Ὁρθοδόξων πλέον μέ τήν ἁγία Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία μας. Στήν πρότασι τοῦ κ. Bishop, νά ἐπανεκτιμήσουμε τήν στάσι μας ἔναντι τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, ἀπαντήσαμε εὐγενῶς καί ὑποδείξαμε τά χριστολογικά σημεῖα, στά ὁποῖα πρέπει νά γίνουν ἐπιπλέον βήματα πρὸς τήν κατεύθυνσι τῆς Ὁρθοδοξίας¹¹. Ἡ ἀπάντησίς μας ὑπεβλήθη ἀρμοδίως πρὸς τήν Α.Θ.Π. τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη καί δημοσιεύθηκε ἐν περιλήψει¹². Πρέπει νά λεχθῇ ὅτι ἡ ἀξιολόγησις αὐτοῦ τοῦ κειμένου ἀπό τήν Σύνοδο τῶν Προκαθημένων τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν (Κάϊρο, 21 Ὀκτωβρίου 2004) ἦταν ἐν πολλοῖς ἀντικειμενική, ἀλλά γραμμένη σέ γλῶσσα πού ὑπηρετεῖ τίς τυπικές διαδικασίες ἀνεξίξεως τοῦ Διαλόγου, μία γλῶσσα πού δέν δίνει τήν δυνατότητα στοὺς μὴ εἰδικούς νά καταλάβουν ὅτι μέ τό κείμενο αὐτό ζητοῦμε νά γίνουν καί ἄλλα βήματα ἀπό τήν πλευρά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων πρὸς τήν κατεύθυνσι τῆς ὀρθοδόξου Πίστεως. Λέγει τό ἀνακοινωθέν: «Ὁ Σεβασμιώτατος [σ.σ. ὁ κ. Bishop] ἔλαβε μία ἐκτενῆ γραπτὴ ἀπάντησι, πού ἐκθέτει τίς ἀπόψεις τους [σ.σ.

11. Θεολογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τεσσάρων εἰσηγήσεων τοῦ Μητροπολίτου Δαμιέττης κ. Bishop περὶ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων (11 Ἰουλίου 2004), ὑπὸ Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου.

12. Στό περιοδ. ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ, τεύχ. 37/2004, σελ. 7-12.

δηλ. ἡμῶν], τά σημεῖα συμφωνίας καί διαφωνίας τους, καί πού ἐκφράζει τήν πρόοδο πού σημειώθηκε σέ κάποιες πλευρές τῆς Χριστολογίας».

Ἔχουμε τήν ἐλπίδα ὅτι στίς σελίδες πού ἀκολουθοῦν, διευκρινίζεται ἐπαρκῶς ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἔχουν “ἰδεολογική” Ὁρθοδοξία, συγκεκριμένα δέν ἔχουν ὀρθόδοξη Χριστολογία· ὅτι ἡ ὑποστήριξις τῆς “ἰδεολογικῆς” τους Ὁρθοδοξίας στηρίζεται σέ ἐσφαλμένες ἱστοριοδογματικές παραδοχές· ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοὺς ἀντιμετωπίζει ὡς αἰρετικούς μέ τό ἐκκλησιολογικὸ κριτήριον ἐνωμένο ἄρρηκτα μέ τό κριτήριον τῆς Πίστεως καθ' ἑαυτήν (τά δύο κριτήρια ἀλληλοπεριχωροῦνται)· καί ὅτι μέ τό νά ὑποστηρίζεται ἡ (ἀνύπαρκτη) “ἰδεολογική” Ὁρθοδοξία τους, δέν ὑπηρετεῖται μία ἀληθὴς ἔνωσίς τους μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, καθὼς ἡ ἔνωσις δέν θά ἐδράζεται στήν ἐνότητα τῆς Πίστεως, ὅπως τήν ζῇ ἡ Ἐκκλησία στήν θεία Λειτουργία της καί τήν ὅλη λατρεία της, στήν κανονική της τάξι καί τήν εὐσέβειά της. Τό ἀποτέλεσμα μιᾶς τέτοιας ἐνώσεως δέν οἰκοδομεῖ τήν ἐνότητα τῆς ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Μέ τίς εἰσαγωγικὰς αὐτὰς σκέψεις προβαίνουμε στήν διερεύνησι τῶν θέσεων πού στηρίζουν τήν “ἰδεολογική” Ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Διευκρινίζουμε τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους δέν ἀληθεύουν.

* * *

Ο ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

1ον.

Ὁ χαρακτηρισμός *Μονοφυσίται*

καί ἡ δογματική ταυτότης τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν

Ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς θεωρίας περὶ τῆς “ἰδεολογικῆς Ὁρθοδοξίας” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ἡ ἀντίληψις ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός δίνει τὴν δογματικὴν ταυτότητα ὅχι μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν τοὺς *Μονοφυσίται* –αὐτὸ δῆθεν εἶναι ἀπλῶς ἓνα ἀπὸ τὰ ὀνόματα ποὺ τοὺς ἀποδίδουν οἱ Ὁρθόδοξοι–, ἀλλὰ μὲ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι πλὴν τῆς ἀποσχίσεώς τοὺς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καθ’ ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι Ὁρθόδοξοι: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες»¹.

Πρόκειται γιὰ ἓνα σοβαρὸ λάθος, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀπαρχὴ βρίσκεται στὴν ἐντύπωσιν ποὺ καλλιεργήθηκε ἀπὸ τὴν σύγχρονη βιβλιογραφία, ὅτι ὁ Μονοφυσιτισμός, ὡς ὄνομα καὶ ὡς περιεχόμενο, ἀφορᾷ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ αἰρεσιάρχου Εὐτυχοῦς καὶ ὄχι τοὺς Σεβηριανούς ποὺ τὸν ἔχουν καταδικάσει. Ἡ ἀλήθεια, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν διερεύνησιν τῆς πατερικῆς γραμματείας καὶ βεβαιώνεται ἀπὸ τὴν διαχρονικὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ὅτι οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Διοσκοροῦ καὶ τοῦ Σεβήρου εἶναι ἐπίσης καὶ κατ’ ὄνομα καὶ κατὰ τὴν Χριστολογία τοὺς μονοφυσίταις². Μονοφυσιτισμός δὲν εἶναι μόνον τὸ νὰ πιστεῦν κανεὶς ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἔχει ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὴν θεότητα καὶ ἐπομένως ἐν Χριστῷ ὑπάρχει μόνῃ ἡ θεότης, ἀλλὰ ἐπίσης τὸ νὰ πιστεῦν κανεὶς στὴν *μία σύνθετη φύσιν* τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας.

Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης στὸν Ὁδηγὸν τοῦ χαρακτηρίζει τοὺς Διοσκορίτας καὶ τοὺς Σεβηριανούς μὲ τὸ ὄνομα *Μονοφυσίται* καὶ ἀνασκευάζει ὡς κακὸ δόξη τὴν Χριστολογία τοῦς: «Ὅσιον λοιπόν ... διὰ βραχέων εἰπεῖν, πόθεν ἤρξατο καὶ ἡ τὴν σύγχυσιν δογματίζουσα τῶν Μονοφυσιτῶν αἵρεσις, καὶ ἐκ ποίων αἱρέσεων καὶ δρακόντων ἀρχαίων τὸν ἰὸν ἐθήλασε. Ταῖς γάρ Μανιχαίων, καὶ Οὐαλεντινῶν, καὶ Μαρκιωνιστῶν, καὶ Ἀρειανῶν βίβλοις ἐγκύψας ὁ Εὐτυχῆς, ὁ καθαιρεθεὶς ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου Καλκηδόνος, ἐκείθεν ἐδιδάχθη τὴν φαντασίαν καὶ δόκησιν, καὶ τὸ μίαν φύσιν κηρύττειν τῆς θεότητος, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ. Εἷτα ἐκ τοῦ Εὐτυχοῦς παρέλαβε τὴν τοιαύτην νόσον ὁ Διόσκορος. Λοιπὸν καθαιρεθέντος καὶ Διοσκοροῦ ἐν Χαλκηδόνι, ἐσχίσθη ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀλεξανδρείας. Μετὰ γοῦν χρόνους τινὰς γέγονε Τιμόθεος ἐπίσκοπος Μονοφυσιτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [...] Διωχθέντος οὖν Σεβήρου ἀπὸ Ἀντιοχείας διὰ τὰ πονηρὰ αὐτοῦ διδάγματα, ἅπερ κατὰ τῆς συνόδου Χαλκηδόνος ἐδίδασκε, παραγίνεται ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εἰς τὸν φωλεὸν τῶν ὄφεων, τῶν ἐχθρῶν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας [...] Καθεσθεὶς οὖν ἐκτίθεται αὐτοῖς βιβλόν, τὴν λεγομένην Φιλαλήθην, μᾶλλον δὲ φιλομυθὴ, ... ἦντινα βιβλόν οὕτω δὴ κατέχουσι κατὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ Συρίαν οἱ τε Ἰακώβου, καὶ Σεβήρου καὶ Θεοδοσίου, καὶ Τιμοθέου, καὶ Διοσκοροῦ μαθηταὶ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐχθροί, [...] Ταῦτα ἡμεῖς οὐκ ἐξ ἀκοῆς γράφομεν, ἀλλ’ ἐκ πείρας πολλῆς τυγχάνοντες, καὶ ἐν Συρίᾳ, καὶ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἐν ἑτέροις τόποις εἰδότες τοὺς τὴν *μίαν φύσιν ἐν Χριστῷ δογματίζοντας*»³.

Καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός συνδέει τὸν χαρακτηρισμὸν *Μονοφυσίται* μὲ τὴν σεβηριανὴν διδασκαλίαν ποὺ ἀρνεῖται δύο φύσεις ἐν Χριστῷ: «Εἰδέναι τοίνυν χρεῶν, ὡς ἡ τῶν ὀνομάτων

1. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσις...*, σελ. 595-596.

2. Βλ. Ἱερά Κοινότης Ἀγ. Ὁρῶν, *ἐνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 64-78. Ἐπίσης, Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἱρεσιάρχαι (*Κριτικὴ δύο διδακτορικῶν διατριβῶν*), Ἱερά Μονὴ Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὁρῶν 2003.

3. Κεφ. στ’, PG 89, 101C-105C.

των σύγχυσις ποιεῖ τοῖς αἰρετικοῖς τὴν πλάνην. Καθὼς οὖν τοῖς *μονοφυσίταις*, τοῖς ἀκεφάλοις φημί, τό ταυτὸν λέγειν φύσιν καὶ ὑπόστασιν αἷτιον γέγονε λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ *μίαν φύσιν*, ἵνα μὴ εἰς δύο ὑποστάσεις τὸν Χριστὸν διέλωσιν...»⁴.

Πέραν τούτων ὁ ἅγιος Ἰωάννης στό ἔργο του *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως* κάνει πολλές ἀναφορές στὶς μονοφυστικές πτυχές τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας πού ἀντιμάχονται τὴν Ὁρθόδοξο Χριστολογία: στήν μία σύνθετο φύσι πού ἀντιστρατεύεται τὴν ὁμολογία δύο πραγματικῶν φύσεων (κεφ. 47)· στήν ἄρνησι τῶν Σεβηριανῶν νά ἀριθμήσουν δύο φύσεις (κεφ. 49)· στὸν τρόπο πού ὅλη καὶ τελεία ἡ φύσις τῆς θεότητος ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου θεωρουμένη ἐνώθηκε μέ ὅλη καὶ τελεία τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, προκειμένου νά προσδιορίσῃ πῶς κατανοεῖ τὴν φύσιν καὶ νά ἀπορρίψῃ τὴν θεωρία τῆς ἐνώσεως μερικῶν οὐσιῶν (κεφ. 50)· καὶ τέλος στά δύο φυσικά θελήματα καὶ τίς δύο φυσικές ἐνεργεῖες ἐν Χριστῷ (κεφ. 58 καὶ 59), ὥστε ἐμμέσως νά ἀποδείξῃ μονοφυσικὴ τὴν σεβηριανὴ διδασκαλία περὶ τῆς μιᾶς ἐνεργείας. Ἀλλὰ καὶ τό περιεχόμενο τῶν ἀντιρρητικῶν του ἔργων *Κατὰ Ἰακωβιτῶν* καὶ *Κατὰ Ἀκεφάλων*, ὅπου ἀναμφιλέκτως ἐκδηλώνει μέ δυναμισμό τὴν θεολογικὴ ἀντισεβηριανὴ του ἐπιχειρηματολογία, εἶναι ἀντιμονοφυσικό.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω ὁ χαρακτηρισμὸς *Μονοφυσῖταις*, πού ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἀποδίδει στοὺς Σεβηριανούς, εὐρίσκεται σέ πλήρη συμφωνία, ὡς ὄνομα πρὸς τό περιεχόμενό του, μέ τό ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι Σεβηριανοὶ προφάσει τοῦ Ὁροῦ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἀποσχίσθηκαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἐνῶ καθ' ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ὀρθόδοξοι. *Μονοφυσῖταις* εἶναι αὐτοὶ πού ἄρνη-

4. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Περὶ τῶν δύο ἐν Χριστῷ θελημάτων*, 20.

θηκαν τὸν Ὁρο τῆς Χαλκηδόνος καὶ κατὰ συνέπειαν ἀνέπτυξαν μία μονοφυσικὴ Χριστολογία. Τό ὄνομα αὐτό δηλαδὴ δηλώνει τὴν βασικὴ πτυχή τῆς Χριστολογίας τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν, τὴν ἄρνησι δύο πραγματικῶν φύσεων ἐν Χριστῷ. Στό θέμα αὐτό ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἀκολουθεῖ μία ἐνιαία παράδοσι, σταθμὸ στήν ὁποία ἀποτελεῖ ἡ ἀδιαμφισβητήτου κύρους ἀντισεβηριανὴ γραμματεία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (*Ἐπιστολές IB' Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον*, *II' Πρὸς Πέτρον ἰλλούστριον*, *IE' Πρὸς Κοσμᾶν διάκονον*, καὶ βέβαια ἀναφορές σποράδην στά *Ἐγχειρίδια θεολογικά καὶ πολεμικά*), ὅπου δίνεται εὐθέως τό στίγμα τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, ὅτι ὁ Σεβήρος «τὴν φύσιν ἀθετεῖ τῆς σαρκός, πρὸς μίαν τὰς διαφορῶν φύσεις ἐκθλίβων» (PG 91, 221A). Αὐτὴ ἡ διαπίστωσις δέν εἶναι αὐθαίρετη, κατὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο, ἀλλὰ συνάγεται εὐχερῶς ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Σεβήρου⁵. Ὁ Σεβήρος ἦταν μονοφυσίτης. Ἄν καὶ ὄχι εὐτυχιανιστής (δηλαδὴ προφανῶς καὶ δοκήτης), ὅμως ἦταν μονοφυσίτης⁶.

Γιὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ὁ χαρακτηρισμὸς *Μονοφυσῖταις* δέν εἶναι τό ὄνομα πού ἀπεδίδετο στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ἀπλῶς ἐπειδὴ «ἀπέρριπταν τὸν Ὁρο τῆς Χαλκηδόνος καὶ δέχονταν ἀποκλειστικά καὶ μόνο τὴν κυρίλλεια φόρμουλα»⁷. Εἶναι χαρακτηρισμὸς πού ἐκφράζει τό κεντρικὸ σημεῖο τῆς αἰρέσεώς τους, τὸν μονοφysi-

5. «Καθὼς Ἀπολινάριος, Εὐτυχὴς τε καὶ Σεύηρος, Σίμωνι μάγῳ, Οὐαλεντίνῳ τε καὶ Μάνεντι ἀκολουθήσαντες ἐκδεδώκασιν, ὡς ἔστι τοῖς βουλομένοις εὐχερές, ἐκ τῶν Σεύηρου αὐτοῦ συγγραμμάτων πρὸς τοὺς ὀνομασθέντας ἀσεβεῖς ἄνδρας, κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶν λόγων, τὴν τῶν δογμάτων κατιδεῖν ταυτότητα» (Αγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐπιστολή IB', Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον*, PG 91, 501D). Βλ. ἐπίσης *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι...*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 100-101.

6. Γιὰ τὰ δύο στοιχεῖα τοῦ αἰρετικοῦ φρονήματος τοῦ Εὐτυχοῦς, βλ. *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι...*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 53-54.

7. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεση...*, σελ. 595.

τισμό –τὴν ἄρνησι δύο φύσεων ἐν Χριστῷ–, ἔνεκα τοῦ ὁποῦ αὐτοὶ ἀπερίριπταν τὸν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνας. Εἶναι χαρακτηρισμός με γνωστό δογματικό περιεχόμενο, τὸ ὁποῖο τοὺς τὸ καταλογίζει ἡ πατερική καὶ συνοδική παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας⁸.

2ον.

Ἡ Σεβηριανή Χριστολογία δὲν εἶναι ὁρθόδοξος.

Ἡ φράσις: «τά δέ ἅλλα πάντα ὁρθόδοξοι ὑπάρχοντες»

Σημαντική ὑποστήριξι στὴν θεωρία τῆς “ἰδεολογικῆς Ὁρθοδοξίας” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων παρέχει ἡ παρερμηνεία τῆς ἐκφράσεως «τά δέ ἅλλα πάντα ὁρθόδοξοι ὑπάρχοντες»⁹, ὅτι δηλαδή εἶναι Ὁρθόδοξοι κατὰ τὴν Χριστολογία. Γι’ αὐτὸ προβαίνουμε στίς ἐξῆς παρατηρήσεις:

α’. Δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προσδιορίσουμε ἐδῶ ποιά ἀκριβῶς εἶναι τὰ «ἅλλα πάντα», στὰ ὁποῖα οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι Σεβηριανοὶ εἶναι ὁρθόδοξοι, ἀφοῦ οὔτε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς τὰ κατονομάζει. Ἐνὰ ὑποσημαίνεται ἀπὸ τὸ κείμενο βέβαιο, ὅτι στὴν Χριστολογία τοὺς τουλάχιστον δὲν εἶναι ὁρθόδοξοι. Ἡ ἀντιδιαστολή εἶναι σαφής: σέ ὅλα τὰ ἅλλα εἶναι ὁρθόδοξοι, ἐκτός ἀπὸ τὸ ὅτι ἀρνήθηκαν τὸν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνας. Ἀλλά, ὅπως εἴπαμε στό προ-

8. Βλ. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, ἐνθ’ ἄνωτ, σελ. 64-78. Ἐπίσης Δ. Τσελεγγίδη, *Ἐπιστημονική κριτική μιᾶς διδακτορικῆς διατριβῆς*, περιοδ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ, τεύχ. 792 (2002) σελ. 308-316, ὅπου παρατίθενται οἱ ἀδιαμφισβήτητες μαρτυρίες τῶν ἁγίων Φωτίου Κων/πόλεως, Γρηγορίου Παλαμᾶ καὶ Φιλοθέου Κοκκίνου (τῶν δύο τελευταίων σέ *Ὁμολογία Πίστεως*).

9. Βλ. ἀντιμετώπισι τῆς παρερμηνείας στὴν ἐργασία τοῦ πρωτοπρ. Καθηγητοῦ π. Θεοδώρου Ζήση, *Ἡ “Ὁρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιστῶν*, ἐκδ. Βρυέννιος, 1994. Πρβλ. καὶ Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 71 καὶ συνολικώτερα στίς σελ. 64-78.

ηγούμενο κεφάλαιο, ἡ ἄρνησις τοῦ Ὁρου εἶναι δογματικῶς ἰσοδύναμη με τὸν χαρακτηρισμό *Μονοφυσῖται*. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ 83ου κεφαλαίου¹⁰ τοῦ *Περὶ αἰρέσεων* ἔργου τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τὸ ἐπιβεβαιώνει:

10. Παραθέτουμε ὁλόκληρο τὸ κείμενο, ὥστε νὰ παρακολουθῇ κανεὶς στό ἐξῆς τὴν μελέτη τοῦ προβλήματος:

«Αἰγύπτιοι, οἱ καὶ Σχηματικοί, [καί] μονοφυσῖται, οἱ προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος τοῦ τόπου ἀποσχίσαντες τῆς ὁρθοδόξου ἐκκλησίας. Αἰγυπτιακοὶ δὲ προσεῖρηνται διὰ τὸ πρῶτους Αἰγυπτίους κατάρξασθαι τοῦτου τοῦ σχήματος ἐπὶ Μαρκιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τῶν βασιλέων, τὰ δέ ἅλλα πάντα ὁρθόδοξοι ὑπάρχοντες. Οὗτοι δὲ προσπαθεῖα τῇ πρὸς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Διόσκορον, τὸν ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καθαιρεθέντα ὡς τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορον ἀντεπάθησαν τῇ συνόδῳ, καὶ μυρίας τόγες ἐπ’ αὐτοῖς μέμψεις κατ’ αὐτῆς ἀνεπλάσαντο, ἅς προλαβόντως ἐν τῇ παρουσίᾳ βίβλῳ ἱκανῶς διελύσαμεν σκαιούς αὐτοὺς καὶ ματαιόφρονες ἀποδείξαντες. Ὡν ἀρχηγοὶ Θεοδόσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἐξ οὗ Θεοδοσιανοί, Ἰάκωβος ὁ Σύρος, ἐξ οὗ Ἰακωβῖται. Τούτων δὲ συνίστορες καὶ βεβαιωταὶ καὶ ὑπέρμαχοι Σευήρος, ὁ τῆς Ἀντιοχείων φθορεὺς, καὶ ὁ τὰ μάταια πονήσας Ἰωάννης ὁ Τριθεΐτης, οἱ τὸ τῆς κοινῆς ἀρνούμενοι σωτηρίας μυστήριον. Πολλὰ μὲν τῆς ἐν Χαλκηδόνι θεοπνεύστου τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα πατέρων διδασκαλίας κατέγραψαν, πολλὰ δὲ τοῖς ἀπολλυμένοις ἐπ’ ὀλέθρῳ ἑαυτῶν ἐχόμενα τρίβου τεθείκασιν σκάνδαλα, καὶ μερικὰς δὲ δογματίζοντες οὐσίας τὸ τῆς οἰκονομίας συγγέουσι μυστήριον. Ὡν διαλαβεῖν ἐν ἐπιτομῇ τὴν ἀσέβειαν ἐλογισάμεθα δεῖν, παρενθέντες καὶ μικρὰ σχόλια πρὸς ἐλεγμὸν τῆς ἀθέου αὐτῶν καὶ παμμιαιρᾶς αἰρέσεως» (PG 94, 741-744).

Στὴν κριτική ἔκδοσι τοῦ Kotter παραλείπεται ὁ σύνδεσμος «καί» στὴν ἐκφρασι «καὶ μονοφυσῖται». Ἐάν ἡ γραφή αὐτὴ ἐκφράζῃ τὸ γνήσιο χειρόγραφο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, με τὴν παράλειψι τοῦ συνδέσμου τονίζεται περισσότερο ἡ λέξις «μονοφυσῖται» ὡς δηλωτικὴ τοῦ χριστολογικοῦ φρονήματος τῶν Αἰγυπτίων καὶ Σχηματικῶν, καὶ ὅχι ὡς ἓνα τρίτο ὄνομά τους. Ἡ παράλειψις τῆς τελευταίας περιόδου, «Ὡν διαλαβεῖν ... αἰρέσεως», στὴν ἔκδοσι τοῦ Kotter δὲν ἀφαιρεῖ κάτι οὐσιαστικὸ ἀπὸ τὸ δογματικὸ περιεχόμενο τοῦ κειμένου· ἀπλῶς ἡ παρουσία της τονίζει λεκτικῶς τὴν ἔννοια τῆς αἰρέσεως.

– Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀναφέρεται σέ ἐκείνη τήν ομάδα τῶν ἀντιχαλκηδονίων («Αἰγύπτιοι, οἱ καί Σχηματικοί, [καί] μονοφυσῖται»), πού συνηθέστερα ὀνομάζονται Σεβηριανοί ἀπό τό ὄνομα τοῦ κορυφαίου θεολόγου τους Σεβήρου Ἀντιοχείας. Ἡ διευκρίνησις ἔχει πρωτεύουσα σημασία, καθὼς, γιά νά γίνη κατανοητή ἡ συνοπτική ἀναφορά τοῦ 83ου κεφ. τοῦ *Περί αἰρέσεων* ἔργου του, πρέπει νά συνδεθῇ μέ τήν ὑπόλοιπη ἀντισεβηριανή γραμματεία τοῦ Ἀγίου καί τήν ἐν γένει ἀντισεβηριανή γραμματεία τῶν Πατέρων.

– *Πρόφασις* (πρόσχημα, praetextum στήν λατινική μετάφρασι) γιά νά ἀποσχιθοῦν οἱ Σεβηριανοί ἀπό τήν Ἐκκλησία ὑπῆρξε ὁ Ὅρος τῆς Συνόδου («προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι *συντάγματος*»). Ἡ παρατήρησις δίνει τό στίγμα τῆς δογματικῆς τους διαφοροποιήσεως. Ἀρνήθηκαν τόν Ὅρο ὡς νεστοριανό, ἀλλά πίσω ἀπό τήν ἄρνησί του βρίσκεται ἡ μονοφυσιτική τους ἀντίληψις περί τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ὅρος τῆς Συνόδου εἶναι δογματικό κείμενο, πού συντάχθηκε μέ κάθε προσοχή καί κάθε λεπτολογία γιά νά καθορίσῃ ὀρθοδόξως τήν χριστολογική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Ὅσοι τόν ἀρνήθηκαν, εἶχαν δογματικούς λόγους νά τόν ἀρνηθοῦν. Οἱ νεστοριανοί π.χ. τόν ἀρνήθηκαν, ἐπειδὴ ἔκανε λόγο γιά μία ὑπόστασι («εἰς μίαν ὑπόστασιν»), ἐνῶ αὐτοὶ πρεσβεύουν δύο ὑποστάσεις σύμφωνα μέ τήν ἀρχή τῆς ταυτίσεως φύσεως καί ὑποστάσεως. Τόν ἀρνήθηκαν οἱ μονοφυσῖται, ἐπειδὴ ἔκανε λόγο γιά δύο φύσεις («ἐν δυσὶ φύσεσι»), ἐνῶ αὐτοὶ πρεσβεύουν *μία σύνθετη φύσι* σύμφωνα μέ τήν ἴδια ἀρχή τῆς ταυτίσεως φύσεως καί ὑποστάσεως. Ἡ προϊστορία τῆς δογματικῆς διαφοροποιήσεως τῶν Σεβηριανῶν βρίσκεται στήν ἀμφισβήτησι καί τήν πολεμική κατά τῆς *Ἐκθέσεως τῶν Διαλλαγῶν* ἀπὸ ἐκείνους πού κατανοοῦσαν μονοφυσιτικά τόν ἅγιο Κύριλλο. Ἡ καθαυτό διαφοροποιήσις ἀρχίζει μέ τήν ἄρνησι τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος (τό 451) καί ὀλοκληρώνεται ὡς σεβηριανό

χριστολογικό σύστημα (τόν 6ο αἰῶνα)¹¹. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς τονίζει τήν διαφοροποίησι τῆς σεβηριανῆς ἀπὸ τήν κυρίλλειο Χριστολογία: «πῶς ὁ παράφρων Σεβήρος οὐδ’ αὐτῷ τῷ πεπλασμένῳ αὐτῷ τετιμημένῳ Κυρίλλῳ κοινωνεῖν ἀξιοῖ...; [...] κακούργως διαπραττόμενος, καί *τῆς τοῦ σοφοῦ Κυρίλλου*, ταυτὸν δέ λέγειν πάντων τῶν θεοκρίτων Πατέρων, *ἀληθοῦς κατεξανιστάμενος διδασκαλίας, ἀλλότριον ἑαυτὸν ἀποφαίνει*, καί τοῦ ψεύδους κοινωνόν καί συνήγορον»¹².

– Προσθετεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τό ἐπίμαχο ἐδάφιο: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», γιά νά προσδιορίσῃ ἀκριβέστερα τήν ἑτεροδοξία τους στήν Χριστολογία. Ἐξ αἰτίας τῆς Χριστολογίας τους εἶναι αἰρετικοί, ἐνῶ κατά τά ἄλλα εἶναι Ὀρθόδοξοι¹³. Μία πληροφορία, γιά τό τί ἐνδεχομένως σημαίνει ἡ ἔκφρασις «τά δέ ἄλλα πάντα», μᾶς δίνει ἡ Σύνοδος τοῦ 1672: «Συνίστησι δέ τά εἰρημένα καί ὁ παρὰ τῶν αἰρετικῶν λόγος [...] ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐπειδὴ ἀπερράγησαν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἕκαστος τούτων ἔχει μόνην τήν αἵρεσιν, ἣν οἱ πάντες ἀπὸ τῶν πρακτικῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Ἰσασι Συνόδων περί μέντοι τοῦ σκοποῦ

11. Ἀγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, *Ὁδηγός*, κεφ. στ’, PG 89, 101C-109D.

12. Ἀναφέρεται στήν σεβηριανή θεώρησι τῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων ἐν ποιότητι μόνον φυσικῇ, χωρὶς δηλαδή τῶν ὑποκειμένων οὐσιῶν. Βλ. *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 253BC.

13. Ὅταν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τοὺς καταλογίζει ἑτεροδοξία μόνον στὸν τομέα τῆς Χριστολογίας, δέν ἔρχεται σέ ἀντίθεσι μέ τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητὴ πού λέγει: «ὁμοῦ τῆς τε θεολογίας καί τῆς οἰκονομίας ὁ Σεβήρου βασανιζόμενος καταγωνίζεται λόγος» (PG 91, 52A). Ἐννοεῖται ὅτι στήν Χριστολογία μὲν ἀστόχησαν ἀφ’ ἑαυτῶν, ἐνῶ στήν ὑπόλοιπη δογματική διδασκαλία ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς αἰρετικῆς τους χριστολογικῆς διδασκαλίας. Ὅπως λέγει καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «ὁ τῆς ὑγιοῦς πίστεως καί τό βραχύτατον ἀνατρέψας, τῷ παντί λυμαίνεται» (*Σχόλια εἰς τὴν Πρὸς Γαλάτας*, PG 61, 622).

καί τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων καί τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἀνωτέρω ἀπάντων, καί σαφέστατα ἰδίως περὶ τοῦ σημεινομένου τῆς μετουσιώσεως, ὡσαύτως πιστεύουσι τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς αὐτοῖς ὁμῶς ὅσοι ὥρῃ βλέπομεν καί αἰσθήσει καί λόγῳ μανθάνομεν ἐνταῦθα ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ἐν ἣ ἀπὸ πάντων καί οἰκοῦσι καί πάντοτε ἐπιδημοῦσι πλεῖστοι ὅσοι παρ' αὐτῶν, σοφοί τε, ὅσον τό κατ' αὐτούς, καί ἰδιῶται»¹⁴.

Αὐτό τό ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ Πρακτικά τῆς συνόδου τοῦ 1672 δυστυχῶς ἔχει χρησιμοποιηθῇ ἀστόχως¹⁵, ὡσάν δῆθεν νά ἐπιβεβαιώνη ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι ὁρθόδοξοι στό δόγμα. Εἶναι ὁμῶς σαφές ἡ προοπτική τοῦ κειμένου νά ὑπερασπισθῇ ὅχι τήν ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀλλά τήν ἀρχαιότητα καί τήν αὐθεντικότητα τῆς Ὁρθοδόξου περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας διδασκαλίας ἐναντί τῶν Προτεσταντῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γεγονότος ὅτι τήν διατηροῦν ἀρχαῖοι αἰρετικοί.

– Ὁ πνευματικός γενάρχης τῶν Σεβηριανῶν, ὁ Διόσκορος Ἀλεξανδρείας, καθαιρέθηκε ἀπὸ τήν Σύνοδο, ἐπειδὴ ὑπερασπίσθηκε τὰ αἰρετικά φρονήματα τοῦ Εὐτυχοῦς («ὡς τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορον»). Ὁ ἅγιος Ἰωάννης δέν μνημονεύει τήν νομοκανονική αἰτία τῆς καθαιρέσεώς του, ὅτι ἐκλήθη τρίς καί οὐ προσήλθε, ἀλλά τήν συνηγορία του πρὸς τὰ δόγματα τοῦ Εὐτυχοῦς· ἕνα σημεῖο πού δείχνει τήν πρόθεσί του νά ἀποδώσῃ δογματική χροιά στήν

14. Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τόμ. II, Graz-Austria 1968, σελ.731 [811].

15. Βλ. ἐνδεικτικῶς Ἰω. Καρμίρη, *Αἱ Ἀρχαῖαι Ἀντιχαλκηδόνιοι Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς καί ἡ βάσις τῆς ἐπανενώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τόμ. ΛΕ', τευχ. Δ' (1964), σελ. 567· Χρυσόστομος-Γερασίμους Ζαφείρης (Μητροπ. Περιστερίου), *Πρὸς ἐπανένωσιν τῶν ἀρχαίων Ἀνατολικῶν μὴ Χαλκηδονείων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τόμ. ΞΑ', τευχ. Α'-Β' (1990), σελ. 12, ὑποσ. 7.

καταδίκη τοῦ Διοσκορού. Καθαίρεσις ἄλλωστε γιά συνηγορία σέ κακόδοξη δογματική διδασκαλία ἀναμφίβολα δέν σημαίνει καταδίκη γιά κανονικούς λόγους ἀλλά γιά αἵρεσι.

– Οἱ Σεβηριανοὶ ἀδίκως κατασυκοφάντησαν τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος («μυρίας τό γε ἐπ' αὐτοῖς μέμψεις κατ' αὐτῆς ἀνεπλάσαντο ... ματαιόφρονες ἀποδείξαντες»). Εἶναι γνωστό ὅτι οἱ αἰτιάσεις τους κατὰ τῆς Συνόδου εἶναι κυρίως δογματικῆς ὑφῆς. Ἀξίζει κανεῖς νά ἐστιάσῃ τήν προσοχή του στίς κατηγορίες ἐπὶ νεστοριανισμῷ, γεγονός πού δείχνει ὅτι τὰ αἷτια τῆς πολεμικῆς τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἐναντίον τῆς Συνόδου ἦσαν δογματικά, καί συγκεκριμένα οἱ μονοφυσιτικές τους προϋποθέσεις.

– Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν εἶναι ὁ Θεοδόσιος καί ὁ Ἰάκωβος, καί αὐτῶν ὑπέρμαχοι ὁ Σεβήρος καί ὁ Ἰωάννης ὁ Τριθεΐτης, οἱ ὅποιοι ἀρνοῦνται (διαφοροποιοῦνται ἀπὸ τήν Ὁρθόδοξο διδασκαλία ὅσον ἀφορᾷ) τό μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας («τό τῆς κοινῆς ἀρνούμενοι σωτηρίας μυστήριον») ¹⁶. Πρόκειται γιά σοβαρωτάτη παρατήρησι σωτηριολογικοῦ χαρακτήρος. «Τό τῆς κοινῆς σωτηρίας μυστήριον» εἶναι ἡ θεία τοῦ Λόγου Οἰκονομία ¹⁷, περὶ τήν ὁποία ἡ πίστις πρέπει νά παραμείνῃ ὁρθόδοξος ¹⁸.

– Οἱ ἡγέται τῶν Σεβηριανῶν δογματίζουν τήν θεωρία τῶν μερικῶν οὐσιῶν καί ὁδηγοῦνται ἔτσι σέ μία συγχυτική χριστολογική διδασκαλία («τό τῆς οἰκονομίας συγχέουσι μυστήριον») ¹⁹. Πρόκει-

16. Αὐτό τό σημεῖο τό παραλείπει ὁ συντάκτης μέ ἀποσιωπητικά (βλ. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεσι...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 594).

17. Πρβλ. ἄγ. Γρηγορίου Νύσσης, *Υπόμνημα εἰς τόν Ἐκκλησιαστήν*, PG 5, 299· ἄγ. Ἐπιφανίου Κύπρου, *Περὶ αἱρέσεων*, 2.295 καί 3.384.

18. Ἄγ. Γρηγορίου Νύσσης, *Ἐπιστολή 24η, Ἡρακλειανῶ αἰρετικῶν* Ἄγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Πρὸς Θαλάσσιον*, ἐρώτ. ξβ', PG 90, 648.

19. Αὐτό ἐπίσης τό παραλείπει ὁ συντάκτης κλείνοντας πολὺ νωρίτερα τό παρὰ-θεμα (Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, ἐνθ' ἄνωτ.).

ται γιά διδασκαλία πού ἀνταποκρίνεται στήν οὐσία τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἐννοια πού δίνει ὁ Σεβήρος στίς δύο κατ’ αὐτόν “φύσεις”: μία ἰδιοσύστατη ὑπόστασι καί μία ἐξηρημένη ὑπόστασι²⁰, καί ἀπό τήν σαφῆ καταμαρτυρία τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου: «Τούτῳ τῷ ἀνόμῳ ὄρῳ καί Σευήρος στοιχήσας, ἐκ δύο μερικῶν οὐσιῶν, καί ὑποστάσεων ἡμιτόμων, εἶπεν ἀποτελεῖσθαι μίαν φύσιν τόν Χριστόν»²¹. Ἄν καί ἡ ἐπιστημονική ἔρευνα ἀποδίδει τήν θεωρία τῶν μερικῶν οὐσιῶν μόνο στόν Ἰωάννη Φιλόπονο τόν τριθεΐτη, ὅμως πέραν τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τήν ἀποδίδει στούς Σεβηριανούς, ὅπως φαίνεται ἐμμέσως στήν *Ἐκδοσι ἀκριβῆ* (κεφ. 50⁵⁵⁻⁶⁸) καί ἀμεσώτερα στήν *Κατά Ἰακωβιτῶν* πραγματεία (κεφ. 9¹ ἕως 10¹⁴), καί ἐπίσης στόν ἴδιο τόν Σεβήρο ἀπό τήν προσθήκη ἐκ τῶν τοῦ Φιλοπόνου (*Περί αἰρέσεων*, κεφ. 83^{addit.}). Ὁ ἅγιος Φώτιος Κων/πόλεως παρέχει ἐπίσης μαρτυρία ἐπιβεβαιωτική τῶν ἀνωτέρω: «[Κόνων καί Εὐγένιος] προεκκρίνον μαρτυρίας ὡς [Φιλόπονος] συνωδᾷ Σεβήρῳ καί Θεοδοσίῳ τοῖς ἐαυτῶν φρονεῖ διδασκάλοις»²².

– Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός θεωρεῖ χρήσιμο νά ἐλέγξῃ τήν ἀνορθοδοξία τῶν Σεβηριανῶν παραθέτοντας σύντομο καί ἐπιγραμματικό σχολιασμό τῆς αἰρέσεώς τους («ὧν διαλαβεῖν ἐν ἐπιτομῇ τήν ἀσέβειαν ἐλογισάμεθα δεῖν, παρενθέντες καί μικρά σχόλια πρὸς ἐλεγμὸν τῆς ἀθέου αὐτῶν καί παμμιαρᾶς αἰρέσεως»).

20. Βλ. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας καί ὁ ὅρος τῆς Χαλκηδόνος* (διδασκαρική διατριβή), Θεσ/νίκη 2002, σελ. 149. Ἐπίσης βλ. *Διδόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι...*, ἐνθ’ ἀνωτ., σελ. 119-121.

21. Ἀγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, *Ὁδηγός*, κεφ. στ’, PG 89, 108B.

22. Βλ. Ἀγ. Φωτίου, *Βιβλιοθήκη*, 24.5b⁴⁻²⁰.

Θεωροῦμε ὅτι κατόπιν τούτων, καί σέ συνάφεια μέ ὅσα ἀναπτύσσει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός στήν *Ἐκδοσι ἀκριβῆ τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως* καί στίς πραγματείες *Κατά Ἀκεφάλων* καί *Κατά Ἰακωβιτῶν*, ἡ φράσις: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες» δέν μπορεῖ νά δηλώνῃ τήν ὀρθοδοξία τοῦ χριστολογικοῦ τους φρονήματος. Ὅπως δὲ ἀναφέρεται σέ ἄλλα θέματα, τά ὁποῖα δέν ἄπτονται τῆς χριστολογικῆς τους διδασκαλίας.

Ἡ παράκαμψις πάντως τῆς πατερικῆς ἐπιχειρηματολογίας ὁδηγεῖ ἀναποφεύκτως στήν δογματική ἐξίσωσι τῆς σεβηριανῆς πρὸς τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία. Στό ὑπό κρίσιν ἄρθρο τοῦ κ. Μαρτζέλου γίνεται ἐλλιπεστάτη ἀναφορά (μόλις δύο παραπομπές ὑπάρχουν) στά ἀντιμονοφυσιτικά ἔργα τῶν ἁγίων Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ καί αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Σημειωτέον ὅτι ἡ μία ἀπό τίς δύο, ἡ παραπομπή στήν πραγματεία *Κατά Ἰακωβιτῶν*²³, χρησιμοποιεῖται ἀστόχως δέν ἐπιβεβαιώνει τόν ἰσχυρισμό ὅτι «στό *Κατά Ἰακωβιτῶν* ἔργο του ὁ Δαμασκηνός θεωρεῖ τοὺς ἐν λόγῳ Ἀντιχαλκηδόνιους ὡς συμφωνοῦντες μέ τήν οὐσία τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν προγενεστέρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὑπογραμμίζοντας μάλιστα τά χριστολογικά ἐκεῖνα στοιχεῖα, τά ὁποῖα τοὺς διαφοροποιοῦν ἀπὸ τόν Εὐτυχή»²⁴. Ἀντιθέτως, ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης τοῦ συγκεκριμένου ἀποσπάσματος τοῦ *Κατά Ἰακωβιτῶν* ἔργου, συνάγει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης τοὺς καλεῖ νά συνομολογήσουν μαζί μέ τήν ἔκφρασι «ἐκ δύο φύσεων», πού εἶναι ἀντιευτυχιστική καί ἀποδεκτὴ ἀπὸ αὐτοὺς, καί τίς ἐκφράσεις «ἐν δύο φύσεσι» καί «δύο φύσεις», πού εἶναι δηλωτικές τῆς ἐν Χριστῷ φυσικῆς διαφορᾶς καί αὐτοὶ τίς ἀρνοῦνται. Τό ὅτι μάλιστα ὑπογραμμίζει ἐκεῖνα

23. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *ἐνθ’ ἀνωτ.*, σελ. 596, ὑποσημ. 9.

24. *Ἐνθ’ ἀνωτ.*, σελ. 596.

τά στοιχεῖα πού τούς διαφοροποιοῦν ἀπό τόν Εὐτυχή, αὐτό δέν σημαίνει ὅτι τούς εὐρίσκει «συμφωνοῦντες μέ τήν οὐσία τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν προγενεστέρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας», ἀλλά ἀπλῶς ὅτι δέν τούς θεωρεῖ εὐτυχιανιστάς.

β'. Ἡ ἀνωτέρω ἐρμηνεία τοῦ 83ου κεφ. τοῦ *Περί αἱρέσεων* ἔργου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅτι δηλαδή πρόκειται περὶ μονοφυσιτῶν Σεβηριανῶν, ἐπιβεβαιώνεται ἀπό ὅσα μᾶς παραδίδουν οἱ ἔγκριτοι ἅγιοι Πατέρες καί αἱ Σύνοδοι, ὅτι δηλαδή ὁ μονοενεργητισμός, τό δόγμα τῆς συνθέτου φύσεως, ἡ ἄρνησις νά ἀριθμηθοῦν οἱ δύο φύσεις, ἡ ἀναγνώρισις διαφορᾶς τῶν φύσεων ἐν ποιότητι μόνον φυσική²⁵, δέν ἀποτελοῦν ὀρθόδοξο φρόνημα. Οἱ Σεβηριανοί ὅμως τά φρονοῦν. Δέν τούς τά καταλογίζουν μόνον οἱ Πατέρες, ἀλλά τά ὑποστηρίζει καί διακηρύττει ὁ ἴδιος ὁ Σεβήρος: «Καί τόν ἀνδρωθέντα Θεόν ... μίαν ὁμολογοῦμεν φύσιν τε καί ὑπόστασιν θεανδρικήν ... ἕως ἄν οὖν εἷς ἐστὶν ὁ Χριστός, μίαν ὡς ἐνός αὐτοῦ τήν τε φύσιν καί τήν ὑπόστασιν καί τήν ἐνέργειαν σύνθετον ἐπ' ὅρους ὑψηλοῦ, τό δὴ λεγόμενον, ἀναβάντες κηρύττομεν, ἀναθεματίζοντες καί πάντας τούς ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τήν ἔνωσην δυάδα φύσεων καί ἐνεργειῶν δογματίζοντας ... Ἀκόλουθον οὖν ἐστὶ συνθέτου νοουμένης ἡμῖν καί μιᾶς τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας, τοιαύτην εἶναι τε καί λέγεσθαι καί τήν τοῦ ταύτην προφέροντος φύσιν τε καί ὑπόστασιν, ὡς ἄν μηδέν ἔχοι κατὰ τήν ἐνέργειαν πρὸς τήν ἑαυτοῦ φύσιν ἀπεικός»²⁶.

Τό φρόνημα αὐτό, πού ἀποτελεῖ τόν πυρῆνα τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας καί τό περιεχόμενο τοῦ μεγάλου ὄγκου τῆς ἀντισε-

25. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολή ΙΕ', Πρὸς Κοσμᾶν διάκονον, PG 91, 569D-572A.

26. Ἐπιστολή Πρὸς Ἰωάννην τόν Ἠγούμενον, βλ. *Doctrina Patrum*, 310.

βηριανῆς γραμματείας τῶν Πατέρων, δέν ἐπιδέχεται ὀρθόδοξη ἐρμηνεία²⁷. Ἡ ἐκτενεστάτη ἐπιχειρηματολογία τῶν ἁγίων Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου καί Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ δέν ἀφήνει ἀμφιβολίες γιὰ τόν αἰρετικό (καί μὴ ἐπιδεχόμενο ὀρθόδοξο ἐρμηνείας) χαρακτήρα του²⁸. Πολύ περισσότερο, χῶρο γιὰ ἀμφιβολίες δέν ἀφήνουν ὁ Ὅρος καί τά Πρακτικά τῆς ἁγίας ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «ἐνός θελήματος καί μιᾶς ἐνεργείας ἐπὶ τῶν δύο φύσεων ... ἐνσπείρας τήν αἵρεσιν, τῇ Ἀπολιναρίου, Σεβήρου καί Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξία συνάδουσιν...»²⁹. Ὁ μονοθελητισμός καί ὁ μονοενεργητισμός εἶναι αἵρεσις πού συνάδει μέ τήν κακοδοξία τοῦ Σεβήρου.

γ'. Ἐφ' ὅσον λοιπόν ἡ Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου εἶναι κακόδοξη, δέν ἔχει ἔρεισμα ἡ διαβεβαίωσις ὅτι ἡ Χριστολογία τους «δέν διαφέρει οὐσιαστικά ἀπὸ τῆς Χριστολογίας τοῦ ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας»³⁰.

Στὴν πραγματικότητα ἡ σεβηριανή Χριστολογία εἶναι ἀπόρριψις τῆς Χριστολογίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης τό λέγει ὡς ἐξῆς παραπέμπων σέ κυκλοφορούμενο λόγιο τοῦ Σεβήρου: «Ταῦτά μου εἰρηκότος, παρελθὼν εἰς τό μέσον ὁ Σευήρος φησιν· “Ἀλλὰ διὰ τοῦτο σύν τοῖς λοιποῖς Πατράσι, καί τοῦ

27. Τέτοια προσπάθεια γίνεται στὴν διδακτορική διατριβή τοῦ Ἰωάννου Θ. Νικολόπουλου, *Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας καί ὁ Ὅρος τῆς Χαλκηδόνας*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 185-189, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔννοια τῆς συνθέτου φύσεως.

28. Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι..., ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 138-151.

29. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τόμ. Ι, Ἀθῆναι 1960, σελ. 222.

30. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 598.

Κυρίλλου ἀπέρριψα διδαχάς, εἰπὼν ἀπροσδέκτους ταύτας εἶναι μετὰ Νεστόριον, κἄν αὐτοῦ Κυρίλλου τυγχάνωσι φωναί, ὑπ’ αὐτοῦ τοῦ στόματος εἰρημέναι”... [σ.σ. καὶ στήν ἐρώτησι, γιατί χρησιμοποιεῖ τὴν κυρίλλειο ἔκφρασι “μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη”, ἀπαντᾷ]... “ἀλλ’ οὐ ταύτην τὴν φωνήν, φησὶν ὁ Σευήρος, ἀπεβαλόμην· ἀλλὰ τὰς ἄλλας τὰς λεγούσας δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ”»³¹. Λεπτομέρειες πού δείχνουν τὴν μονοφυσικὴ κατανόησι τῆς Χριστολογίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἀπὸ τὸν Διόσκορο καὶ τὸν Σεβήρο, φαίνονται στὴν κριτικὴ πού ἀσκήθηκε στίς δύο διδακτορικὲς διατριβές, οἱ ὁποῖες θέλουν τοὺς ἀντιχαλκηδονίους αὐτοὺς αἰρεσιάρχους νὰ ἔχουν ὀρθόδοξη δῆθεν (κυρίλλεια) Χριστολογία³².

δ’. Προσκομίζονται ἀπόψεις τῶν καθηγητῶν Ἰω. Καρμίρη καὶ π. Ἰω. Ρωμανίδη, ἀπὸ τίς εἰσηγήσεις τους στό Aarhus τό 1964, ὡς μαρτυρίες περὶ τοῦ ὅτι «δέν ὑπάρχει πραγματικὴ διαφορὰ μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Μή-Χαλκηδονίων ὅσον ἀφορᾷ στὴν οὐσία τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος, καθόσον ὅλοι δέχονται τὴ διδασκαλία τοῦ ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας» καὶ ὅτι πρέπει νὰ ὁμιλοῦμε γιὰ «Χαλκηδονίους καὶ μή-Χαλκηδονίους Ὁρθοδόξους»³³.

31. Ἁγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, Ὁδηγός, κεφ. ζ’, PG 89, 120B. Βλ. ὁλόκληρο τό κεφ. μέ τίτλο «Ἀπόδειξις, ὅτι ἀπεβάλλετο ὁ δυσσεβὴς Σευήρος τοὺς ἁγίους Πατέρας» (PG 89, 109D- 121A).

32. Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι..., ἐνθ’ ἄνωτ., ὅπου βλ. ἐνδεικτικῶς ἄρνησις τῶν Διαλλαγῶν ἀπὸ τὸν Διόσκορο, σελ. 43 καὶ 50-51· κυρίλλειος ἔνωσις φύσεων καὶ σεβηριανὴ ἔνωσις ὑποστάσεων, σελ. 124-138· κυρίλλειος καὶ σεβηριανὴ ἔννοια τῆς ἐκφράσεως *μία φύσις τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη*, σελ. 138-151· δύο φύσεις *ψιλῇ* θεωρία κατὰ Σεβήρον καὶ ἀληθεῖ θεωρία κατὰ Κύριλλον, σελ. 151-171· μονοενεργητισμός Σεβήρου, σελ. 171-183.

33. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσις..., ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 597.

Ὅμως, οἱ πρώιμες ἐκεῖνες ἀπόψεις τῶν ἀνωτέρω θεολόγων δέν βεβαιώνουν τὴν ταυτότητα χριστολογικῆς πίστεως μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων. Μόνον ὁ ἐνθουσιασμός γιὰ τὴν ἔνωσι μποροῦσε νὰ ὀδηγήσῃ στὴν πολὺ ἐπιφανειακὴ ἐκτίμησι. Ὁ ἐνθουσιασμός πού κυριαρχοῦσε στό Aarhus καὶ στό Bristol σύντομα παρεχώρησε τὴν θέσι του στὴν ἀμφιβολία καὶ τὴν περίσκεψι, ὅπως φάνηκε ἀπὸ τίς ἐπιφυλάξεις πού κατεγράφησαν στά Πρακτικά τῆς Β’ Διασκέψεως τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς τό 1979³⁴. Πέραν τούτου ἔχουν δοθῇ ἔγκυρες ἀπαντήσεις στίς συγκεκριμένες ἀπόψεις τῶν ἐν λόγω καθηγητῶν³⁵.

Ὅσον ἀφορᾷ πάντως τὴν εἰσήγησί του στό Aarhus, ὁ καθηγητὴς Ἰω. Καρμίρης παρουσίασε ἐπιτυχῶς τὴν ὀρθόδοξη ἐρμηνεία τῆς ἐκφράσεως «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», δέν ἀνέπτυξε ὅμως τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ σεβηριανὴ ἐρμηνεία τῆς δέν εἶναι ὀρθόδοξη. Ἡ πρώτη δέν προβληματίζει τοὺς Ἀντιχαλκη-

34. Μεθοδίου, Μητροπ. Ἀξώμης (νῦν Πισιδίας), *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὸν διάλογον τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περιοδ. *Abba Salama*, τόμ. VII, Ἀθήναι 1976, ὅπου οἱ ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴν ὀρθόδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων: σελ. 186-190 (π. Ρωμανίδης), σελ. 191-195 (καθηγ. Ἀνδρ. Παπαβασιλείου), σελ. 206 (π. Στανιλοάε). Βλ. ἐπίσης Χρυσοστόμου Σ. Κωνσταντινίδου, Μητροπ. Μύρων (νῦν Γέροντος Ἐφέσου), *Ὁρθόδοξοι Κατόψεις*, τόμ. τρίτος, ἐκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1991, σελ. 145-146 ὑποσημ. 36· καὶ Ἀνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, Λευκωσία 2000, σελ. 46-56.

35. Ὅσον ἀφορᾷ τίς ἀπόψεις τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη, βλ. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καὶ δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι (Ἀπάντησις εἰς μελέτην τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδου ὑποστηρίζοντος τὴν ἀντίθετον ἁποψιν)*, περιοδ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ τεύχ. 2/1999, σελ. 127-135 καὶ τεύχ. 3/1999, σελ. 253-262. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν περὶ οἰκουμενικῶν συνόδων θέσι τοῦ Ἰω. Καρμίρη στό Aarhus, βλ. Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, περιοδ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, τεύχ. 25/1965, σελ. 598-599.

δονίους· ἤδη ἔχουν κάνει τό βῆμα νά τήν ἀποδεχθοῦν. Γι' αὐτό καταχειροκροτήθηκε ἀπό τοὺς ἀντιχαλκηδονίους θεολόγους³⁶. Ἡ συζήτησις ὁμως πού ἀκολούθησε τήν εἰσήγησι, δείχνει τήν ἀδυναμία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων νά ἀποδεσμευθοῦν ἀπό τήν Χριστολογία τους. Ὁ Abba Habte Mariam ἐζήτησε νά μάθῃ ποιὰ πραγματικά εἶναι ἡ δυσκολία νά ὁμιλοῦμε γιά *Μία* φύσι μετά τήν ἔνωσι τῶν δύο φύσεων· ὁ ἀρχιεπίσκοπος Severius ἐδήλωσε ὅτι αὐτοὶ ὁμολογοῦν τόν Χριστό, τέλειο Θεό καί τέλειο ἄνθρωπο, ἓνα Πρόσωπο καί *μία φύσι*· ὁ καθηγητής Samuel ἐξέθεσε εὐθέως τήν σεβηριανή διδασκαλία περὶ μιᾶς συνθέτου φύσεως βασισμένη στήν ταύτισι φύσεως καί ὑποστάσεως· καί ὁ δρ. Khella ἀρνήθηκε ὡς νεστοριανή τήν ἔκφρασι *ἐν δύο φύσεσι*. Δυστυχῶς αὐτές οἱ διαφοροποιήσεις θεωρήθηκαν ἀμφοτέρωθεν θέμα ὀρολογίας καί ἡ συζήτησις ἔκλεισε μέ τήν διακήρυξι *παρά ταῦτα* τῆς κοινῆς ὀρθοδοξίας³⁷!

Ἐκτός τούτου ὁ Ἰω. Καρμίρης στήν συγκεκριμένη εἰσήγησί του στό Aarhus ἔχει κάνει ὠρισμένα λάθη, πού δίνουν ἐσφαλμένη εἰκόνα γιά τήν ταυτότητα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων:

Πρῶτον θεωρεῖ ὅτι δέν ὑπάρχει ἐπαρκὴς δογματικός-ἐκκλησιαστικός λόγος γιά τόν χωρισμό τους ἀπὸ τόν κορμό τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὡσάν ἡ ἄρνησις τοῦ δογματικοῦ Ὁρου τῆς

36. Βλ. *Ἐκθεσις τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη περὶ τῆς Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Ὑποεπιτροπῆς καί τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἔτους 1990*, πρὸς τόν Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ. Ἐπίσης, *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 115-116, ὑπόσημ. 54.

37. Βλ. *Does Chalcedon Divide or Unite, Towards convergence in Orthodox Christology*, ed. by Paulos Gregorios – William H. Lazareth – Nikos Nissiotis, W.C.C., Geneva 1981, σελ. 43-49, στό κεφ. «Discussion: Concerning the Paper of Professor Karmiris». Περισσότερα στοιχεῖα ἀναφέρει ὁ Παν. Τρεμπέλας στήν περίφημη κριτική του *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, σέ δώδεκα συνέχειες στό περιοδ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, στά τεύχη ἀπὸ ἀριθμ. 17-18 (1-15 Σεπτ. 1965) ἕως ἀριθμ. 5 (1 Μαρτίου 1966).

Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου νά μὴ εἶναι ἐπαρκὴς λόγος. Στήν ἴδια συνάφεια κάνει στιγμαία ἀναφορά στήν ἔκφρασι «θεανθρωπίνη φύσις» τῆς Χριστολογίας τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν ὡς σέ ἥπιο λεκτικὸ μονοφυσитισμό, ὡσάν νά εἶναι ἄγνωστο ὅτι στήν γλῶσσα τῶν ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων αὐτή ἡ θεανθρωπίνη φύσις εἶναι ἡ *σύνθετος φύσις*, ἡ ἀνατρεπτική τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας. Ἀπλῆ σύγκρισις τῆς στάσεως αὐτῆς τοῦ Ἰω. Καρμίρη πρὸς τήν ἀντίστοιχη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ³⁸, φανερώνει πόσο ἀπέχει ἀπὸ μία δογματικῶς ὀρθή τοποθέτησι ἔναντι τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας.

Δεύτερον θεωρεῖ ἀνεπαρκῶς ἀνεπτυγμένη τήν ἀντιχαλκηδόνια σεβηριανή Χριστολογία, παρότι εἶναι γνωστό ὅτι σεβηριανοὶ θεολόγοι ἔγραψαν πραγματεῖες γιά τήν «αἵρεσι τοῦ ἀσεβοῦς Μαξίμου» καί τήν «αἵρεσι τῶν Μαξιμιανῶν, ἡ ὁποία διαρκεῖ μέχρι σήμερα στήν Ἐκκλησία τῶν Χαλκηδονίων»³⁹, καθὼς ἐπίσης καί πραγματεῖες ἀντιρρητικῆς στήν Χριστολογία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ⁴⁰. Πέραν αὐτοῦ τοῦ χρονικοῦ σημείου, ὡς γνωστόν, δέν ὑπῆρξε ἀνάπτυξις τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος οὔτε καί ἀπὸ τήν πλευρά τῶν Ὁρθοδόξων.

38. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως*, 47· Κατὰ Ἰακωβιτῶν 28 καί 37.

39. Jean-Claude Larchet, *Τὸ χριστολογικὸ πρόβλημα περὶ τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Μή-Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν: ἐκκρεμοῦντα θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά προβλήματα*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τεύχ. 75/1 (2004), σελ. 99. Πρβλ. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων νέα καί δαψιλεστάτη συλλογή*, Παρίσιοι 1761, τόμ. II, στήλη 573α.

40. George Metallidis, *The Chalcedonian Christology of St John Damascene (Philosophical Terminology and Theological Arguments)*, Durham 2003 (διδασκαρική διατριβή), σελ. 90-91 καί 152-153.

Τρίτον· χαρακτηρίζει δευτερεύουσες καί μή οὐσιαστικές τίς διαφορές περί τόν ἀριθμό τῶν ἀναγνωριζομένων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τόν ἀριθμό τῶν Πατέρων πού τιμῶνται ὡς ἅγιοι⁴¹.

Τέταρτον· παραπέμπει σέ μαρτυρίες πού δῆθεν ἐνισχύουν τήν ἰδέα τῆς κατ’ οὐσίαν ὀρθοδοξίας τῶν ἀντιχαλκηδονίων⁴², στίς ὁποῖες ἀντιπαρατηροῦμε τά ἑξῆς:

– Οἱ Ἀρμένιοι ἐπίσκοποι, πού ὅπως φαίνεται ἀπό τίς ὑπογραφές τους στά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μετεῖχαν ἐνεργῶς σέ αὐτές, ἦσαν ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι ἀρμενικῶν ἐπαρχιῶν καί ὄχι κατὰ τήν πίστι μονοφυσῖται ἐπίσκοποι. Δέν εἶναι εὐκολο σέ ἐμᾶς νά προσδιορίσουμε ἱστορικῶς, ἐάν οἱ ἐπίσκοποι αὐτοί ἢ οἱ διάδοχοι τῶν ἐπισκοπικῶν τους ἐδρῶν παρασύρθηκαν στόν μονοφυσιτισμό ἢ παρέμειναν στήν Ὁρθοδοξία. Εἶναι γνωστές οἱ παλινωδίες τῶν Ἀρμενίων, ἀναλόγως τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν καί τῶν ἐθνικῶν τους περιπετειῶν⁴³. Πάντως μία μερίδα Ἀρμενίων παρέμειναν πιστοί στήν Ὁρθόδοξο πίστι τῆς Χαλκηδόνος (οἱ λεγόμενοι Ἑλληνοαρμένιοι, Χαλκηδονίται Ἀρμένιοι, Χαῖχουρούμ)⁴⁴, παρὰ τήν ἀπόκλισι τῆς πλειονότητος τοῦ ἀρμενικοῦ ἔθνους στόν μονοφυσιτισμό. Ἐπίσης οἱ Κανόνες 36 καί 81 τῆς Πενθέκτης ἀφοροῦν Ἀρμενίους, πού ἐκείνη τήν περίοδο ἦσαν Ὁρθόδοξοι ὑπό δικαιοδοσίαν ὀρθοδόξου ἐπισκόπου (ἴσως ἀναγνωρισθέντες ὀρθόδοξοι λόγω τῆς προσωρινῆς ἐνωτικῆς συμβάσεως ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β΄)⁴⁵

41. *Does Chalcedon...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 30, 42 καί 46.

42. *Does Chalcedon...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 30.

43. Ἰω. Καρμίρη, *Οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀρμένιοι Μονοφυσῖται καί οἱ μετ’ αὐτῶν μικτοί γάμοι τῶν Ὁρθοδόξων*, περιοδ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ, τευχ. 518-519 (ζ΄-η΄ ἔτους 1961), σελ. 181-187.

44. Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, Ἀθήναι 1978, σελ. 413.

45. Βλ. Ἰω. Καρμίρη, *Οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀρμένιοι Μονοφυσῖται...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 184.

καί διατηροῦσαν ἐκ μονοφυσιτικῆς παραδόσεως τά ἐπιτιμούμενα ἔθιμα, καί ὄχι ἀορίστως «τὴν Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία», ὅπως γράφει ὁ καθηγητὴς Καρμίρης⁴⁶, διότι στήν δεύτερη περίπτωσι δέν εἶναι κατανοητὴ ἡ ἐντολὴ τῆς Συνόδου γιὰ ἐφαρμογὴ τῶν Κανόνων, οὔτε τά ἐπιτίμια τῶν Κανόνων εἶναι κατανοητά, ἐάν οἱ Κανόνες ἀπευθύνοντο σέ ἑτεροδόξους τελοῦντας ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν χωριστῆς μονοφυσιτικῆς ἱεραρχίας καί συνόδου.

– Ὁ ἅγιος Φῶτιος στήν ἐπιστολὴ του *Πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικούς θρόνους* διαγγέλλει τὴν ὀρθοδοξία ἐκείνων ἐκ τῶν Ἀρμενίων, οἱ ὅποιοι ἐνώθηκαν μέ τὴν Ἐκκλησίαν ἔχοντας ἀποθέσει τὴν παλαιὰ πλάνη τους, ἀπορρίψει ἀπεριφράστως τὴν ἰακωβιτικὴ πίστι ὡς *δυσσέβημα* καί ἀναθεματίζει τοὺς αἰρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβήρο. Πολλοὶ θεολόγοι τά τελευταῖα χρόνια χρησιμοποίησαν δυστυχῶς τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ τοῦ ἁγίου Φωτίου χωρὶς αὐτές τίς διευκρινίσεις.

– Οἱ συζητήσεις τοῦ Θεωριανοῦ τὸν 12ον αἰῶνα μέ τοὺς Ἀρμενίους ἀποκαλύπτουν τὸν αἰρετικὸ χαρακτῆρα τῆς μονοφυσιτικῆς Χριστολογίας καί οὐδόλως πιστοποιοῦν τὴν λεκτικὴ τῆς ἀπλῶς διαφοροποίησι. Μνημονεύουμε μία χαρακτηριστικὴ φράσι ἀπὸ τὴν «Διάλεξι»⁴⁷: «Ὁ Καθολικός. Μίαν φύσιν σύνθετον λέγω, ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος. Ὁ Θεωριανός. Εἰ μίαν φύσιν σύνθετον λέ-

46. Βλ. *Τὰ Δογματικά καί Συμβολικά μνημεῖα...*, τόμ. Ι, ἐνθ’ ἄνωτ. σελ. 226. Εἶναι ἐμφανῶς διαφορετικὴ ἡ στάσις του ἐναντι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπὸ τῆς εἰσηγήσεώς του στό Aarhus καί ἐντεῦθεν, ἐν σχέσει πρὸς ἐκείνη πού ἐκράτησε γράφων τὸ 1961 περί τῆς στάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐναντι τοῦ Μητροπολίτου τῶν Ἀρμενίων τῆς Ἑλλάδος, αὐτοπροσδιοριζόμενον ὡς ὀρθόδοξον, βλ. Ἰω. Καρμίρη, *Οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀρμένιοι Μονοφυσῖται...*, ἐνθ’ ἄνωτ., τεύχη 518-519 καί 520-521.

47. Γιά τά ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Διάλεξι» τοῦ Θεωριανοῦ, βλ. Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, *Ἐπιτομή τῶν θείων τῆς Πίστεως δογμάτων*, Ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξωνίας, ἀωστ’ (1806), σελ. 470, 482, 464 καί 511.

γεις, τροπὴν καὶ σύγχυσιν εἰσάγεις τῶν φύσεων, ἐξ ὧν ἡ μία σύνθετος ἐγένετο φύσις». Ἀπὸ αὐτὴ τὴν μονοφυσιτικὴ Χριστολογία δὲν μπόρεσε νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ Σύρος ἐπίσκοπος Ἰωάννης ὁ Κεσσούνιου, φιλοξενούμενος τῶν Ἀρμενίων ἐπισκόπων, γιὰ τὸν ὁποῖον σημειώνεται στὴν «Διάλεξι»: «Τούτων οὕτω ῥηθέντων, ὁ Σύρος ἐπίσκοπος ἀναστάς ἐξῆλθε τοῦ ἀνωγαίου, μετὰ τῶν ἱερέων αὐτοῦ, μηδὲν ἐπειλών». Ἀντίθετα, μετὰ τὴν ἀποστόμωσι τοῦ ἀρμενίου ἐπισκόπου Πέτρου τῆς ἐπαρχίας Σαππιρίου ἀπὸ τὸν Θεωριανό, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Καθολικοῦ ἐπίσκοπος Γρηγόριος ἀνεφώνησε: «ἐγὼ ῥωμαῖος εἰμί, καὶ ὡς οἱ ῥωμαῖοι φρονῶ». Ὁ δὲ Καθολικὸς τῶν Ἀρμενίων Ναρσῆς ὁ Χαρίεις ἐδήλωσε ὅτι ἀποδέχεται τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ καταδικάζει τὸν Εὐτυχῆ, τὸν Διόσκορο, τὸν Σεβῆρο, τὸν Τιμόθεο Αἰλουρο, καὶ μετὰ πολλῶν ἄλλων προσέθεσε ὅτι συνοδικῶς ἐνώπιον τῶν Ἀρμενίων ἐπισκόπων «ἄρξομαι ἀποκαλύπτειν τὴν μέχρι τοῦ νῦν κρατήσασαν πλάνην τῶν Ἀρμενίων». Τό λυπηρὸ εἶναι ὅτι παρὰ ταῦτα ἡ ἐνωτικὴ προσπάθεια ἔπεσε πάλι στοὺς κενούς, γιὰ τοὺς λόγους πού ἐκθέτει ὁ Ἰω. Καρμίρης⁴⁸.

– Ἡ ἀναφορὰ τῆς Συνόδου τοῦ 1672 στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους δὲν ἦταν ἀναγνώρισις τῆς Ὁρθοδοξίας τους, ὅπως εἶπαμε, ἀλλὰ ἐπισήμανσις ὅτι διατηροῦν τὴν ἀρχαία παράδοσι περὶ μυστηρίων.

48. Ἰω. Καρμίρη, *Αἱ ἀρχαῖαι Ἀντιχαλκηδόνειοι Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ βάσις τῆς ἐπανενώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τόμ. ΛΕ', 1964, τευχ. Δ', σελ. 576. Τό συμπέρασμα πάντως πού συνάγει ὁ καθηγητὴς Καρμίρης ἀπὸ τὴν ἀποτίμησι τῶν φιλενωτικῶν διακηρύξεων τῶν Ἀρμενίων Καθολικῶν Ναρσῆ Δ', Γρηγορίου Δ' καὶ Ναρσῆ τοῦ ἐκ Λαμπρόν (ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. ΛΣΤ', 1965, τευχ. Δ', σελ. 564), ἀνταποκρίνεται ἐν πολλοῖς στὴν ἐντυπωσιακὴ προσπάθεια τῶν ἀνωτέρω Καθολικῶν νὰ ὑπερβοῦν τὴν μονοφυσιτικὴ παρακαταθήκη τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιάρχων, ὅχι ὅμως στὴν εἰσέτι κρατοῦσα μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπροθυμία νὰ καταδικάσουν τοὺς αἵρεσιάρχας καὶ τὴν Χριστολογία τους.

Πέμπτον· τὸ χωρίο «τοῦ τόπου ἀποσχίσαντες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», μεταφράζεται ὡς χωρισμός τους ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους ὑπὸ τὴν ἐννοία τῆς κατανομῆς σὲ διαφορετικὴ γεωγραφικὴ περιφέρεια (στὴν ἀγγλικὴ τουλάχιστον ἔκδοσι τῆς εἰσηγήσεως, ἡ ὁποία ἀδικεῖ τὸ ἐλληνικὸ πρωτότυπο: «separated from the [Orthodox] Church only with regard to their geographical position»)⁴⁹.

ε'. Λέγεται ὅτι τὰ ἱστοριοδογματικά δεδομένα βεβαιώνουν ὅτι ὁ Διόσκορος καὶ ὁ Σεβῆρος καταδικάσθηκαν ἀπὸ τίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους ὄχι γιὰ τὴν αἵρετικὴ τους Χριστολογία ἀλλὰ μόνο γιὰ τὴν ἄρνησί τους νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο⁵⁰.

Πρόκειται γιὰ ἄποψι πού δὲν εὐσταθεῖ. Δέν θὰ ἐπαναλάβουμε τὴν ἐπιχειρηματολογία πού ἤδη ἔχει κατατεθῇ σὲ δημοσιευμένα κείμενά μας. Θὰ ἐπισημάνουμε μόνο τὰ ζητήματα πού ἐπαναφέρονται στοὺς προσκλήνιο τῶν συζητήσεων μὲ τὸ ὑπὸ κρίσιν ἄρθρο:

ι) Λέγεται ὅτι ὁ Διόσκορος καταδικάσθηκε γιὰ κανονικοὺς λόγους, ὅπως δήλωσε ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος Κων/πόλεως, καὶ ὄχι γιὰ αἵρεσι⁵¹.

Τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ προβάλλεται, γιὰ νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἡ ὀρθοδοξία τοῦ Διόσκορου, ἐφ' ὅσον πρῶτον: μαρτυρεῖ δῆθεν γι' αὐτὴν ὁ πρόκριτος τῶν ἐπισκόπων τῆς Συνόδου, καὶ δεύτερον: ἐφ' ὅσον ἡ χριστολογικὴ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων», ὡς περιεχομένη στὸν ἐν σχεδίῳ Ὅρο καὶ σθεναρῶς ὑποστηρικθεῖσα ὡς ὀρθόδοξος, ἀποδεικνύεται δῆθεν δογματικῶς ἰσοδύναμος πρὸς τὴν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι» τοῦ Ὁρου τῆς Συνόδου. Ἄς ἰδοῦμε ὅμως τὰ θέματα αὐτά.

49. *Does Chalcedon....*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 30-31.

50. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσι...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 599-604.

51. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 599-600.

Ἡ ὑποστήριξις τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Διοσκοροῦ μέ τήν ἐπίκλησι τῆς διαλαλιᾶς τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ὅτι «διά πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος», ὑπῆρξε παλαιόθεν ἓνα ἀντιχαλκηδόνιο ἐπιχείρημα, στό ὁποῖο ὁ Λεόντιος ὁ Ἱεροσολυμίτης δίνει εὖστοχη ἀπάντησι⁵². Ὁ Δοσιθέος Ἱεροσολύμων τό μνημονεύει ὡς «μάταιον» ἐπιχείρημα τῶν Μονοφυσιτῶν καί τῶν Μονοθελητῶν⁵³. Τό νά ἐνστερνίζεται κανεῖς αὐτό τό ἐπιχείρημα, φανερώνει ὅτι δέν κατανοεῖ ὀρθοδόξως τά Πρακτικά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅπως δηλαδή τά κατενόησαν καί τά ἐρμήνευσαν οἱ μεταγενέστερες Οἰκουμενικές Σύνοδοι. Καί τοῦτο διότι, σύμφωνα μέ τόν α' Κανόνα τῆς Πενθέκτης, πού συνοψίζει τήν Ὁρθόδοξο κατανόησι τῶν Πρακτικῶν τῶν πρό αὐτῆς Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τό αἰρετικό (δογματικό) ὑπόβαθρο τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκοροῦ εἶναι ἀναμφίβολο: Ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος «τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας περιβόλων ἐξήλασε ... Νεστόριον καί Διόσκορον, τόν μέν τῆς διαιρέσεως, τόν δέ τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστήν τε καί πρόμαχον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τῆς ἀσεβείας πρὸς ἓν ἐκπεπτωκότας ἀπωλείας καί ἀθεότητος βάραθρον»⁵⁴.

Ὡρισμένοι θεολόγοι σήμερα, γιά νά ἀμνηστεύσουν τόν Διόσκορο, ἐπαναλαμβάνουν τό ἀντιχαλκηδόνιο αὐτό ἐπιχείρημα. Πρέπει ὅμως νά λεχθῇ ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἦταν μία ὀρθή, ἀλλά αὐθαίρετη παρατήρησις. Ἦταν ὀρθή, διότι τυπικά «διά πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος». Τό ἔγγραφο τῆς καθαιρέσεώς του δέν ἀναφέρει δογματικό λόγο, ἀλλά τήν ἄρνησί του νά ἐμφανισθῇ

52. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 228α.

53. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, Δ', β', α' (στήν ἐκδοσι Ρηγοπούλου 1982, τόμ. Γ' & Δ', σ. 352). Βλ. καί *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 68, ὑποσημ. 116.

54. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα...*, τόμ. Ι, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 228.

στήν Σύνοδο καί νά ἀπολογηθῇ γιά τήν στάσι του στήν Ληστρική⁵⁵. Ἦταν ὅμως αὐθαίρετη, διότι, ὅσον ἀφορᾷ τήν ὀρθοδοξία ἢ ἑτεροδοξία τοῦ Διοσκοροῦ, ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐγνώριζε σαφῶς ὅτι ὁ Διόσκορος ἀπέφυγε νά παρουσιασθῇ, γιά νά μὴ ἐκδικασθῇ τό αἰρετικό του φρόνημα⁵⁶. Ὅταν ἡ Σύνοδος ἐπέβαλε τήν καθαιρέσι, ὁ ἴδιος κατελόγισε ἐνυπογράφως στόν Διόσκορο ὅτι «Εὐτυχῇ τόν ὁμόδοξον αὐτῷ κανονικῶς καθαιρεθέντα παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρός ἡμῶν Φλαβιανοῦ, αὐθεντήσας ἀκανονίστως εἰς κοινωνίαν ἐδέξατο»⁵⁷. Τό δογματικό ὑπόβαθρο τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκοροῦ ἦταν ἐμφανές. Στήν α' συνεδρία εἶχε ἀποδειχθῇ ὅτι τό χριστολογικό του φρόνημα, λόγω τοῦ ὁποίου εἶχε ὑπερασπισθῇ τόν Εὐτυχῇ στήν Ληστρική, ἦταν σαφῶς ἀντίθετο πρὸς τήν ρητὴ ὁμολογία δύο φύσεων μετὰ τήν ἔνωσι (τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου)⁵⁸ καί στήν δ' συνεδρία καθηρέθησαν οἱ ὁμόφρονες του Κάρωσος, Δωρόθεος, Βαρσουμᾶς καί λοιποὶ ἀρχιμανδρίται. Γι' αὐτό, μετὰ τόν καθορισμό τῆς Πίστεως, τήν ὑπογραφή

55. ACO II, 1, 2, 41³⁷-42³.

56. ACO II, 1, 2, 25⁷-17: «Ἡ ἁγιωτάτη καί οἰκουμενική μεγάλη σύνοδος τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Διοσκόρῳ. Τά παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας δηλούμενα πολλήν καί διάφορον ἔχει τήν ποικιλίαν, [...] ὧν ἕκαστον κατ' οὐδένα τρόπον ἐπάγεται τήν ἀλήθειαν ἐκάστου τῶν παρὰ σοῦ λεγομένων ἀπωθουμένου τό ἀληθές».

57. ACO II, 1, 2, 28²⁸⁻²⁹. Ἡ φράσις εἶναι τοῦ ἐπισκόπου Πασχασίνου, ἀλλά ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐπανελάβε διὰ τῆς ὑπογραφῆς του: «Τά αὐτά τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ διὰ πάντων φρονῶν σύμψηφος καὶ γίνομαι ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκοροῦ» (ACO II, 1, 2, 29:22-23).

58. *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 43. Βλ. καί Γεωργίου Δ. Μαρτζέλου, *Γένεση καί πηγές τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνας*, ἔκδ. Πουρναρά, Θεσ/νίκη 1986, σελ. 138, ὅπου σημειώνεται χαρακτηριστικά γιά τόν Εὐτυχῇ: «ἡ δικαίωσί του στήν «ληστρική» σύνοδο ἀποτελοῦσε οὐσιαστικά τήν ἐπίσημη ἐκκλησιαστικὴ πράξι πού τίναζε στόν ἄερα τίς Διαλλαγές καί παραχάραζε μονόπλευρα τὴ Χριστολογία τοῦ Κυρίλλου».

τοῦ Ὁρου στήν στ' συνεδρία καί τήν ἄρνησι τοῦ Διοσκόρου νά τόν προσυπογράψῃ⁵⁹, ἀκολούθησε ὁ ἀναθεματισμός του: «τούς αἰρετικούς ὑμεῖς ἐξεβάλετε. Νεστορίω καί Εὐτυχεῖ καί Διοσκόρῳ ἀνάθεμα. ἡ τριάς τούς τρεῖς καθεῖλεν. ἡ τριάς τούς τρεῖς ἐξεβάλε»⁶⁰.

Κατά τήν διαδικασία τῆς συντάξεως τοῦ δογματικοῦ Ὁρου στήν ε' συνεδρία, τό ἐνδιαφέρον δέν ἦταν ἐπικεντρωμένο στήν ὀρθοδοξία ἢ ἑτεροδοξία τοῦ Διοσκόρου. Αὐτό τό θέμα εἶχε κριθῇ στίς πρῶτες συνεδρίες. Ἡ ἐπίμαχος δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἀπέβλεπε τήν στιγμὴ ἐκείνη στό νά στηρίξῃ τήν ὀρθοδοξία τῆς ἐκφράσεως «ἐκ δύο φύσεων». Συνετάσσετο μέ τήν ἀντίληψι τῆς πλειονότητος τῶν Πατέρων, ὅτι ὁ ἐν σχεδίῳ Ὁρος εἶναι δογματικῶς πλήρης καί δέν χρειάζεται τροποποίησι ἢ συμπλήρωσι: «οὐδέν λείπει τῷ ὄρῳ [...] ὁ ὄρος πάντα ἔχει. ὁ ὄρος τήν πίστιν ἔχει»⁶¹. Μέ τήν ἔννοια αὕτη χρησιμοποιεῖται καί στό ὑπό κρίσιν ἄρθρο τοῦ κ. Μαρτζέλου. Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος πάντως μετέσχε (ἢ καί προήδρευσε) στήν τελική σύσκεψι τῶν προκρίτων ἀρχιερέων καί συμφώνησε μέ τήν προσθήκη τοῦ «ἐν δύο φύσεσι» στόν τελικό Ὁρο, τόν ὁποῖο ἡ Σύνοδος ἐπεκρότησε καί οἱ μεταγενέστερες Σύνοδοι ἐπεβεβαίωσαν⁶². Ἡ Σύνοδος δηλαδή ἐδικαίωσε τήν ἐπιμονή τῶν συγκλητι-

59. V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon and the Christology of Severus of Antioch* (Dissertation, Yale University), 1957, σελ. 164, ὅπου παρατίθεται ἀπό τήν Ἱστορία τοῦ Ζαχαρία Μυτιλήνης ἡ δήλωσις τοῦ Διοσκόρου, ὅταν τοῦ ζητήθηκε νά ἀποδεχθῇ τόν Ὁρο: «Ὁ Διόσκορος θά προτιμοῦσε νά ἰδῇ τά χέρια του κομμένα καί τό αἷμα νά στάξῃ στό χαρτί, παρὰ νά κἀνῃ κάτι τέτοιο».

60. ACO II, 1, 2, 156. Πρβλ. Μελετίου, Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμένη Σύνοδος*, Ἀθήναι 1985, σελ. 78-79.

61. ACO II, 1, 2, 124: 24-29.

62. Βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 69-72, σελ. 77-79, ὅπου διατυπώνεται σκέψις, πού ἐνδεχομένως ἐξηγεῖ γιατί ἀπουσιάζει ἀναφορά σέ δογματικό λόγο στό ἔγγραφο τῆς καθαιρέσεως. Ἐπίσης βλ. καί σελ. 192-193, ὅπου διατυπώνεται ἀντίρρησης ἐπὶ τῆς ἀπόψεως

κῶν καί ὠρισμένων ἐπισκόπων στό ὅτι μέ τήν διατύπωσι «ἐκ δύο φύσεων» δέν ἐκφράζεται ἡ Ὁρθόδοξος πίστις στήν πληρότητά της. Ἡ προσθήκη τῆς ἐκφράσεως «ἐν δύο φύσεσι» στόν Ὁρο, πού θά ἐξησφάλιζε τήν ὁμολογία τῆς φυσικῆς διαφορᾶς, ἦταν ἀδήριτος ἀνάγκη.

Οἱ ἐκφράσεις «ἐκ δύο φύσεων» καί «ἐν δύο φύσεσι» ἀναμφιβόλως εἶναι ἀπολύτως ὀρθόδοξες. Δέν ταυτίζονται ὅμως νοηματικῶς⁶³. Ἐκφράζουν διαφορετικές πτυχές τοῦ ὀρθοδόξου δυοφυσιτισμοῦ, ἐννοεῖς ἀλληλοσυμπληρούμενες καί ὄχι ταυτόσημες. Χρησιμοποιοῦνται ἀπό τούς μεταγενεστέρους Πατέρας κατά παράθεσιν, καί ὄχι ἡ μία ἀντὶ τῆς ἄλλης: «καί τήν ... τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα θεοκρίτων Πατέρων στηλογραφηθεῖσαν πίστιν ὀρθοδόξως ἐπικυροῦμεν, ἥτις τόν ἕνα Χριστόν τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ ἐκ δύο συντεθέντα τῶν φύσεων καί ἐν δύο ταῖς αὐταῖς δοξαζόμενον φύσεσι μεγαλοφώνως τοῖς πέρασι τῆς γῆς παραδέδωκε»⁶⁴. Ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων» ὡς προοπτική ἔχει ἀφ' ἑνός νά τονίσῃ τήν ὑποστατική ἐνότητα τῶν φύσεων (πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς διαιρετικῆς Χριστολογίας)⁶⁵ καί

ὅτι ὁ τελικός Ὁρος εἶναι προῖόν συμβιβασμοῦ πρὸς ἀποφυγὴν σχίσματος μέ τήν Ρώμη.

63. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος: «Ὡςπερ γάρ ἐκ δύο φύσεων λέγοντες τόν Χριστόν, ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος ὄντα νοοῦμεν, ὡς ἐκ μερῶν ὅλον οὕτω καί ἐν δύο φύσεσι λέγοντες μετὰ τήν ἔνωσιν, ἐν θεότητι καί ἀνθρωπότητι ὄντα πιστεύομεν, ὡς ὅλον ἐν μέρεσιν» (Ἐπιστολή ΙΓ', Πρὸς Πέτρον ἰλλοῦστριον, PG 91, 524D-525A). Βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 66-71, 77-79, 183-187 καί 192-193.

64. Πενθέκτη Σύνοδος, Κανὼν α'. Βλ. ἐπίσης ἁγ. Μαξίμου ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 121AB· 221B· 224A· 468BC· 488A καί C· 1268C-1272A, καθὼς καί ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 58:6.

65. Σέ αὐτό δέν διαφωνεῖ ὁ κ. Μαρτζέλος, καθὼς στό βιβλίον του *Γένεση καί πηγές τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 129, σημειώνει ὀρθά: «Ἡ φράση αὕτη ἦταν γιὰ τόν Κύριλλο ἢ πῶς κατάλληλη, γιὰ νά δηλωθεῖ σέ ἀντί-

ἀφ’ ἑτέρου, στήν περίπτωσι εἰδικά τοῦ Εὐτυχοῦς, νά ἀναιρέσῃ τόν δοκητισμό του (τό πρῶτο σκέλος τῆς αἰρέσεώς του)⁶⁶. Ἡ ἔκφρασις

θεση μετὰ τὴν νεστοριανὴ διαίρεση τῶν φύσεων ἢ “συνδρομή” τους γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ἐνότητος τοῦ προσώπου. Αὐτό κυρίως ἀπασχολοῦσε τὴν θεολογικὴ σκέψη τοῦ Κυρίλλου καὶ γι’ αὐτό ὁ λειτουργικὸς ρόλος τῆς φράσεως αὐτῆς στὴ Χριστολογία του ἦταν νά τονίσει μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση τὴν ἐνότητα τοῦ προσώπου μετὰ τὴν ἀσύγχυτη ἔνωση τῶν δύο φύσεων.

66. Ὁ κ. Μαρτζέλος κάνει λόγο γιὰ δογματικὴ ἰσοδυναμία τῶν ἐκφράσεων «ἐκ δύο φύσεων» καὶ «δύο φύσεις», στηριζόμενος στήν δήλωσι τοῦ πατρικίου Φλωρεντίου κατὰ τὴν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448 (ACO II, 1, 1, 145): «ὁ μὴ λέγων ἐκ δύο φύσεων καὶ δύο φύσεις οὐ πιστεύει ὀρθῶς» (βλ. Γεωργίου Μαρτζέλου, *Ἡ ἐπιστημονικότητα μιᾶς “Επιστημονικῆς Κριτικῆς”*, περιοδ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ, τεύχ. 798/2003, σελ. 614 καὶ τοῦ ἰδίου, *Γένεσι καὶ πηγές τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνας*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 130). Μάλιστα, ὑποστηρίζων τὴν ἰσοδυναμία τους ἰσχυρίζεται ὅτι μετὰ τὴν ἔκφρασι «τό ἐκ δύο δέχομαι, τό δὲ δύο οὐ δέχομαι» ὁ Διόσκορος δὲν φανερῶνει μίαν μονοφυσικὴ Χριστολογία (βλ. *Ἡ ἐπιστημονικότητα...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 612).

Στόν ἰσχυρισμό τοῦ κ. Μαρτζέλου ἀντιπαράκειται καταλυτικὰ ἡ μαρτυρία τοῦ ἁγίου Εὐλογίου Ἀλεξανδρείας, τὴν ὁποία παραθέτει ὁ ἅγιος Φώτιος στήν *Βιβλιοθήκη* του ὡς ἐξῆς: «Καὶ γὰρ Διόσκορον ἢ σύνοδος [σ.σ. ἢ Δ’ Οἰκουμενική], τό ἐκ δύο μέν φύσεων δεχόμενον, τό δύο δὲ οὐκ ἀνεχόμενον δέξασθαι, ὡς τὰ τοῦ Εὐτυχοῦς νοσοῦντα διώσατο· καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐξεκήρυξε τό ἐκ δύο λέγειν φύσεων τόν Χριστόν, ἀλλὰ τό λέγειν κατ’ Εὐτυχέα καὶ Διόσκορον» (Bibl. 230.275a.42-275b.4). Ἐάν οἱ δύο ἐκφράσεις ἦσαν δογματικῶς ἰσοδύναμες, γιατί ἡ Σύνοδος τόν Διόσκορο «ὡς τὰ τοῦ Εὐτυχοῦς νοσοῦντα διώσατο»;

Ἡ μαρτυρία αὐτὴ ἀποδεικνύει ἐπίσης ἐσφαλμένη τὴν κριτικὴ πού ἀσκεῖ στόν καθηγητὴ Δ. Τσελεγγίδη ὁ κ. Μαρτζέλος (βλ. *Ἡ ἐπιστημονικότητα...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 612-615) ὑπερασπιζόμενος τὴν διδακτορικὴ διατριβὴ τοῦ Ἡλία Δ. Κεσίμη (*Ἡ Χριστολογία καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Διοσκορόου Ἀλεξανδρείας*, Θεσ/νίκη 2000), πού ἀναγνωρίζει ὀρθοδοξία στόν Διόσκορο.

Παρότι ἐπαρκὴς ἢ ἀνωτέρω μαρτυρία τοῦ ἁγίου Εὐλογίου, θὰ παραθέσουμε ὡς ἐκ περισσοῦ ὠρισμένα στοιχεῖα ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τῆς Ἐνδημοῦσης Συνόδου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πιστοποιεῖται ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ πατρικίου Φλωρεντίου περιλαμβάνει τίς δύο ἐπίμαχες ἐκφράσεις ὅχι ὡς δογματικῶς ἰσοδύνα-

«ἐν δύο φύσεσι» ἀφορᾷ στήν ἀνεπίδεκτη παρερμηνείας δήλωσι τῆς φυσικῆς διαφορᾶς καὶ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νά ἀντιμετωπι-

μες, ἀλλὰ ὡς ἀριστοτεχνικῶς παρατεθειμένες πρὸς ἀντιμετώπισι τοῦ δικεράτου αἰρετικοῦ φρονήματος τοῦ Εὐτυχοῦς.

Ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων» ἀποβλέπει στήν ὁμολογία τῆς προσλήψεως ἀληθινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπὸ τόν Λόγο καὶ τῆς καθ’ ὑπόστασιν ἐνώσεως τῆς μετ’ Αὐτόν. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τίς παρεμβάσεις (κατὰ τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο) τοῦ Εὐσεβίου Δορυλαίου, τοῦ Διογένοους Κυζίκου καὶ τοῦ Βασιλείου Σελευκείας ἐπὶ τῆς ὁμολογίας τοῦ Εὐτυχοῦς πού εἶχε ἀναγνώσθῃ στήν ληστρικὴ σύνοδο, ὁ Εὐτυχὴς ἀπέφυγε νά ὁμολογήσῃ τὴν ἐκ τῆς Παρθένου πρόσληψι τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου (ACO II, 1, 1, 92⁹⁻¹⁷). Ἦταν δηλαδὴ κατ’ ἀρχὴν δοκίμη. Ἀλλὰ καὶ ἡ καθ’ ὑπόστασιν ἔνωσις προϋποθέτει συνδρομὴ δύο φύσεων. Ὁ Εὐτυχὴς ἠρνεῖτο τὴν «ἐκ δύο φύσεων» καθ’ ὑπόστασιν ἔνωσι (ACO II, 1, 1, 124²⁸⁻³⁴). Ἀντιθέτως ὁ ἅγιος Φλαβιανὸς μετὰ τὴν διαλαλία του, πού ἀκολούθησε τὴν ἀνάγνωσι τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου στήν Ἐνδημοῦσα, εἶχε συνδέσει *αἰτιολογικῶς* τὴν διπλὴ γέννησι, τὴν διπλὴ τελειότητα καὶ τὴν διπλὴ ὁμοουσιότητα τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἔκφρασι «ἐκ δύο φύσεων»: «καὶ γὰρ ἐκ δύο φύσεων ὁμολογοῦμεν τόν Χριστόν εἶναι μετὰ τὴν ἐνανθρωπήσιν, ἐν μιᾷ ὑποστάσει καὶ ἐν ἐνὶ προσώπῳ» (ACO II, 1, 1, 114³⁻¹⁰).

Ἡ ἔκφρασις «δύο φύσεις» ἀποβλέπει στήν ὁμολογία τῶν δύο φύσεων μετὰ τὴν ἔνωσί τους ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει. Ὁ Εὐτυχὴς ἀρνήθηκε νά ὁμολογήσῃ «δύο φύσεις» στόν Χριστό, παρὰ τίς προσπάθειες τῶν πρεσβυτέρων Θεοφίλου καὶ Μάμαντος νά τόν πείσουν (ACO II, 1, 1, 136⁸⁻¹⁴ καὶ 137¹⁻¹⁰) καὶ παρὰ τὴν εὐστοχὴ ἐπισήμανσι τοῦ Βασιλείου Σελευκείας (ACO II, 1, 1, 144²⁹⁻³³). Εἶπε: «ἐγὼ θεότητα οὐ φυσιολογῶ οὔτε λέγω δύο φύσεις» (ACO II, 1, 1, 137⁸) καὶ «ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τόν κύριον ἡμῶν πρὸ τῆς ἐνώσεως, μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ» (ACO II, 1, 1, 143¹⁰⁻¹¹). Ἀρνήθηκε νά ὁμολογήσῃ «δύο φύσεις» στόν Χριστό, ἂν καὶ πιεζόμενος ἐκ τῶν πραγμάτων. Τόν εἶχε ὁμολογήσει «ἐκ δύο φύσεων» καὶ «ὁμοούσιον ἡμῖν» (ACO II, 1, 1, 139¹⁷⁻²², 142²³-143¹¹ καὶ 144¹⁶⁻²³). Ὁ Εὐτυχὴς ἦταν καὶ *μονοφυσίτης*, ἂν καὶ τυπικὰ ἀπέσειε τὴν κατηγορίαν γιὰ δοκητισμό.

Ἡ δήλωσις τοῦ πατρικίου Φλωρεντίου ἐγενετο ἀκριβῶς γιὰ νά ἐπισημάνῃ τόν συγκαλυπτόμενον δοκητισμό καὶ τόν ἀπερίφραστο μονοφυσισμὸ τοῦ Εὐτυχοῦς. Ἀκολούθησε ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασι τῆς Συνόδου. Ἡ ἐξέλιξις τῶν πραγμάτων ἐδικαίωσε τὴν Σύνοδο.

σθοῦν ὁ μονοφυσιτισμός (τό δεύτερο σκέλος τῆς εὐτυχιανῆς αἵρέσεως)⁶⁷ καί ἐπίσης, ὅπως ἔδειξαν τά πράγματα στήν συνέχεια, ἡ σεβηριανή *σύνθετος φύσις* καί ὁ ἐξ αὐτῆς *μονοενεργητισμός*.

Ἐχοντας κανεῖς πρό ὀφθαλμῶν ἀνασυγκροτημένο τόν ἐν σχεδίῳ Ὅρο⁶⁸, εὐκόλα διαπιστώνει τήν ἀδυναμία τοῦ Ὁρου αὐτοῦ νά προστατεύσῃ τό χριστολογικό φρόνημα ἀπό ἐκτροπή σέ αὐτό πού ὀνομάζουμε σεβηριανή Χριστολογία. Τά δύο τέλεια, ἡ διπλή ὁμοουσιότης, ἡ διπλή γέννησις, τό «ἐκ δύο φύσεων νοούμενον» τόν ἕνα μονογενῆ Υἱόν καί Χριστόν, τό «οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διά τήν ἔνωση» (πού ὡς ἔννοιες περιέχονται στόν ἐν σχεδίῳ Ὅρο)⁶⁹, δέν ἐμπόδισαν τόν Σεβῆρο Ἀντιοχείας νά διδάξῃ *μία σύνθετη φύσις*, δύο φύσεις κατά *ψιλήν ἐπίνοιαν*, διαφορά φύσεων ἐν *ποιότητι φυσικῇ* μόνον καί ἐν τέλει *μονοενεργητισμό*. Παρότι στήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου περιέχεται ἐλλόγως καί εὐσεβῶς ἡ ἔννοια καί ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων»⁷⁰,

67. Ὅτι ὁ Εὐτυχῆς εἶχε δύο ἀλληλένδετα ἀλλά διαφορετικά στοιχεῖα στό αἵρετικό φρόνημά του, βλ. *Διόσκορος καί Σεβῆρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 53-55.

68. Βλ. Γεωργίου Δ. Μαριτζέλου, *Γένεση καί πηγές τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνας*, σελ. 125-127.

69. Θεωροῦμε ὅτι ἡ ἀνασυγκρότησις τοῦ ἐν σχεδίῳ Ὁρου ἀποτελεῖ θεολογική καί φιλολογική γύμνασμα, ὅχι ὁμῶς θεολογική ἢ ἐκκλησιαστική ἀνάγκη, ἀφ' ἑνός γιατί οὕτως ἢ ἄλλως εἶναι ἀδύνατον νά γνωρίζουμε τί ἀκριβῶς διελάμβανε καί δέν ἐπιτρέπονται συμπεράσματα ἐπὶ ὑποθέσεων, καί ἀφ' ἑτέρου γιατί ὁ Διάλογος μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους πρέπει νά μὴ ἐπηρεάζεται ἀπό συμπεράσματα πού θέλουν δογματικῶς ἰσοκύρους τόν ἐν σχεδίῳ καί τόν τελικό Ὅρο τῆς Συνόδου.

70. Βλ. *Διόσκορος καί Σεβῆρος...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 183-187. Πρωτοτύπως, βλ. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή πρὸς Αἰγυπτίους μοναχοὺς* (ACO I, 1, 1, 15⁷⁻³³. ACO I, 1, 1, 18¹⁸⁻²²) τοῦ αὐτοῦ, *Προσφωνητικός πρὸς τόν βασιλέα Θεοδοσίον περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως* (ACO I, 1, 1, 72¹⁵⁻²³) τοῦ αὐτοῦ, *Πεντάβιβλος ἀντίρρησις*, τόμος β' (ACO I, 1, 6, 33³¹⁻³⁵) τοῦ αὐτοῦ, *Ἐπιστο-*

ὁ Σεβῆρος τήν ἐξέλαβε παραλόγως καί τήν χρησιμοποίησε δυσσεβῶς στό χριστολογικό του σύστημα, ἐπὶ ἀναιρέσει δηλαδή τῶν δύο πραγματικῶν καί οὐσιωδῶς ὑπαρχουσῶν φύσεων ἐν Χριστῷ καί ἐπὶ συστάσει τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως. Γι' αὐτό ἄλλωστε ἡ μὴνις τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιάρχων, καί οἱ αἰτιάσεις τῶν ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων μέχρι σήμερα⁷¹, ἐπικεντρώθηκαν στήν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι»⁷², ἡ ὁποία ἀκύρωσε ἅπαξ διὰ παντός τήν δυνατότητα μιᾶς τέτοιας ἐκτροπῆς. Καί γι' αὐτό χρειάσθηκε τόσος θεολογικός ἀγώνας τόν βον αἰῶνα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας καί τοῦ δογματικοῦ της Ὁρου, γιατί ἡ ρητή (*Ἐγκύκλιον Βασιλίσκου*, Σεβῆρος Ἀντιοχείας) ἢ ἡ σιωπηρά (*Ἐνωτικόν Ζήνωνος*) παράκαμψις τοῦ Ὁρου, περιλαμβάνοντος αὐτὴ τήν ἔκφρασι, δέν θά ἐπέτρεπε νά καταπολεμηθῇ ὁ σεβηριανός μονοενεργητισμός, πού ἐκπηγάζει ἀπὸ τήν ἔννοια τῆς *συνθέτου φύσεως*.

λή Α' πρὸς Σούκενσον *Διοικισαρείας* (ACO I, 1, 6, 153¹⁶-154⁸). Ἡ ὀρθή κατανόησις τῆς ἐκφράσεως «ἐκ δύο φύσεων» στά κυρίλλεια κείμενα συνεπάγεται, μέ τρόπο ἀπόλυτα φυσικό, τήν διατήρησι τῶν φύσεων ἐν τῇ ἐνότητι τῆς μιᾶς ὑποστάσεως τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου, ἄρα μέ ποικίλες διατυπώσεις τήν ἔννοια «δύο φύσεις» (ACO I, 1, 7, 24¹²⁻¹⁶ καί 43³¹-44¹⁰), καθὼς καί ὅτι ἡ μία αὐτὴ ὑπόστασις τελεῖ ἐν θεότητι καί ἀνθρωπότητι, δηλαδή τήν ἔννοια «ἐν δύο φύσεσι» (ACO I, 1, 3, 100²⁷⁻³¹).

71. Βλ. V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon and the Christology of Severus of Antioch*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 157, ὑποσημ. 1, καί σελ. 294 καί 341.

72. Ἡ προσθήκη αὐτῆς τῆς ἐκφράσεως στόν Ὅρο τῆς Συνόδου μετὰ ἀπὸ ἀπαίτησι τῶν συγκλητικῶν νά περιληφθοῦν σ' αὐτόν στοιχεῖα ἐκ τοῦ Τόμου τοῦ ἁγίου Λέοντος, δέν σημαίνει ὅτι ἡ ἔκφρασις «ἐν δύο φύσεσι» εἶναι χριστολογικό στοιχεῖο πού κομίζεται μόνον ἀπὸ τόν Τόμο. Ἡ χριστολογικὴ γραμματεία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου περιλαμβάνει πλῆθος παρεμφερῶν ἐκφράσεων πού ἔχουν ἀκριβῶς αὐτό τό νόημα. Ἄλλωστε, ἔτσι κατενόησαν τήν σχετικὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου οἱ ἐπίσκοποι Βασίλειος Σελευκείας (ACO II, 1, 1, 92²⁵-93² καί 117¹⁵⁻²⁸) καί Σέλευκος Ἀμασειας (ACO I, 1, 1, 117²⁹-118⁴).

Ὅσοι ἐπομένως ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπέμεναν, κατά τὴν ε' συνεδρία, ὅτι ὁ ἐν σχεδίῳ Ὅρος ἔχει καλῶς, δέν εἶχαν συνειδητοποιήσει ὅτι ἔλλειπε μία δὴλωσις τῆς φυσικῆς ἐτερότητας ἀνεπίδεκτος παρερμηνείας καὶ ἀποτρεπτικῆς τῆς συγχυτικῆς Χριστολογίας⁷³. Πιστεύουμε, στηριζόμενοι στὶς ἐκβοήσεις καὶ τὴν ἐπιμονὴ ἐγκρίτων ἐπισκόπων τῆς Συνόδου, ὅτι ὁ ἐν σχεδίῳ Ὅρος ἀκολουθοῦσε τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὅχι ὅμως στὴν πληρότητα πού θά ἐξασφάλιζε ἀπὸ τὴν παρερμηνεία της. Οἱ ὀλίγοι ἐπίσκοποι πού ἐπέμεναν γιὰ τὴν τροποποίησι, στόχευαν σὲ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν πληρότητα. Ὁ Λεόντιος Βυζάντιος εἶχε ἀντιληφθῇ τό σημεῖο αὐτό: ὁ «ἐν σχεδίῳ» Ὅρος «ἐλλιπὴς ἦν. Οὐ γάρ εἶχε τό ἀνατρέπον τὰ δόγματα Εὐτυχοῦς, ἀλλ' ὁ μόνον κοινῶς ἡμῖν [καὶ τοῖς διακρινομένοις] ἐδόξαζε»⁷⁴. Ἡ ἐπικύρωσις τοῦ Ὅρου ἀπὸ τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικῆς Συνόδους, περιλαμβάνοντος τελικῶς τὴν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι», εἶναι ἡ ὀριστικὴ ἀπάντησις στό ὅτι ἡ προσθήκη αὐτὴ ἦταν δογματικῶς καὶ ὄχι ἐκκλησιαστικοπολιτικῶς ἀπαραίτητη. Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ ἀναδρομὴ στὸν ἐν σχεδίῳ Ὅρο τῆς Συνόδου ἔχει τὴν ρίζα της στὶς ἀντιχαλκηδόνιες αἰτιάσεις τῶν μονοφυσιτῶν⁷⁵.

ii) Λέγεται ὅτι οἱ ἐκβοήσεις τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου, πού καταδικάζουν τὸν Διόσκορο ὡς αἰρετικό, δέν πρέπει νὰ θεωροῦνται ἐνδεικτικῆς τοῦ φρονήματός του, γιατί εἶναι μεμονωμένες ἐκβοήσεις

73. Ἡ καταδίκη τῆς μονοφυσικῆς παρερμηνείας τῆς ἐκφράσεως «ἐκ δύο φύσεων» ὑπὸ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (ἡ παράγραφος τῆς Ψήφου) ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀνάγκη τροποποιήσεως τοῦ Ὅρου μὲ ἔκφρασι, πού θά ἦταν ἀνεπίδεκτη τέτοιας παρερμηνείας. Βλ. καὶ Μελετίου Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 590-591 ὑπόσημ. 58 καὶ σελ. 484 ὑπόσημ. 120.

74. *De Sectis*, PG 86, 1236C.

75. Σπυρ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 227β-228α.

πού «δέν συνιστοῦν ἀπόφασι τῆς Συνόδου σχετικὰ μὲ τὸν αἰρετικό χαρακτήρα τῆς Χριστολογίας τοῦ Διοσκορού» καὶ δέν «ἐκφράζουν τὴν καθολικότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως»⁷⁶.

Ὅμως οἱ συγκεκριμένες ἐκβοήσεις, στὶς ὁποῖες δικαίως ἀναφέρεται ὁ καθηγητὴς Δ. Τσελεγγίδης ὡς δηλωτικῆς τοῦ μονοφυσικοῦ φρονήματος τοῦ Διοσκορού, δέν εἶναι οἱ μεμονωμένες καὶ ἐν ὥρᾳ ἀντεγκλήσεων ἐκπεφωνημένες, ὅπως π.χ. μεταξὺ αἰγυπτίων καὶ ἀνατολικῶν ἐπισκόπων (ACO II, 1, 1, 69-70) ἢ κατὰ τοῦ Γερμανικεῖας Ἰωάννου (ACO II, 1, 2, 123³⁷-124¹³), ἀλλὰ εἶναι οἱ ἐκβοήσεις ὅλων τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ⁷⁷ μετὰ τὴν ὀριοθέτησι τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καὶ τὴν ψήφισι τοῦ Ὅρου τῆς Συνόδου⁷⁸. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο «ἐκφράζουν τὴν καθολικότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως». Δηλώνουν τὴν αἰρετικὴ Χριστολογία τοῦ Διοσκορού, ὅπως οἱ ἀντίστοιχες ἐκβοήσεις τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἁγίας Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐδήλωναν τὴν αἰρετικὴ Χριστολογία τοῦ Νεστορίου⁷⁹. Γιὰ τὸν ἀναθεματισμὸ τοῦ Διοσκορού στὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο σημειώνει χαρακτηριστικὰ ὁ ἱερός Φώτιος: «Διόσκορος μὲν καθήρηται καὶ

76. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσις...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 600, ὑπόσημ. 18.

77. Στά Πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Πρᾶξις ΣΤ', παράγρ. 23) διευκρινίζεται ὅτι οἱ ἐκβοήσεις πού ἐγίνοντο ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου κατὰ «μίαν φωνὴν καὶ μίαν γνώμην», ἐξέφραζαν τὴν συμφωνία τῆς Συνόδου (Μελετίου Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 489). Γιὰ τὴν στάσι τῶν Πατέρων τῆς Δ' ἐναντι κάποιων μεμονωμένων δηλώσεων, βλ. παράγρ. 27 τῆς αὐτῆς ΣΤ' Πράξεως τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 505).

78. ACO II, 1, 2, 156.

79. ACO I, 1, 2, 35³⁰-36⁶.

Εὐτυχής, ἀναθέματι δέ σὺν αὐτοῖς ὑπεβλήθη καὶ Νεστόριος, Φλαβιανός δέ ὁ ἐν ἀγίοις καὶ μετὰ θάνατον δεδικαίωται»⁸⁰.

iii) Λέγεται ὅτι ἡ ληστρική Σύνοδος δέν θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς Χαλκηδόνος αἰρετική⁸¹.

Στὴν θέσι αὐτὴ ἔχει δοθῇ ἤδη ἡ ἀπάντησίς μας⁸². Λεκτέον ἐδῶ ἐν ὀλίγοις ὅτι ἡ ληστρική Σύνοδος παρέκαμψε τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐντολῇ δῆθεν τοῦ ζ' κανόνος τῆς ἐν Ἐφέσῳ, κατεδίκασε τὴν Ὁρθόδοξη χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ (τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου) πού τίς ἐβεβαίωνε, καὶ συντάχθηκε μὲ τὴν ὁμολογία τοῦ Εὐτυχοῦς ἐκ δύο φύσεων πρὸ τῆς ἐνώσεως καὶ μίαν φύσιν μετὰ τὴν ἔνωση. Αὐτὰ ὅλα δέν συνιστοῦν ὀρθόδοξο φρόνημα καὶ γι' αὐτό ἡ ληστρική εἶναι αἰρετική⁸³.

iv) Λέγεται ὅτι ὁ Διόσκορος καὶ Σεβήρος δέν φρονοῦν ἀνάκρassi ἢ φυρμό τῶν φύσεων· ὅτι στὰ συγγράμματά τους ἀπορρίπτουν ἐπὶ λέξει αὐτές τίς ἔννοιες⁸⁴ ὅτι ὁ Σεβήρος προβάλλει μὲ ἔμφασι τό ἀσύγχυτο καὶ τό ἄτρεπτο τῶν δύο φύσεων⁸⁵. Λέγεται ἀκολούθως ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τοὺς ἀπευθύνει τὴν μομφή γιὰ ἀνάκρassi καὶ φυρμό κατὰ συνεκδοχὴν, λόγῳ τῆς ἀρνήσεώς τους

80. Ἀγ. Φωτίου Κων/λεως, *Βιβλιοθήκη*, 17.4b³⁶⁻³⁸. Βλ. ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ, Ἐπιστολὴ ΣΤ', Πρὸς Μιχαὴλ τὸν ἄρχοντα Βουλγαρίας, παράγρ. ιβ', ἐν Ἰωάννου Βαλέττα, *Φωτίου Ἐπιστολαί*, Λονδίνον 1864, σελ. 211.

81. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 601, ὑποσημ. 18.

82. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καὶ δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι...*, περιοδ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ τευχ. 3/1999, σελ. 258-260· *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 46-55.

83. Βλ. καὶ Μελετίου, Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 67 ὑποσημ. 17, καὶ σελ. 70.

84. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 601.

85. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 602.

νά δεχθοῦν τὸν Ὅρο τῆς Συνόδου πού περιελάμβανε τό ἀσυγχύτως καὶ τό ἄτρεπτος, καὶ ὅχι γιατί τὸν ἐνδιέφερε νά ἀναλύσῃ ἐπιστημονικῶς τὴν χριστολογικὴ τους διδασκαλία. Καταλογίζοντάς τους ἀνάκρassi, σύγχυσι καὶ φυρμό δέν ἀκριβολογεῖ θεολογικῶς, ἀλλὰ χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου ἀντιμετωπίζει ποιμαντικῶς τὴν αἵρεσι μὲ αὐτές τίς ἐκφράσεις⁸⁶.

Ἐπ' αὐτῶν πρέπει νά λεχθοῦν τὰ ἑξῆς:

Πρῶτον, ἡ ἀνάκρassi καὶ ὁ φυρμός εἶναι ἡ λογικὴ συνέπεια τῆς *συνθέτου φύσεως*, πού δογματίζει ὁ Σεβήρος⁸⁷. Κατὰ τὸν ἅγιος Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, ἐάν ὁ Χριστὸς ὁμολογῆται μία *σύνθετος φύσις*, εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ *τροπὴ* τῆς ἀπλῆς θείας Του φύσεως σὲ σύνθετη, ἀναιρεῖται ἡ ὁμοουσιότης Του πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὴν μητέρα Του καὶ συνεπῶς δέν εἶναι ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι οὔτε μπορεῖ νά ὀνομασθῇ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος⁸⁸. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀνάλυσι καὶ σαφῇ διευκρίνησι ἀπευθύνεται ἡ μομφή γιὰ φυρμό, σύγχυσι ἢ ἀνάκρassi, «ὥς ὁ θεήλατος ἔφη Διόσκορος Σευήρος τε καὶ ἡ τούτων ἐναγῆς συμμορία»⁸⁹. Ἀντιθέτως, οἱ Ὁρθόδοξοι «ἐκ

86. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 602-603.

87. Γράφει ὁ ἅγ. Ἰω. ὁ Δαμασκηνός στὴν πραγματεία *Κατὰ Ἰακωβιτῶν*: «Εἰ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, πῶς ὑμεῖς καὶ τὴν διαφορὰν εἰδότες καὶ τὰς ιδιότητας ὁμολογοῦντες τῶν φύσεων μίαν ταύτας καὶ οὐ δύο κηρύττετε καὶ οὐδὲ τὰ τῆς συγχύσεως ταῖς ἀσυγχύτοις δίδοτε; Ἀλλὰ δῆλον, ὡς τροπὴν καὶ ἀφανισμόν καὶ συνουσίωσιν ὠδίνετε μὲν, εἰς τοῦμφανές δέ προσαγαγεῖν ἐν τροπῇ τῆς ἀσεβείας οὐ βούλεσθε» (κεφ. 44). Καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος παρατηρεῖ γιὰ τὸν Σεβήρο: «Σαφῶς διὰ τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, τὴν τε Μάνεντος φαντασίαν, καὶ τὴν Ἀπολιναρίου σύγχυσι, καὶ τὴν Εὐτυχοῦς μετὰ τὴν ἔνωση εἰς μίαν οὐσίαν τῶν ἐνωθέντων πρεσβεύων συναίρεσιν» (*Εγχειρίδια θεολογικά καὶ πολεμικά*, PG 91, 40). Βλ. καὶ PG 91, 501D.

88. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 47: «Εἰ τοίνυν κατὰ τοὺς αἰρετικούς μιᾶς συνθέτου φύσεως ὁ Χριστὸς ... οὔτε δὲ Θεὸς ὀνομασθήσεται οὐδὲ ἄνθρωπος».

89. Ἐνθ' ἄνωτ.

δύο φύσεων τελείων, θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης, φαμέν γεγενῆσθαι τὴν ἔνωσιν, [...] κατὰ σύνθεσιν, ἡγουν καθ' ὑπόστασιν ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως καὶ ἀναλλοιώτως καὶ ἀδιαιρέτως καὶ ἀδιαστάτως καὶ ἐν δυσὶ φύσεσι τελείως ἐχούσαις μίαν ὑπόστασιν ὁμολογοῦμεν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σεσαρκωμένου»⁹⁰. Ὅπως ἤδη ἐλέχθη, καὶ ὁ Θεωριανὸς κατελόγισε στὸν ἀρμένιο Καθολικὸ τροπὴν καὶ σύγχυσιν λόγῳ τῆς συνθέτου φύσεως. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἐπίσης μαρτυρεῖ ὅτι οἱ Σεβηριανοὶ κατανοοῦσαν ὡς σύγκρασι καὶ ἀνάκρασι τὴν ἔνωσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μετὰ τὴν θεότητα, παρεξηγοῦντες τὴν εἰκόνα ποῦ χρησιμοποίησε ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ὡς σταγόνος ὅξους διαλυομένης στὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης⁹¹. Οἱ ὅροι ἐπομένως ἀνάκρασις, σύγχυσις καὶ φυρμός, ὅπως χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸ ἐναντίον τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιολογῶν, ἐκφράζουν τὸ συγκεκριμένο γεγονός –«οὐ γὰρ περὶ φωνῶν ἡμῖν ὁ λόγος ἀλλὰ περὶ πραγμάτων»– ὅτι ἡ σεβηριανὴ Χριστολογία δὲν διασώζει δύο οὐσιωδῶς ὑπαρκτές φύσεις ἐν τῇ μιᾷ Ὑποστάσει τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τίς συγχέει καὶ τίς ἀνακρινᾷ σὲ μίαν *σύνθετον φύσιν*. Ὁ καταλογισμὸς τοῦς στὸν Διόσκορον καὶ τὸν Σεβήρον συνιστᾷ θεολογικῶς ἀκριβῆ περιγραφὴ τῆς αἰρέσεώς τοῦς.

Δεύτερον, τὸ γεγονός ὅτι ὁ Διόσκορος καὶ ὁ Σεβήρος ἀπορρίπτουν τὴν σύγχυσιν τῶν φύσεων ἐπὶ λέξει καὶ τονίζουν τὸ *ἀσυγχύτως*, δὲν ἐξασφαλίζει ἀπὸ τὴν σύγχυσιν, ἐὰν τὸ *ἀσυγχύτως* δὲν νοῆται ὀρθά. Ὁ ἀνορθόδοξος τρόπος χρησιμοποίησεως ἑνὸς ὅρου εἰσάγει πολλές φορὲς ἀνεπαισθήτως τὸ δηλητήριο τῆς αἰρέσεως, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴ⁹². Ὁ Νεστόριος π.χ. ἐδήλωνε

90. Ἐνθ' ἄνωτ.

91. Ἀγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, Ὁδηγός, κεφ. ιγ', PG 89, 209C-213C.

92. Ὁ ἅγιος Κύριλλος τὸν τρόπο αὐτὸ τὸν λέγει «δόλο» καὶ «κακουργία» (Ἐπιστολή Β' πρὸς Σούκενσον, PG 77, 245C). Ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπι-

ὅτι ἐννοεῖ τίς φύσεις ἐνωμένες *ἀδιαιρέτως*, ἀλλὰ τὸ ἀδιαιρέτως εἶχε τὴν ἐννοία τῆς ταυτοβουλίας, ἐννοίας ποῦ ἀναποφεύκτως εἰσάγει ὑποστατικὴ διαίρεσιν τῶν φύσεων. Εἶχε προσέξει τὸ γεγονός αὐτὸ ὁ ἅγιος Κύριλλος, καὶ δὲν διστάζει νὰ τὸ ἐπισημάνῃ ὁ ἅγιος Μάξιμος⁹³. Ὅταν λοιπὸν ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ἀμφισβητεῖ τὸ *ἀσυγχύτως* τοῦ Σεβήρου⁹⁴, ὅπως ὁ ἅγιος Κύριλλος τὸ *ἀδιαιρέτως* τοῦ Νεστορίου, καὶ ὁμιλεῖ γιὰ ἀφανισμό τῶν φύσεων ἐξ αἰτίας τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως⁹⁵, ἀδίκως ὁ κ. Μαρτζέλος μέμφεται τοὺς Ὁρθοδόξους θεολόγους καθηγητὰς Δ. Τσελεγγίδη καὶ J.-Cl. Larchet, ὅτι στηρίζονται μονομερῶς καὶ μετὰ τρόπο ἐπιστημονικῶς ἀνεπίτρεπτο στὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸ γιὰ νὰ βεβαιώσουν τὴν σεβηριανὴν σύγχυσιν τῶν φύσεων⁹⁶.

Τρίτον, δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ ἐκτίμησις τοῦ κ. Μαρτζέλου, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἀπευθύνει στοὺς ἀντιχαλκηδονίους αἵρεσιάρχας τοὺς δογματικῶς ἀνακριβεῖς δὴθεν ὅρους *ἀνάκρασιν*, *σύγχυσιν* καὶ *φυρμόν* καὶ τοὺς σκληροὺς χαρακτηρισμοὺς *θεήλατος* καὶ *ἐναγῆς συμμορία* μετὰ ποιμαντικὴ μόνον προοπτικὴ, χάριν τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου, καὶ ὅχι μετὰ δογματικὴ ἀκριβολογία. Ἡ προστα-

στολή IB', Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 481D.

93. Ἐπιστολή IB', Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 481CD.

94. Ἐπιστολή IE', Πρὸς Κοσμᾶν διάκονον, PG 91, 568C: «Σεῦρος ... οὔτε τὴν ἔνωσιν οἶδεν ἀσύγχυτον, ἥν προσποιεῖται λέγειν». Καὶ ἡ δήλωσις τοῦ Διοσκοροῦ «οὔτε σύγχυσιν λέγομεν» (ACO II, 1, 1, 112³¹), χωρὶς τὴν δήλωσιν δύο φύσεων μετὰ τὴν ἔνωσιν, εἶναι ἄνευ ἀντικρύσματος· βλ. Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 38-46.

95. Ἐπιστολή II', Πρὸς Πέτρον ἰλλούστριον, PG 91, 524B: «Ἡ γὰρ ἀντάλληλος τῶν πραγμάτων δεῖξις τε καὶ ὁμολογία, τῶν ὑποκειμένων κατὰ τοὺς αἰρετικούς ἀφανισμόν ἀπεργάζεται» (καὶ ἀναλυτικώτερα PG 91, 516D-524D). Βλ. ἐπίσης PG 91, 40B: «Σεῦρος ψιλὴν λέγων φύσεων διαφορὰν, πραγματικὴν ποιεῖται τὴν σύγχυσιν» (καὶ ἀναλυτικώτερα PG 91, 40-44).

96. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσις..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 602.

σία τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου ἀπό τήν λύμη τῶν αἱρέσεων δέν εἶναι μία ποιμαντική φροντίδα πού λειτουργεῖται στήν Ἐκκλησία χωρίς δογματική ἀκριβολογία. Ἡ Ποιμαντική δέν γίνεται ἀποτελεσματικώτερη, ὅταν κατά τήν ἀσκησί της χρησιμοποιοῦνται ὑπερβολικοί, ἀνακριβεῖς, ἀδικοὶ καί συκοφαντικοὶ χαρακτηρισμοί κατά τῶν αἰρετικῶν. Οἱ δίκαιοι καί ἀκριβεῖς εἶναι ἐπαρκεῖς. Στήν θεία Γραφή συναντοῦμε τήν ποιμαντική τῶν πρώτων διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας καί ταυτοχρόνως εὐρίσκουμε τήν πηγή τῶν ἱερῶν δογμάτων. Οἱ ἐκφράσεις πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς κατὰ τῶν τότε πρωίμων αἰρετικῶν, πού ἤρνοῦντο τό εὐαγγελικό κήρυγμα, δέν εἶναι λιγότερο σκληρές ἀπό τίς ἀντίστοιχες τῶν ἁγίων Πατέρων κατὰ τῶν αἰρετικῶν τῆς ἐποχῆς των, ἀλλά καί δέν δικαιούμεθα νά τίς χαρακτηρίσουμε ἀνακριβεῖς ἢ ὑπερβολικές⁹⁷. Στόν ἴδιο τόνο ἀκολουθοῦν οἱ ἐκφράσεις τῶν ἁγίων Πατέρων.

Ἐπιστρατεύει ἐν προκειμένῳ ὁ κ. Μαρτζέλος τό ἐδάφιο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: «ἕτερόν ἐστιν ἡ ὑπέρ τῆς εὐσεβείας ἀντιλογία ... ἐπὶ δέ τῆς ὁμολογίας ἀκριβεία διὰ πάντων τηρεῖται καί ζητεῖται»⁹⁸, προκειμένου νά χαρακτηρίσῃ τούς κατ' αὐτόν ἀνακριβεῖς ὅρους ἀνάγκρᾳ, σύγχυσιν καί φυρμόν καί τούς χαρακτηρισμούς *θεήλατος* καί *ἐναγῆς συμμορία* ὡς “ποιμαντική” ὁρολογία, πού ἀρμόζει δῆθεν σέ κείμενα ἀντιρρητικά (στήν ἀντιλογία) καί δέν εἶναι δογματικῶς ἀκριβῆς (ὅπως ἀπαιτεῖται νά εἶναι στήν ὁμολογία). Χρησιμοποιεῖ βέβαια τό ἐδάφιο ἀστόχως. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς μέ τό ἐδάφιο αὐτό, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν συνά-

97. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής τούς χαρακτηρίζει «ἀντιχρίστους» (πρβλ. Α' Ἰω. β' 22), ὁ ἀπόστολος Πέτρος «πηγάς ἀνύδρους καί ὀμίγλας ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνομένας, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους τετήρηται» (πρβλ. Β' Πέτρ., β' 17), ὁ ἀδελφόθεος Ἰούδας «σπιλάδας», «νεφέλας ἀνύδρους», «κύματα θαλάσσης ἐπαφρίζοντα τάς ἐαυτῶν αἰσχύνas» (πρβλ. Ἰούδ., 12-13).

98. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 603-604.

φεία του στά Πρακτικά τῆς Συνόδου τοῦ 1351 (παράγρ. 7-9)⁹⁹, δέν συνδέει τήν χρησιμοποίησιν τῶν ὁμολογουμένως ἀνακριβῶν ἐκφράσεων του *ὑπερκειμένη* καί *ὑφειμένη* θεότης μέ κάποια ποιμαντική τυχόν μέριμνα ἀλλά μέ τήν φύσιν τῶν προβλημάτων πού δημιουργοῦσε ἡ αἰρετική φρασεολογία: «οὐδέ ταῦτα εἶπον ἄν, εἰ μή πρὸς ἀνάγκην ἦλθον παρὰ τοῦ ἀντιλέγοντος καί κατὰ ἀντιπαράστασιν καί πρὸς ἐκείνον ἀγωνιζόμενος». Εἶχαν δηλαδή δογματική καί ὄχι ποιμαντική προοπτική, ἀσχέτως τοῦ ὅτι ἡ ὅλη θεολογική προσφορά τοῦ ἁγίου Γρηγορίου εἶναι κατ' οὐσίαν ποιμαντική. Ἀλλά καί ὁ Μέγας Βασίλειος, στόν ὅποιον παραπέμπει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στό συγκεκριμένο ἐδάφιο, δέν κάνει λόγο γιά ποιμαντική ἐκ μέρους τοῦ ἀντιρρητικοῦ θεολόγου (τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ ἐν προκειμένῳ) πρὸς τόν λαό τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς μὴ ἀκριβολογίας, ἀλλά γιά οἰκονομία ἔναντι τοῦ ἐθνικοῦ συνομιλητοῦ του, «τόν ἔλληνα πείθων οὐχ ἡγεῖτο χρῆναι ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τά ρήματα, ἀλλ' ἔστιν ὅπη καί συνδιδόναι τῷ ἔθει τοῦ ἐναγομένου, ὡς ἄν μὴ ἀντιτείνῃ πρὸς τά καίρια»¹⁰⁰.

Παρά ταῦτα, ἐφ' ὅσον ἡ ὁμολογία ὄντως κατὰ τούς Πατέρας ἀπαιτεῖ δογματική ἀκριβολογία, θά παραθέσουμε ἀπόσπασμα ἀπό τήν ἴδια τήν *Ὁμολογία Πίστεως* τοῦ ἁγίου Φιλοθέου τοῦ Κοκκίνου. Σέ αὐτήν περιέχονται ἴδιες δογματικές ἐκφράσεις καί ἰσοδύναμοι χαρακτηρισμοί τῶν αἰρεσιάρχων, ὅπως στήν *Ἐκδοσι ἀκριβῆ* τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ἔτσι θά ἀποδειχθῇ ἀστήρικτος ὁ ἰσχυρισμός τοῦ κ. Μαρτζέλου ὅτι οἱ χαρακτηρισμοί τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ κατὰ τῶν αἰρεσιάρχων Διοσκόρου καί Σεβήρου εἶναι δῆθεν προϊόν ποιμαντικῆς μερίμνης (δῆθεν ἀντιλο-

99. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα...*, τόμ. Ι, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 378-380.

100. Μεγ. Βασίλειος, Ἐπιστολή 210, *Τοῖς κατὰ Νεοκαισάρειαν λογιωτάτοις*, παράγρ. 5.

γίας) καί ὄχι ἔκφρασις δογματικῆς ἀκριβείας (ὁμολογίας): «Ἐρρέτω Νεστόριος, Εὐτυχῆς τε καί Διόσκορος, Σεβήρος τε καί ἡ τούτων ἐξάριστος συμμορία, ὁ μὲν Υἱὼν εἰσάγων δυάδα,... οἱ δέ, σύγχυσιν ποιοῦντες τὴν τῶν φύσεων ἔνωσην οὐχ ὑποστατικὴν ἔνωσην, ἀλλὰ φυσικὴν κρᾶσιν καὶ φύρσιν αὐτὴν δογματίζοντες, ὥς μηδέτερον τούτων κατ' αὐτοὺς εἶναι κυρίως τὸν Χριστόν, μήτε Θεόν, μήτε ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐτέραν τινὰ φύσιν, μίαν ἐξ ἀμφοτέρων συντεθεῖσαν, τερατώδη καὶ ἔκφυλον, μᾶλλον δέ ταῖς ἀληθείαις οὐδεμίαν ἐκατέρων ὑπ' ἀλλήλων συγχεομένων τε καὶ ἀναιρουμένων κατὰ τὸν ἐκείνων λῆρον»¹⁰¹. Καί ἡ *Συνοδικὴ Ἐπιστολὴ* τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, κείμενο ποῦ χαρακτηρίζεται ἐπίσης ὡς Ὁμολογία Πίστεως, χρησιμοποιεῖ τίς ἐκφράσεις *σύγχυσις* καὶ *φυρμός* γιὰ τὴν χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου: «Μὴ μάτην πηδάτωσαν Εὐτυχῆς καὶ Διόσκορος, οἱ τῆς οὐκ οὔσης *ἀθέου συγχύσεως* πρόβολοι»· ἀποδίδει τοὺς γνωστούς χαρακτηρισμοὺς στοὺς αἵρεσιάρχας: «Κατασφάττει δέ [ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος] τὴν *ξυνωρίδα τὴν βέβηλον*, Εὐτυχῆ φημί καὶ Διόσκορον, καὶ τὴν τούτων ἀποφράττει *θεομάχον κακόνοιαν*, ἐκ τῆς Ἀπολλιναριανῆς ὥσπερ πηγῆς καταρρέουσιν καὶ πληροῦσαν πάντας τῆς *ἀσεβείας τοὺς ρύακας*» καὶ καταλήγει μὲ τοὺς βαρεῖς ἀναθεματισμοὺς: «Ἀνάθεμα τοίνυν εἰσαεὶ καὶ κατάθεμα ... ἔστωσαν ... Εὐτυχῆς, Διόσκορος ὁ Εὐτυχέως ὑπερασπιστὴς καὶ συνήγορος, Βαρσουμάς, Ζώρας, Τιμόθεος ὁ λεγόμενος Αἴλουρος ...· μεθ' ὧν ἀπάντων καὶ πρό

101. Χρήστου Ἀραμπατζῆ, *Ἡ Ὁμολογία Πίστης τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Φιλοθέου Κοκκίνου*, ἐν Ε.Ε.Θ.Σ. (νέα σειρὰ), Τμῆμα Θεολογίας, τόμ. 10, Θεσ/νίκη 2000, σελ. 27. Βλ. καὶ Δημ. Τσελεγγίδη, *Ἐπιστημονικὴ κριτικὴ μιᾶς διδακτορικῆς διατριβῆς*, περιοδ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ, τ. 792/2002, σελ. 313. Πρβλ. καὶ Ὁμολογία Πίστεως τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα...*, τόμ. Ι, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 409-410.

πάντων καὶ μετὰ πάντας καὶ κατὰ πάντας καὶ ὑπὲρ πάντας ἔστω καὶ Σεβήρος ἀνάθεμα»¹⁰².

Ἐπιπλέον, ὁ παραλληλισμὸς τῆς ὁμολογίας μὲ τίς «σύγχρονες ἐπιστημονικὲς προσεγγίσεις» [τῶν δογματικῶν ἐννοεῖται θεμάτων] καὶ τῆς ἀντιλογίας μὲ τὴν ποιμαντικὴ ὁρολογία τῶν Πατέρων, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐννοῖται ὅτι οἱ «σύγχρονες ἐπιστημονικὲς προσεγγίσεις» χαρακτηρίζονται ἀπὸ δογματικὴ ἀκριβολογία, εἶναι ἀνακόλουθος μὲ τὴν πραγματικότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως. Ποιὰ ἀκριβολογία ἐγγυᾶται ἡ ἐπιστημονικὴ θεολογικὴ ἔρευνα, ὅταν π.χ. διερωτᾶται ἂν ὁ Νεστόριος ἦταν νεστοριανός¹⁰³; Θεωροῦμε ὅτι ἡ κατασταλαγμένη στήν συνειδήσι καὶ στίς συνοδικὲς ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας ἀντιαιρετικὴ ὁρολογία εἶναι ἐκείνη ποῦ διεκδικεῖ τὴν ἀκριβολογία γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ τῶν αἵρετικῶν καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἀρίστη ποιμαντικὴ ὁρολογία.

Εἶναι εὐλογη μίᾳ ἀκόμη παρατήρησις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ τὴν σχέσι τῆς μὲ τὴν Πίστι τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι λάθος νὰ διατείνεται κάποιος ὅτι «τό θέμα τῆς ἰδεολογικῆς ὀρθοδοξίας ἢ αἵρεσης τοῦ Διοσκόρου καὶ τῶν ὁπαδῶν του δέν εἶναι θέμα ποῦ ἐνδιαφέρει τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ μόνο τὴν ἐπιστήμη»¹⁰⁴. Αὐτό τό θέμα δέν εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ «δέν θίγουν καθόλου τὴν ἀξιολόγησι καὶ τὴν πίστι τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους... [σ.σ. ὁπότε]... «καὶ τό ἐπιτυχάνειν οὐκ ἄχρηστον, καὶ τό διαμαρτάνειν ἀκίνδυνον»»¹⁰⁵, ἀλλὰ εἶναι θέμα περὶ τό ὅποιον τό διαμαρτάνειν εἶναι ὀλέθριο γιὰ τὴν πίστι καὶ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό δέν συνάγεται μόνον ἀπὸ ὅσα ἔχουν λεχθῇ καὶ θὰ λεχθοῦν στήν συνέχεια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτό ποῦ ὅλως ἀντιφατικῶς

102. Ἰω. Καρμίρη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 209, 214, 216.

103. Βλ. καὶ Μελετίου, Μητροπ. Νικοπόλεως, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 35-36, ὑποσ. 6.

104. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσις...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 608.

105. Ἐνθ' ἄνωτ.

πρός τήν προηγηθεῖσα θέσι δηλώνεται μετά ἀπό δύο σελίδες κειμένου στοῦ ἴδιου ἄρθρου, ὅτι «ἡ διαπίστωση αὐτή [σ.σ. οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν ἰδεολογική ὀρθοδοξία] ἔχει τεράστια σημασία καί εἶναι καθοριστική γιά τήν προώθηση τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους...» καί ἐπίσης ἀπό τήν πρότασι πρὸς τήν Ἐκκλησία ὅτι «...θά πρέπει ὡς Ὁρθόδοξοι νά μὴ ζητοῦμε ἀπ’ αὐτοὺς, προκειμένου νά ἐπανέλθουν στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τίποτε περισσότερο ἀπ’ αὐτό...»¹⁰⁶. Ἐφ’ ὅσον ἡ “ἰδεολογική” Ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν μαρτυρεῖται ἀπό τήν διαχρονική παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας, ἢ τουλάχιστον ὑπάρχουν πολλοὶ πού βασιμῶς δέν βλέπουν νά μαρτυρῆται, οἱ τυχόν ἀποφάσεις πού θά τήν βεβαιώσουν σήμερα, θά δημιουργήσουν ρῆγμα στήν ἐνότητα τῆς πίστεως καί κατὰ συνέπειαν τῆς Ἐκκλησίας.

ν) Λέγεται ὅτι ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος ἔχουν ὀρθόδοξη Χριστολογία, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν ἐπιστημονική ἔρευνα στά ἴδια κείμενά τους¹⁰⁷.

Ὅμως, τὰ ἐλληνικά πρωτότυπα κείμενα τοῦ 5ου καί 6ου αἰῶνος (περισσότερα καί ὅπωςδήποτε αὐθεντικότερα ἀπό τίς σημερινές μεταφράσεις ἐκ μεταφράσεων) ὠδήγησαν τοὺς ἁγίους Πατέρας σέ διαφορετική ἀξιολόγησι τῶν αἰρεσιαρχῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου ἀπὸ ἐκείνην τῆς σημερινῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας τῶν ὑπερμάχων τῆς “ἰδεολογικῆς Ὁρθοδοξίας” τους. Ἐπιπλέον, μέ τήν ἀξιολόγησι τῶν ἁγίων Πατέρων συμφωνεῖ καί ἡ ἔγκυρη ἐπιστημονική ἔρευνα πολλῶν Ὁρθόδοξων θεολόγων σήμερα¹⁰⁸.

106. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 607 καί 609.

107. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 603.

108. Βλ. Ἐλπιδοφόρου Β. Λαμπρυνιάδη, *Ἡ ἔναντι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος στάσις τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας*, Θεσ/νίκη 2001 (διδασκαρική διατριβή). Ἐπίσης βλ. George Metallidis, *The Chalcedonian Christology of St John Dama-*

3ον.

Τό κριτήριο τῆς καταδίκης τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου ὡς αἰρετικῶν

Ἐπειδὴ μερικά ἀκόμη ἐπιχειρήματα φέρεται νά συνηγοροῦν δῆθεν γιά τήν “ἰδεολογική” Ὁρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου, θεωροῦμε χρήσιμο τὸν σχολιασμό τους:

α’. Λέγεται ὅτι ἡ ἀναγνώρισις Ὁρθόδοξου πίστεως σέ αἰρετικούς ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, ὅπως π.χ. στοὺς Ἰκέτας καί τοὺς Αὐτοπροσκόπτας, εἶναι μία ἐπιπλέον ἀπόδειξις γιά τήν “ἰδεολογική” Ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων¹⁰⁹.

Ὅμως, Ὁρθόδοξος πίστις εἶναι δυνατόν νά εὑρεθῇ σέ ὁμάδες παρασυναγῶγων καί σχισματικῶν, ὅχι ἑτεροδόξων· καί αὐτό ἄχρι καιροῦ, διότι συνήθως οἱ ὁμάδες αὐτές ἐπικαλούμενες δογματικούς λόγους, «ἵνα δόξωσιν εὐλόγως χωρισθῆναι τῆς Ἐκκλησίας», μεταπίπτουν σέ αἱρέσεις ἢ ἐνσωματώνονται σέ αἰρετικές ὁμάδες, ὅπως οἱ Μελιτιανοὶ τῆς Αἰγύπτου στοὺς Ἀρειανούς. Τήν δυνατότητα –καί τὰ ὅρια τέτοιας δυνατότητος– νά ὑπάρχῃ ὀρθόδοξο δόγμα σέ ὁμάδες κατεταγμένες μεταξύ τῶν αἰρετικῶν (ὑπὸ τήν εὐρεῖα ἔννοια) ἐπεξηγεῖ ἡ παρατήρησις τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου. Γράφει: «Σημείωσαι ὅμως κατὰ τὸν Δοσίθεον (σελ. 968 τῆς Δωδεκαβίβλου) ὅτι καί ἡ παρασυναγωγή εἰδός ἐστι σχίσματος, ἄνευ αἵρεσεως, ἀγκαλὰ καί αὐτό κακῶς διηρημένον καί διαμένον, εἰς αἵρεσιν μεταγίνεται. Διό καί ὁ στ’ Κανὼν τῆς Β’ μέ τοὺς αἰρετικούς συναριθμεῖ τοὺς ὑγιᾶ μέν ἔχοντας πίστιν, κεχωρισμένους δέ ὄντας, καί κατὰ τῶν κανονικῶν Ἐπισκόπων φατρίας κατ’ ἰδίαν συνάγοντας. Οἱ δέ Σχισματικοὶ σχισματοαιρετικοὶ εἰσὶ, καθ’ ὅτι ὁ Αὐγουστίνος

scene (Philosophical Terminology and Theological Arguments), Durham 2003 (διδασκαρική διατριβή).

109. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 605-607.

(ἐπιστολῇ ρα') λέγει, ὅτι δέν εἶναι κἀνέν σχίσμα, εἰμή πρότερον αἵρεσιν ἀναπλάσῃ, ἵνα ὀρθῶς δόξη τῆς Ἐκκλησίας χωρισθῆναι. Καί κεφ. ια' εἰς τό κατά Ματθ. ὁ αὐτός λέγει· Τό σχίσμα κακῶς διαμένον, γίνεται αἵρεσις, ἥ καταφέρεται εἰς αἵρεσιν, εἰ καί τοὺς Σχισματικούς κυρίως, οὐχ ἡ διάφορος πίστις ποιεῖ, ἀλλ' ἡ διαρῶρηχθεῖσα τῆς κοινωνίας συντροφία (αὐτόθι)»¹¹⁰.

Μεταξύ αἵρετικῶν (ὑπό τὴν στενὴν ἔννοια), δηλαδή ἑτεροδόξων, εἶναι ἀδύνατον νά ὑπάρχῃ Ὁρθόδοξος πίστις, ἐπειδὴ αὕτη ἀκριβῶς ἡ ἑτεροδοξία τοὺς καθιστᾷ αἵρετικούς καί τοὺς διαφοροποιεῖ ἀπό τοὺς παρασυναγώγους καί τοὺς σχισματικούς.

Ἐπομένως οἱ ἴκται καί οἱ Αὐτοπροσκόπται ὡς *σχισματοαιρετικοί* ἔχουν τυπικά Ὁρθόδοξη δογματική διδασκαλία. Γι' αὐτό καί δέν ἀναφέρεται καταδίκη τους γιά κάποιον δογματικό λόγο, ὅπως τουλάχιστον προκύπτει ἀπό τὰ στοιχεῖα πού παραθέτει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Ἡ παρατήρησις περὶ τοῦ ἀντιθέτου φαίνεται ἀστήρικτη¹¹¹.

Οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι Σεβηριανοὶ ὅμως ἔχουν καταδικασθῇ ἐπανειλημμένως ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους γιά κακοδοξία ἀναφερομένη σέ συγκεκριμένες χριστολογικές διδασκαλίες (τὴν μία σύνθετη φύσι, τὸν μονοενεργητισμό κ.λπ.). Εἶναι ὑπόλογοι γιά ἑτε-

110. Ἀγ. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Πηδάλιον*, ἔκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1982, σελ. 589, ὑπόσημ. 1. Ὁ στ' Κανὼν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου λέγει μεταξύ ἄλλων ἐπὶ λέξει: «Αἵρετικούς δέ λέγομεν τοὺς τε πάλαι τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καί τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας. Πρὸς δέ τούτοις, καί τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιᾶ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δέ καί ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις. Ἐπειτα δέ καί οἵτινες τῶν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπ' αἰτίαις τισὶ προκατεγνωσμένοι εἶεν, καί ἀποβεβλημένοι, ἢ ἀκοινωνῆτοι, εἴτε ἀπὸ κλήρου, εἴτε ἀπὸ λαϊκοῦ τάγματος» (ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 160).

111. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 606: «Οἱ ἐπισημάνσεις μάλιστα ... πλήρη σημασία τοῦ ὅρου».

ροδοξία. Δέν προσφέρεται ἐπομένως ἡ σύγκρισις μεταξύ τῶν ἀνωτέρω *σχισματοαιρετικῶν* καί τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν, ὥστε νά συνηγορήσῃ γιά τὸν χαρακτηρισμό τῶν τελευταίων ὡς ὀρθοδόξων κατὰ τό δόγμα.

β'. Λέγεται ὅτι ἡ οἰκουμενική ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας συνιστᾷ τό κριτήριο γιά τὸν χαρακτηρισμό κάποιων ὡς αἵρετικῶν· αὐτό εἶναι ἓνα ἐκκλησιολογικὸ κριτήριο, μπροστά στοῦ ὅποιο τό θέμα τῆς περὶ τό δόγμα ὀρθοδοξίας ἢ ἑτεροδοξίας εἶναι γιά τοὺς Πατέρας ἀδιάφορο¹¹².

Σημειωτέον ἐπ' αὐτοῦ ὅτι ἡ οἰκουμενική ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι βεβαίως τό κριτήριο, βάσει τοῦ ὁποίου καταδικάζονται οἱ ἀρνηταί τῆς ἀποφάσεως καί ἀποκόπτονται ἀπὸ τὴν κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας. Ὅμως, ὅταν πρόκειται γιά δογματικὸ ζήτημα καί ἡ “οἰκουμενική ἀπόφασις” δέν ἐναρμονίζεται μὲ τὴν ἀποστολικὴ Πίστι τῆς Ἐκκλησίας, τό κριτήριο αὐτό δέν ἔχει ἀπαρασάλευτη ἰσχὺ. Μία τέτοια “οἰκουμενική ἀπόφασις” εἶναι π.χ. ἡ καταδίκη τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ καί ἡ ἀθώωσις τοῦ Εὐτυχοῦς στὴν ληστρική Σύνοδο. Ἐπειδὴ τό δογματικὸ περιεχόμενο τῆς “οἰκουμενικῆς ἀποφάσεως” ἦταν ἡ ἀπάρνησις τῶν Διαλλαγῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἡ πραγματικὰ οἰκουμενική ἀπόφασις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (πού διέσωξε τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως) ἀπεκάλυψε τὴν ἀνορθοδοξία τῆς ληστρικῆς συνόδου, ἀκύρωσε τὴν “οἰκουμενικότητα” τῆς καί τὴν κατέταξε μεταξύ τῶν αἵρετικῶν συνόδων.

Ὑπ' αὐτὴν τὴν προοπτικὴ οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι εἶναι αἵρετικοί, ὅχι γιατί ἀπλῶς ἀρνήθηκαν τὴν οἰκουμενικὴ ἀπόφασι τῆς Ἐκκλησίας ἄνευ τοῦ δογματικοῦ τῆς περιεχομένου, ἀλλὰ γιατί τὴν ἀπέρριψαν λόγῳ τοῦ δογματικοῦ τῆς Ὁρου πού ἀπεκάλυπτε,

112. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 599.

στηλίτευε καί κατεδίδκαζε τήν δογματική τους ἀνορθοδοξία. Ἐπομένως, ἡ Ὁρθόδοξος Πίστις εἶναι πού δίνει νόημα στήν οἰκουμενική ἀπόφασί τῆς Ἐκκλησίας καί ἀπαρσάλευτη ἰσχύ στό περιεχόμενό της. Τό “ἐκκλησιολογικό” κριτήριο ἀποκτᾷ ἰσχύν χάρις στό Ὁρθόδοξο δόγμα, τό ὁποῖο προϋποθέτει. Ὅπως καί ἀντιστρόφως, τό Ὁρθόδοξο δόγμα ἀποκτᾷ νόημα στόν φυσικό του χῶρο, τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία.

Γι’ αὐτό εἶναι ἄστοχη ἡ παρατήρησις ὅτι «δέν ἐνδιέφερε καθόλου τοὺς Πατέρες ἂν ἡ Χριστολογία τους [σ.σ. τῶν Ἀντιχαλκηδονίων] ἦταν καθ’ ἑαυτήν ὀρθόδοξη ἢ αἰρετική, ἀπό τή στιγμή πού οἱ ἴδιοι ... ἔσχιζαν μέ τή στάση τους τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας»¹¹³. Ἡ πραγματικότητα εἶναι ἀκριβῶς ἀντίθετη. Τοὺς ἐνδιέφερε πρωτίστως, καί σέ ἴση βεβαίως μοῖρα πρός τήν ἀπόρριψι τῆς Συνόδου καί τοῦ Ὅρου, ἂν ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἦταν ὀρθόδοξη ἢ αἰρετική. Ἄλλωστε, οἱ ἀνά τοὺς αἰῶνες ὀρθοδόξως πραγματοποιημένες ἐνωτικές συζητήσεις μαζί τους εἶχαν ὥς προοπτική τήν ἐπάνοδο τους στήν δογματική διδασκαλία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος. Ὑπάρχει ἄμεση σχέση τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας μέ τόν σεβηριανό ἀντιχαλκηδονισμό¹¹⁴.

Εἶναι διαχρονικῆς ἰσχύος ἡ ἐκκλησιολογική ἀρχή ὅτι Ὁρθοδοξία (πληρότης καί αὐθεντικότης τῆς «ἅπαξ παραδοθείσης τοῖς ἁγίοις» πίστεως, πρβλ. Ἰουδ. 3), ἐνότης καί καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐννοιες πού ἀλληλοπεριχωροῦνται: «ἐν σῶμα καί ἐν πνεῦμα, καθὼς καί ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· εἰς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα» (Ἐφ. δ’ 4-5).

113. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 598-599.

114. Βλ. στό *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 187-194.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος εἶναι σαφής, ὅταν λέγῃ ὅτι «μία καί μόνη ἐν κόσμῳ ἀψευδής ὑπάρχει πίστις, ἥν ἡ ἁγία καί μόνη κρατεῖ καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία· καί ἐν βάπτισμα καθαριστικόν καί ἁμαρτιῶν λυτρωτικόν· καί εἰς Κύριος, ὁ Πατήρ καί ὁ Υἱός καί τό ἅγιον Πνεῦμα ὑπάρχει. Καί ὁ μὴ οὕτω φρονῶν πεπλάνηται»¹¹⁵.

Ὁ α’ Κανὼν τῆς Πενθέκτης μαρτυρεῖ ἀριδιήλως γιά τήν ἐνότητα, ἀλληλοπεριχώρησι καί ἀλληλοεξάρτησι μεταξὺ: α) τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεως, β) τῶν Συνόδων πού τήν ἐκράτουν καί γ) τῶν καταδικῶν πού ἐπεβλήθησαν ἀπὸ αὐτὲς στοὺς αἰρετικούς πού τήν ἀρνήθηκαν. Οἱ Πατέρες τῆς Πενθέκτης στόν Κανόνα αὐτόν ἀπαριθμοῦν τίς ἅγιες Συνόδους πού ἐφύλαξαν «ἀκαινοτόμητόν τε καί ἀπαράτρωτον τήν παραδοθεῖσαν ἡμῖν πίστιν», τόν ἀριθμὸ τῶν ἁγίων Πατέρων πού τίς συνεκρότησαν, τό αἰρετικό δόγμα πού κατέκριναν καί τοὺς αἰρεσιάρχας πού κατεδίδκασαν. Καταλήγουν μάλιστα μέ τήν διακήρυξι ὅτι διακρατοῦν «βεβαίαν καί μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀσάλευτον» αὐτή τήν Πίστι, ἀποβάλλουν καί ἀναθεματίζουν ὅσους ἐκεῖνες οἱ ἅγιες Σύνοδοι ἀπέβαλαν καί ἀνεθεμάτισαν «ὥς τῆς ἀληθείας ἐχθρούς καί κατὰ Θεοῦ φρυαξαμένους κενά καί ἀδικίαν εἰς ὕψος ἐκμελετήσαντας», καί ἐπιπλέον ἀναθεματίζουν «ὥς ἄλλότριον τοῦ χριστιανικοῦ καταλόγου» ὅποιον ἐπιχειρεῖ νά βαδίσῃ ἀντίθετα πρός τὰ «προειρημένα τῆς εὐσεβείας δόγματα»¹¹⁶.

Τό ἴδιο τρίπτυχο παρατηρεῖται ἐπίσης σαφῶς στήν *Συνοδικὴ Ἐπιστολὴ* τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων¹¹⁷. Ἀφοῦ στό πρῶτο καί ἐκτενέστερο μέρος τῆς ἐπιστολῆς του ὁ ἅγιος Σωφρόνιος ἀναπτύσσει καί καθορίζει τήν Ὁρθόδοξο Πίστι¹¹⁸, ἀπαριθμεῖ κατόπιν

115. *Πρὸς Ἀντίοχον ἄρχοντα*, ἐρώτ. ριβ’, PG 28, 665D-668A.

116. Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα...*, τόμ. Ι, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 227-229.

117. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 203-219.

118. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 203-214.

τίς Ὁρθόδοξες Συνόδους καί τούς καταδικασθέντας ἀπό αὐτές αἰρετικούς¹¹⁹, καί καταλήγει μέ τά ἀναθέματα πού ὁ ἴδιος καί ἡ περὶ αὐτόν Σύνοδος ἀπευθύνουν πρὸς τούς ποικιλωνύμους αἰρετικούς¹²⁰.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙ. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Ἡ ἀναγνώρισις “ἰδεολογικῆς Ὁρθοδοξίας” στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ἔχει σοβαρές ἐπιπτώσεις στὸν τρόπο πού θά ἀντιμετωπισθῇ ἐν τέλει τὸ πρόβλημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως μαζί τους. Ἀναμφιβόλως οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι πού μετέχουν στὸν Θεολογικό αὐτό Διάλογο ἐργάζονται μέ σκοπὸ τὴν ἐπανένωσί τους μέ τὴν Ἐκκλησία. Ὅμως ἡ πρότασις πρὸς τὴν Ἐκκλησία, πού ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ὑποστήριξι τῆς “ἰδεολογικῆς” Ὁρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, δέν συντελεῖ στό νά γίνῃ μία συνεπὴς πρὸς τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιολογία καί θεοφιλὴς ἐνωσις. Ἰδού ἡ πρότασις:

«Ἡ διαπίστωση αὐτὴ [σ.σ. ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν ἰδεολογικὴ Ὁρθοδοξία] ἔχει τεράστια σημασία καί εἶναι καθοριστικὴ γιὰ τὴν προώθησι τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους ἢ, ὅπως τούς ἀποκαλοῦμε σήμερα, Μή-Χαλκηδονίους. Μὲ ἄλλα λόγια κατὰ τίς θεολογικὲς μας ἐπαφὲς μαζί τους θά πρέπει ὡς Ὁρθόδοξοι νά μὴ ζητοῦμε ἀπ’ αὐτοὺς, προκειμένου νά ἐπανέλθουν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τίποτε περισσότερο ἀπ’ αὐτό πού ζητοῦσαν καθ’ ὅλους τούς αἰῶνες μετὰ τὸ σχίσμα τοῦ 451 οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας: Νά ἀποδεχθοῦν δηλαδή πλήρως τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, καθὼς βέβαια καί τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικὲς Συνόδους, πού συνεχίζουν καί ἐπιβεβαιώνουν οὐσιαστικὰ τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ὡς ἅγιες καί Οἰκουμενικὲς. Ὅπως ἀπορρίπτοντας τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἀποσχίστηκαν ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί περιέπεσαν στὴν αἵρεσι, ἔτσι, ἐφόσον ἀποδεχθοῦν τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, αἵρεται αὐτομάτως τὸ δογματικὸ αἷτιο πού προκάλεσε τὸν χωρισμὸ τους ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη

119. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 214-216.

120. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 216-217.

Ἐκκλησία καί δημιουργεῖται ἡ βασικὴ καὶ ἀναγκαία προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐπανένωσή τους μέ αὐτήν»¹²¹.

Ἡ πρότασις, κατὰ τὸ ἐπιφανειακὸ τῆς νόημα, εἶναι σωστή καὶ ἐπαινετή. Τί ὀρθοδοξότερο ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῆς ὡς ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τίς ἀρνήθηκαν ἐπὶ δεκαπέντε αἰῶνες; Ὅμως ἡ ἀποδοχὴ τῶν Συνόδων χωρὶς τὴν πίστι τῶν Συνόδων δημιουργεῖ ἓνα σοβαρότατο προβληματισμό: Ποιὰ σημασία ἔχουν οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι χωρὶς τὸ δογματικὸ τους περιεχόμενο, ποὺ εἶναι ἡ καταδίκη τοῦ εὐτυχανισμοῦ καὶ τοῦ νεστοριανισμοῦ στὴν Δ΄, ἡ καταδίκη τῶν Τριῶν Κεφαλαίων (τῆς νεστοριανῆς παρερμηνείας τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνης) καὶ τῶν μονοφυσικῶν παρερμηνειῶν τῆς κυριλλείου Χριστολογίας στὴν Ε΄, καὶ ἡ καταδίκη τοῦ μονοθελητισμοῦ καὶ τοῦ μονοενεργητισμοῦ στὴν ΣΤ΄ (στὴν ἀντισεβηριανὴ προοπτικὴ τῆς);

Μέ ἄλλα λόγια, ἀποτελεῖ ἄραγε ἡ ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων σημεῖο ἀληθοῦς ἐνότητος στὴν περίπτωσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως, ἂν δὲν γίνῃ ἀποδεκτὸ ἀπὸ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους τὸ δογματικὸ περιεχόμενο τῶν Συνόδων, ποὺ σχετίζεται στενά μέ τὴν καταδίκη τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ προσώπου τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου;

Καθ’ ἡμᾶς ἀποτελεῖ σημεῖο ἐπίπλαστης ἐνότητος. Διότι, διερωτώμεθα, ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐνώσει τί θά πιστεύουν (ἀνεγνωρισμένοι Ὁρθόδοξοι πλέον) οἱ Ἀνατολικοὶ Χριστιανοί: μία σύνθετη ὑπόστασι-φύσι καὶ δύο φανταστικές (ψιλῇ θεωρίᾳ) φύσεις ἢ μία σύνθετη ὑπόστασι καὶ δύο πραγματικές φύσεις ἐν Χριστῷ; Μία σύνθετη (ὑποστατικὴ) ἐνέργεια, ἢ δύο φυσικὲς ἐνέργειες ἀντίστοιχες πρὸς τίς φύσεις; Ἐνα σύνθετο θέλημα ἢ δύο φυσικά θελήματα, ἀν-

τίστοιχα πρὸς τίς φύσεις; Καὶ ἀντιστρόφως, τί θά θεωροῦμε ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι γιὰ τὰ μέχρι τώρα μονοφυσικὰ δόγματα τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, τοῦ μονοενεργητισμοῦ, τοῦ μονοθελητισμοῦ; Θά θεωροῦμε ὅτι εἶναι ὀρθόδοξα δόγματα; Καὶ πῶς θά ἔχουμε κοινωνία μετὰ πάντων τῶν Ἀγίων (communio in Sanctorum), ὅταν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας ἀνεθεμάτισαν αὐτὰ τὰ δόγματα; Καὶ ἀκόμη περισσότερο: πῶς ἡ Ἐκκλησία (ἐν τῇ ἐνώσει ἐννοεῖται) θά εἶναι κοινωνία σύν πᾶσι τοῖς Ἀγίοις, ὅταν μετὰ τῶν Ἀγίων συμπεριλάβουμε τοὺς αἵρεσιάρχας Διόσκορο καὶ Σεβήρο καὶ τοὺς λοιποὺς ἀναθεματισθέντας ἀντιχαλκηδονίους διδασκάλους; Καὶ ἂν ἐμεῖς ἀποφασίσουμε νὰ τοὺς συμπεριλάβουμε μετὰ τῶν Ἀγίων μέ τὴν ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων, ποιὰ κοινωνία εἶναι νοητὴ μετὰ τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ, τοῦ Σεβήρου καὶ τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ὅταν τὰ ἴδια τὰ λόγια τους καὶ τὰ κείμενά τους μαρτυροῦν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐνδεχόμενο κοινωνίας; Μήπως τὸ ἴδιο Ἅγιο Πνεῦμα ἐνέπνευσε τὴν ὁμολογία τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ καὶ τὴν ὁμολογία τοῦ “μάρτυρος τῆς πίστεως” Διοσκόρου; Μήπως τὸ ἴδιο Ἅγιο Πνεῦμα ἐνέπνευσε τὴν συγγραφὴ τῶν ἀντισεβηριανῶν συγγραμμάτων τοῦ ἁγίου Μαξίμου καὶ τῶν ἀντιχαλκηδονίων συγγραμμάτων τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας; Μήπως τὸ ἴδιο Ἅγιο Πνεῦμα ἐνέπνευσε τίς ἅγιες Οἰκουμενικὲς Συνόδους νὰ ἀναθεματίσουν τοὺς αἵρεσιάρχας καὶ ἐπίσης τίς ἀντιχαλκηδόνιες συνόδους νὰ ἀναθεματίσουν τοὺς Ὁρθοδόξους Πατέρας; Ἐν τέλει, τὴν ἀμνήστευσι τῆς ἐτεροδοξίας τῶν αἵρεσιάρχων Διοσκόρου καὶ Σεβήρου, ποὺ οἱ ἅγιοι Πατέρες ἔχοντες τὸν φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἔκαναν, εἶναι βέβαιον ὅτι θά τὴν κάνουμε ἐμεῖς τώρα μέ ἐπίνευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;¹²²

122. Οἱ σκέψεις αὐτὲς κατατίθενται ἐδῶ ἐν γνώσει τῶν συζητήσεων, ποὺ ἔλαβαν χώρα κατὰ τίς ἀνεπίσημες συνελεύσεις τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων (Δ΄ Συνέλευσις ἐν Γενεύῃ, 1979), τῆς κριτικῆς καὶ τῆς ἐνδο-

121. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσις...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 609.

Στίς ἀνωτέρω σκέψεις ἐνδέχεται νά ἀντιταχθῇ μία ἀντίρρηση: ὅτι ἡ ἀντιχαλκηδόνιος Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου εἶναι ἀπολύτως ὀρθόδοξος, καί ὅσα λέγονται ἀνωτέρω εἶναι ἀνυπόστατες συνεκδοχές πού δημιουργοῦν χωρίς λόγο δυσχέρειες στόν Διάλογο. Ὅμως, πέραν τοῦ ὅτι ἀπό τά μέχρι τοῦδε λεχθέντα δέν συνάγεται ὅτι αὐτή εἶναι ὀρθόδοξος Χριστολογία, διερωτώμεθα ὡς ἐκ περισσοῦ: Πόθεν συμπεραίνεται ἡ ὀρθοδοξία τῆς ἀντιχαλκηδονίου Χριστολογίας; Θά ἀπαντήσῃ κάποιος ἀπό τοὺς ὑπερμάχους της: Ἀσφαλῶς ἀπό τίς εἰδικές μελέτες καί τίς διδακτορικές διατριβές, οἱ ὁποῖες τήν πιστοποιοῦν. Ἀπό τήν ἀπάντησι ὅμως αὐτή συμπεραίνει κανεῖς ἀναμφιλέκτως ὅτι τό πρόβλημα εἶναι τελικῶς ἡ χριστολογική διδασκαλία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἃν δηλαδή εἶναι ὀρθόδοξη ἢ αἰρετική, καί ὅχι ἡ ἀποδοχή ἢ μή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (ἄνευ τοῦ δογματικοῦ περιεχομένου των), ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ κ. Μαρτζέλος. Ἄλλωστε, ὅσες εἰδικές μελέτες καί διδακτορικές διατριβές ἔχουμε ὑπ' ὄψιν μας, ἀσχολοῦνται κυρίως μέ τήν διερεύνησι τῆς Χριστολογίας ἢ ἔχουν ἄμεση ἀναφορά σέ αὐτήν.

Ἐπομένως τό πρόβλημα γιά τήν Ἐκκλησία εἶναι νά ἀποφασίσῃ συνοδικῶς ἕνα ἀπό τά δύο: ἢ νά υἱοθετήσῃ τήν θεωρία τῆς “ἰδεολογικῆς” Ὁρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί νά προχωρήσῃ στήν ἔνωσι μαζί τους μέ μόνο κριτήριό τήν “ἀποδοχή” τῶν Συνόδων (χωρίς ἀναφορά στήν Χριστολογία), ἀφήνοντας ὅλα τά ἀνωτέρω ἐρωτήματα ἀνοικτά στίς συνειδήσεις τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν καί διακινδυνεύοντας τήν ἐνότητά της· ἢ νά θεωρήσῃ τήν ἀντιχαλκηδόνιο Χριστολογία αἰρετική, ὅπως παρελάβουμε ἀπό τοὺς ἁγίους Πατέρας νά τήν θεωροῦμε, καί νά ζητήσῃ ἀπό τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νά ἀποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικές μας Συνόδους μέ ὅτι

αὐτή ἡ ἀποδοχή συνεπάγεται: τήν ἀπόρριψι τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, τήν οἰκείωσι τῆς Ὁρθοδόξου, καί τήν ἀποδοχή τῶν κατὰ τῶν πού οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι ἐπέβαλαν στοὺς ἀντιχαλκηδονίους αἵρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβήρο.

Ἴσως αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀνυπερβλήτη δυσκολία γιά τοὺς συνδιαλεγόμενους καί καλοπροαιρέτους ἀντιχαλκηδονίους Χριστιανούς, νά ἀποδεχθοῦν δηλαδή τίς καταδίκες τῶν διδασκάλων τους, καί ἴσως αὐτή ἡ δυσκολία γιά τήν “πρόοδο” τοῦ Διαλόγου ὑποχρεώνει τόν κ. Μαρτζέλο νά μὴ ζητῇ τίποτε περισσότερο ἀπὸ τήν ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Εἶναι κατανοητὴ ἡ δυσκολία. Ἀλλά ποιός μπορεῖ νά ἐγγυηθῇ στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους μία ἀκαινοτόμητη Ὁρθοδοξία καί μία ἀληθῆ, θεοφιλῆ καί σωστικὴ ἐπανένωσί τους στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, χωρίς ταυτότητα πίστεως μέ τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς Ἐκκλησίας;

Ὑπάρχει ὅμως καί ἄλλη ἀντίρρηση: Γιατί πρέπει νά εἴμαστε ὑπὲρ ἅγαν αὐστηροί, ἐνῶ εἶναι δυνατόν νά ἀσκηθῇ οἰκονομία πού θά διευκολύνῃ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νά ἐνωθοῦν στήν Ἐκκλησία; Πράγματι, αὐτός εἶναι ἕνας σοβαρὸς λόγος, ὁ ὁποῖος πρέπει νά ἀπασχολῇ διαρκῶς τοὺς ὑπευθύνους τῆς Ἐκκλησίας¹²³. Ἐμεῖς προσευχόμεστε, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νά οἰκονομῇ τήν ἐπιστροφὴ τῶν ἑτεροδόξων στήν ἁγία ποίμνη της. Ἀλλά ἡ ἀσκουμένη οἰκονομία δέν πρέπει νά ἐκπίπτῃ σέ παρανομία, διότι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων εἶναι τό κινδυνευόμενον καί ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας τό διακυβευόμενον. Ἡ ἀμνήστευσις τῆς ἑτεροδοξίας τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιάρχων εἶναι ἄραγε μία οἰκονομία πού θά συντελέσῃ στήν ἐπι-

ορθόδοξου συζητήσεως ἐπ' αὐτῶν, τῶν εἰδικῶν εἰσηγήσεων κατὰ τὸν ἐπίσημο Διάλογο καί τῶν τελικῶν προτάσεων (περιοδ. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ 498–30.11.1993).

123. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐρωτᾷ τὸν Μέγα Βασίλειο: «Σὺ δὲ δίδαξον ἡμᾶς, ὃ θεῖα καί ἱερὰ κεφαλὴ, μέχρι τίνος προῖτέον ἡμῖν τῆς τοῦ Πνεύματος θεολογίας καί τίσι χρηστέον φωναῖς καί μέχρι τίνος οἰκονομητέον, ἵν' ἔχωμεν ταῦτα πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας» (Ἐπιστολὴ 58, *Βασιλείῳ*).

στροφή τῶν σημερινῶν ἀντιχαλκηδονίων Χριστιανῶν στήν Ἐκκλησία καί τήν Ὁρθοδοξία της;

Ἐν προκειμένῳ ἡ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τίς ἐνωτικές προσπάθειες πού ἔγιναν κατά τούς διαρρεύσαντες αἰῶνες μᾶς καθιστᾷ προσεκτικούς σέ πρωτοβουλίες πού δέν βασιζονται στήν ἀκρίβεια τῆς δογματικῆς διδασκαλίας καί στήν συνέπεια ἀπέναντι στίς ἐκκλησιολογικές ἀρχές. Τό *Ἐνωτικόν* τοῦ Ζήνωνος, πού κατέληξε στό ἀκακιανό σχίσμα, καί ἡ ἐνωτική πολιτική τοῦ Ἡρακλείου, πού ἐπέβαλε τόν Μονοθελητισμό, εἶναι κλασικά παραδείγματα ἀποτυχίας πού ὠφείλετο σέ κακῶς ἐφηρμοσμένη οἰκονομία. Ὅσοι κατά καιρούς ἐπέστρεψαν στήν Ἐκκλησία δέν ἀμνήστευσαν τούς αἰρεσιάρχας καί τήν Χριστολογία τους. Ἡ ἐνωτική προσπάθεια τοῦ ἁγίου Φωτίου ἐπέτυχε νά ὀδηγήσῃ στήν Ἐκκλησία μέρος τῶν Ἀρμενίων, ἐπειδή ἐτήρησε τούς ὅρους μιᾶς ἀληθοῦς ἐνώσεως: τήν ἀποδοχή τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καί τήν καταδίκη τῶν αἰρεσιάρχων. Ἀντιγράφουμε τούς λόγους τοῦ ἁγίου Φωτίου ἀπό τήν ἐπιστολή του *Πρός τούς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικούς Θρόνους*: «Καί γάρ οἱ τήν Ἀρμενίαν οἰκοῦντες, τῷ τῶν Ἰακωβιτῶν ἐνισχημένοι δυσσεβήματι, καί πρὸς τό ὀρθόν τῆς εὐσεβείας ἀπαυθαδιαζόμενοι κήρυγμα ... *τήν μακράν ἐκείνην πλάνην ἀποθέσθαι ἐνεδυναμώθησαν* καί λατρεῖν σήμερον καθαρῶς καί ὀρθοδόξως ἢ τῶν Ἀρμενίων λῆξις τήν τῶν χριστιανῶν λατρείαν, Εὐτυχῇ τε καί Σεβήρον καί Διόσκορον, καί τούς κατά τῆς εὐσεβείας πετροβόλους, Πέτρον καί τόν Ἀλικαρνασσέα Ἰουλιανόν, καί πᾶσαν αὐτῶν τήν πολύσπορον διασποράν, ὡς ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, μυσатτομένη, καί δεσμοῖς ἀλύτοις τοῦ ἀναθέματος ὑποβάλλουσα»¹²⁴.

124. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα...*, τόμ. Ι, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 322. Τό ἀπόσπασμα αὐτό τοῦ ἁγίου Φωτίου πολλές φορές δυστυχῶς ἔχει χρησιμοποιηθῇ περιεκκομμένο, δίνοντας τήν ἐντύπωσι ὅτι ἐνισχύει τήν ἰδέα τῆς ὀρθοδοξίας τῶν Ἀρμενίων. Περισσότερα γιά τήν ἐπιστροφή τῶν Ἀρμενίων

Ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι ὁ πόθος γιά τήν ἐπανένωσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν Ἐκκλησία εἶναι ἱερός καί τόν συνοψίζει ἡ προσευχή: «τούς πεπλανημένους ἐπανάγαγε καί σύναψον τῇ Ἀγία Σου Καθολικῇ καί Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ» (Θ. Λειτουργία Μεγ. Βασιλείου).

Δέν μένουμε ἀσυγκίνητοι μπροστά στήν ὅποια πρόοδο οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν σημειώσει πρὸς τήν κατεύθυνσι μιᾶς ἀληθοῦς ἐνώσεως. Ἐλπίζουμε ἐπιπλέον στήν εὐόδωσι τῆς πορείας τους πρὸς ἀπόρριψιν τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας τους καί τήν ἀποδοχή τῆς Ὁρθοδόξου. Προσευχόμαστε γι' αὐτό. Ἐπιθυμοῦμε νά ἐπαναλάβουμε κάποια στιγμή μέ τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ τήν ἀνωτέρω ρῆσι τοῦ ἁγίου Φωτίου ἀντικαθιστώντας τό ὄνομα τῶν Ἀρμενίων μέ τό γενικώτερο ὄνομα «ἡ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων λῆξις», ὅταν δηλαδή θά ἔχουν ἤδη ἀπαρνηθῇ τήν Χριστολογία τους καί θά ἔχουν ἐπ' αὐτῷ καταδικάσει τούς αἰρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβήρο¹²⁵.

Δέν ἀγνοοῦμε ὥστόσο ὅτι ὁ Διάλογος εἶναι ὑπόθεσις πού ἀφορᾷ τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτό καί ὅ,τι λέγουμε ἢ πράττουμε, θέλουμε νά εἶναι σύμφωνο μέ ὅ,τι διαχρονικά πιστεύει ἡ Ἐκκλησία. Δέν πρέπει ὁ πόθος τῆς ἐνώσεως νά ὀδηγήσῃ τά βήματά μας σέ ἀτραπούς ἄγνωστες στήν Παράδοσι τῶν Πατέρων καί τήν προσπάθειά μας σέ μεθόδους πού ἐνδεχομένως βοηθοῦν στήν προσ-

ων στήν Ἐκκλησία ἐπὶ ἁγίου Φωτίου, βλ. Πρωτοπρ. π. Θεοδώρου Ζήση, Ὁ Μέγας Φώτιος καί ἡ ἔνωσις τῶν Ἀρμενίων μέ τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, *Πρακτικά ΙΕ' Θεολογικοῦ Συνεδρίου «Μέγας Φώτιος»*, Ἱερὰ Μητρόπολις Θεσσαλονίκης 1995.

125. «Καί γάρ οἱ [Ἀντιχαλκηδόνιοι], τῷ τῶν Ἰακωβιτῶν ἐνισχημένοι δυσσεβήματι, καί πρὸς τό ὀρθόν τῆς εὐσεβείας ἀπαυθαδιαζόμενοι κήρυγμα ... *τήν μακράν ἐκείνην πλάνην ἀποθέσθαι ἐνεδυναμώθησαν* καί λατρεῖν σήμερον καθαρῶς καί ὀρθοδόξως ἢ τῶν [ἄχρι τοῦ νῦν Ἀντιχαλκηδονίων] λῆξις τήν τῶν χριστιανῶν λατρείαν, Σεβήρον καί Διόσκορον ὡς ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία μυσатτομένη καί δεσμοῖς ἀλύτοις τοῦ ἀναθέματος ὑποβάλλουσα».

έγγισι τῶν ἑτεροδόξων, δέν ἐξασφαλίζουν ὅμως τήν ἀκεραιότητα τῆς Ὁρθοδοξοῦ Πίστεως καί τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ στόχος πρέπει νά περιλαμβάνη καί τά δύο ἢ τουλάχιστον νά ἐξασφαλίζη τό δεύτερο. Ὁ Μέγας Βασίλειος μᾶς ἄφησε ἕνα ἀκόμη παράδειγμα. Ἀντιμετώπισε τό πρόβλημα τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ὁμοιουσιανῶν στήν Ἐκκλησία μέ μεθοδολογία δογματικῶς ἀκριβῆ καί ἐκκλησιολογικῶς ἀκεραία¹²⁶. Οἱ ἐπιστρέφοντες Ὁμοιουσιανοί ἔπρεπε νά ἀπαντήσουν σέ «ἀπλᾶ καί σαφεῖ καί εὐμνημόνευτα ρήματα»–ἐρωτήματα¹²⁷ μέ συντομία καί σαφήνεια· καί ἐπιπλέον ἔπρεπε νά διακόψουν τήν κοινωνία μέ ὅσους Ὁμοιουσιανούς παρέμεναν στήν ἑτεροδοξία (ὡς πνευματομάχοι): «σύντομον ἡμῖν λόγον ἀποστέλλω πρὸς τό ἐρώτημα, ἡ ὁμολογῶν τήν κοινωνίαν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως ἢ ἀρνούμενος». Ἡ ἔνωσις δέν ἦταν αὐτοσκοπός: «Κἂν μὲν πείσωμεν, κοινῶς αὐτοῖς ἐνωθῆναι, ἐάν δέ ἀποτύχωμεν, ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις». Στόχος ἦταν ἡ ἐπιστροφή τους στήν ἀλήθεια τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, πού διέσωζε ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἀρνήθηκε κατηγορηματικά «τόν ἐπαμφοτερισμόν τοῦ ἡθους», δηλαδή τήν ἐκκλησιαστική ἔνωσι ἀνθρώπων μέ διαφορετικὴ πίστι: «τόν δέ ἐπαμφοτερισμόν τοῦτον ἐξορίσαι τοῦ ἡθους ἀναλαμβάνοντας τήν εὐαγγελικὴν καί ἄδολον πολιτείαν, ἢ συνέζων οἱ ἐξ ἀρχῆς προσελθόντες τῷ Λόγῳ. “Ἦν γάρ, φησί, τῶν πιστευσάντων καρδιά καί ψυχὴ μία”. Ἐάν μὲν οὖν πεισθῶσί σοι, ταῦτα ἄριστα. Εἰ δέ μή, γνωρίσατε τοὺς πολεμοποιούς καί παύσασθε ἡμῖν τοῦ λοιποῦ περὶ διαλλαγῶν ἐπιστέλλοντες». Συγκυριακάσεις εἰς τά τῆς πίστεως δέν ἦταν γι’ αὐτόν νοητές. Δέν τίς

126. Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολή 128, *Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων*.

127. Πρβλ. Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολή 113, *Τοῖς ἐν Ταρσῷ πρεσβυτέροις*, ὅπου ζητεῖται ἀπὸ τοὺς Ὁμοιουσιανούς νά ὁμολογήσουν «τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, ... καί τό μή δεῖν λέγεσθαι κτίσμα τό Πνεῦμα τό Ἅγιον μηδέ κοινωνικούς αὐτῶν εἶναι τοὺς λέγοντας».

ἐπέτρεπε ἡ ἱερατική του συνείδησις: «Ἔως δ’ ἂν μηδέν γένηται τούτων, σύγγνωθι, θεοφιλέστατε Πάτερ [γράφει στόν ἅγιο Εὐσέβιο Σαμοσάτων], μή δυναμένῳ μετὰ ὑποκρίσεως θυσιαστηρίῳ Θεοῦ παρεστάναι»¹²⁸.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεθόδου πού ἀκολούθησε ὁ Μέγας Βασίλειος, θά πρέπει νά ζητηθῇ ἀπὸ τοὺς προσφιλεῖς Ἀντιχαλκηδονίους νά ἀποδεχθοῦν τήν Χριστολογία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων χωρίς ἐρμηνευτικές δηλώσεις, τίς Οἰκουμενικές Συνόδους καθ’ ἑαυτές ὡς ἅγιες στίς ἀποφάσεις τους καί οἰκουμενικές στό κῦρος καί τήν αὐθεντία τους, νά ἐγκαταλείψουν τήν σεβηριανή Χριστολογία καί νά ἔχουν ἀκοινωνήτους ὅσους ἀρχῆθεν καί μέχρι σήμερα δέν δέχθηκαν καί δέν δέχονται αὐτές τίς προϋποθέσεις¹²⁹. Ἡ μεθόδουσις πού θά παρακάμψῃ αὐτά τά στοιχειώδη «ρήματα», δῆθεν ὡς οἰκονομία, θά ζημιώσῃ τήν Ἐκκλησία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ὅσα ἀναφέρθηκαν στό βιβλίο αὐτό συνοψίζονται στό ὅτι, ἐπειδή,

α) τά ἱστορικοδογματικά δεδομένα βεβαιώνουν τόν αἰρετικό χαρακτήρα τῆς Χριστολογίας τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου καί

β) ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός προσδιορίζει τήν ἑτεροδοξία τους στήν Χριστολογία, ἡ ὁποία ἔγινε αἰτία νά ἀρνηθοῦν τόν Ὁρο τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί νά χωρισθοῦν ἀπὸ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία,

συμπεραίνεται ὅτι ἡ ἐπιστροφή τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν κοι-

128. Τά ἐντὸς εἰσαγωγικῶν ἀποσπάσματα ἀπὸ: Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολή 128, *Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων*.

129. Αὐτονόητο εἶναι ὅτι καί ἄλλα θέματα, πού ἐνδεχομένως ἔχουν δογματικές προεκτάσεις, πρέπει νά ἀντιμετωπισθοῦν μέ γνώμονα τήν Παράδοσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

νωνία τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας προϋποθέτει ἐγκατάλειψι τῆς σεβηριανῆς καί ἀποδοχή τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας, καθὼς καί ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων στό σύνολο τῆς δογματικῆς των διδασκαλίας καί τῶν καταδικῶν των.

Ἐλπίζουμε ὅτι ὁ Διάλογος μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους θά ἀποδώσῃ τούς προσδοκωμένους καρπούς, ἐάν τηρηθοῦν οἱ ἀρχές πού θέτουν οἱ ἅγιοι Βασίλειος ὁ Μέγας καί Φώτιος Κων/πόλεως. Σέ περίπτωση πάλι πού δέν καρποφορήσῃ ὁ Διάλογος –ὕπαιτιότητι ἐννοεῖται τῶν Ἀντιχαλκηδονίων: «ἐάν μὲν οὖν πεισθῶσί σοι, ταῦτα ἄριστα. Εἰ δέ μή,...»–, ἡ Ἐκκλησία θά κρατήσῃ ὑγιές τό κριτήριο, μέ τό ὁποῖο θά ἐπιχειρήσῃ στό μέλλον προσπάθειες γιά τήν ἐπανάκαμψί τους στήν Ὁρθοδοξία.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

Ὁ καθηγητής κ. Γεώργιος Μαρτζέλος ὑποστηρίζει σέ ἄρθρο του τήν ἄποψι ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν ὀρθόδοξη δογματική διδασκαλία (“ἰδεολογική” Ὁρθοδοξία), ἐπειδή ἡ Χριστολογία τους δέν διαφέρει οὐσιαστικά ἀπό τήν Χριστολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας· ἐν τούτοις εἶναι αἰρετικοί, ἐπειδή ἔχουν ἀποκοπεῖ ἀπό τήν Ἐκκλησία ἀρνούμενοι νά δεχθοῦν τόν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνος (δέν ἔχουν “ἐκκλησιολογική” Ὁρθοδοξία). Τήν ἄποψι αὕτη στηρίζει στήν παραδοχή ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός μέ τήν ἔκφρασι: «προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος τοῦ τόπου ἀποσχίσαντες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» φανερώνει τήν δογματική τους ταυτότητα ὡς αἰρετικῶν, ἐνῶ μέ τήν ἔκφρασι: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες» ἀναγνωρίζει ὅτι σέ ὅλα τά ἄλλα καί στήν χριστολογική τους διδασκαλία εἶναι ὀρθόδοξοι. Ἐπιχειρεῖ νά ἐπιβεβαιώσῃ τήν ὀρθοδοξία τους μέ τήν παραπομπή στήν μαρτυρία θεολόγων, ὅπως ὁ Ἰωάννης Καρμύρης καί ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης, καί μέ τήν ἐρμηνεία τῶν ἱστοριοδογματικῶν δεδομένων. Δηλαδή: ὅτι ὁ Διόσκορος δέν καθαιρέθηκε γιά δογματικούς λόγους, ὅπως δήλωσε ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος Κων/πόλεως· ὅτι οἱ ἐκβοήσεις, μέ τίς ὁποῖες οἱ πατέρες τῆς συνόδου ἀναθεματίζουν τόν Διόσκορο, δέν συνιστοῦν ἀπόφασι τῆς συνόδου· ὅτι ἡ ληστρική σύνοδος δέν θεωρήθηκε αἰρετική ἀπό τούς Πατέρας τῆς Χαλκηδόνος· ὅτι ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος στά συγγράμματά τους ἔχουν ἀπορρίψει ἐπὶ λέξει τήν σύγχυσι, τήν ἀνάκρασι καί τόν φυρμό, ὁπότε τό γεγονός ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τοὺς ἀποδίδει αὐτούς τοὺς ὅρους εἶναι μία ποιμαντική πρακτική πού δέν ἔχει ἀξιώσεις γιά δογματική ἀκριβολογία, ὅπως θά τό ἀπαιτοῦσε ἡ σύγχρονη ἐπιστημονική ἀνάλυσις στά ἴδια τά κείμενα τῶν αἰρεσιαρχῶν. Ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀναγνώρισις “ἰδεολογικῆς” Ὁρθο-

δοξίας στους Ἀντιχαλκηδονίους στηρίζεται ἐπίσης στό γεγονός ὅτι καί ἄλλοι αἵρετικοί, ὅπως οἱ Ἰκέται καί οἱ Αὐτοπροσκόπται, ἔχουν χαρακτηρισθῇ ἀπό τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό «καθ’ ὅλα τά ἄλλα ὀρθόδοξοι». Θεωρεῖ ὅτι τό “ἐκκλησιολογικό” κριτήριον, μέ τό ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία ἀποκόπτει τούς αἵρετικούς ἀπό τό σῶμα της, εἶναι τόσο ἰσχυρό, ὥστε ἀφήνει ἀδιάφορους τούς ἁγίους Πατέρας γιά τό ἄν οἱ αἵρετικοί ἔχουν ὀρθόδοξη ἢ ἑτερόδοξη δογματική διδασκαλία. Συμπεραίνει ἐν τέλει ὅτι, ἐπειδή οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία καί στεροῦνται μόνο τήν “ἐκκλησιολογική”, στό πλαίσιο τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μαζί τους δέν πρέπει νά ζητήσουμε τίποτε ἄλλο ἀπό τό νά ἀποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικές Συνόδους Δ’, Ε’, ΣΤ’ καί Ζ’, γιατί ἔτσι αἱρεται τό δογματικό αἷτιον πού προεκάλεσε τόν χωρισμό τους ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί δημιουργεῖται ἡ βασιική καί ἀναγκαία προϋπόθεσις γιά τήν ἐπανένωσί τους μέ αὐτήν.

Ἀπαντήσαμε στήν θεωρία τοῦ κ. Μαρτζέλου, ἐπειδή ἡ πρότασις νά ἀποδεχθοῦν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τίς Οἰκουμενικές Συνόδους, ἄν καί ὀρθή καί ἐπαινετή καθ’ ἑαυτήν, χωρίς τήν ταυτόχρονη ἀποδοχή τοῦ δογματικοῦ τους περιεχομένου κρύβει σοβαρό κίνδυνο γιά τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Παρατηρήσαμε κατ’ ἀρχήν ὅτι ἡ θεωρία τῆς “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἐπιβεβαιώνει τά Πορίσματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, τά ὁποῖα δέν ἔχει δεχθῇ μεγάλη μερίδα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος. Ἀναπτύξαμε κατόπιν τούς κατωτέρω λόγους, γιά τούς ὁποίους πιστεύουμε ὅτι ἡ θεωρία αὐτή δέν συμφωνεῖ μέ τήν πατερική καί συνοδική παράδοσι.

α) Ἡ δογματική ταυτότης τῶν Ἀντιχαλκηδονίων προσδιορίζεται ἀπό τό σύνολο τῆς ἀντισεβηριανῆς γραμματείας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τῶν λοιπῶν ἁγίων Πατέρων καί τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καί ὄχι μόνον ἀπό τήν ἐπιγραμματική ἀναφο-

ρά: «προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος ... ἀποσχίσαντες, τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες». Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τούς ὀνομάζουν *μονοφυσίτας* καί δίνουν σέ ἑκτενεῖς πραγματεῖες τους τό δογματικό περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἀνέπτυξε ἀνεπανάληπτη ἐπιχειρηματολογία, μέ τήν ὁποία ἀποδεικνύει τόν αἵρετικό χαρακτήρα τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας.

β) Ἐρμηνευμένο μέ γνώμονα τήν συνοδική, πατερική καί λατρευτική παράδοσι τό ἐπίμαχο ἀπόσπασμα: «προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος τοῦ τόπου ἀποσχίσαντες τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», μαρτυρεῖ γιά τήν αἵρετική Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Τά «ἄλλα πάντα», στά ὁποῖα κατὰ τόν λόγο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι ὀρθόδοξοι, ἀναφέρονται σέ θέματα πού δέν ἀφοροῦν τήν Χριστολογία. Στίς ἴδια πατερική παράδοσι βασίζεται καί ἡ διαπίστωσις ὅτι ἡ σεβηριανή Χριστολογία εἶναι παραχάραξις τῆς κυριλείου Χριστολογίας.

γ) Οἱ ἀποφάνσεις τῶν καθηγητῶν Ἰω. Καρμίρη καί π. Ἰω. Ρωμανίδη ὑπέρ τῆς ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅπως φανερῶνουν τά στοιχεῖα πού παραθέτουμε, ἦταν ἀποτέλεσμα πρωίμου ἐνθουσιασμοῦ καί γι’ αὐτό σύντομα παρεχώρησαν τήν θέσι τους σέ σοβαρές ἀμφιβολίες καί πολλή περίσκεψι.

δ) Ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ὁ Διόσκορος ἔχει ὀρθόδοξη Χριστολογία, ἐπειδή δέν καταδικάσθηκε γιά δογματικούς λόγους, σύμφωνα μέ τήν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου, ἀποδεικνύεται ἀβάσιμος ἢ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἦταν αὐθαίρετη, καί αὐτό πιστοποιεῖται ἀπό τά Πρακτικά καί τόν τρόπο πού κατανοήθηκαν ἀπό τούς μεταγενεστέρους Πατέρας. Ὁ ἰσχυρισμός ἐπίσης ὅτι ὁ Διόσκορος ἔχει ὀρθόδοξη Χριστολογία, ἐπειδή ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων» εἶναι δῆθεν δογματικῶς ἰσοδύναμη μέ τήν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσε-

σι», δέν ἔχει ἔρεισμα. Ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων», ἂν καί ὀρθόδοξη καθ' ἑαυτήν, χωρίς τήν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι» δέν ἐξασφαλίζει ἀπό τήν ἐκτροπή τοῦ χριστολογικοῦ φρονήματος σέ αὐτό πού ὀνομάζουμε σεβηριανή Χριστολογία. Ἄν καί ὁ ἀρχικός Ὅρος περιεῖχε τήν «ἐκ δύο φύσεων» καί ἀπό τοὺς ἐπισκόπους τῆς συνόδου χαρακτηρίσθηκε ἐπιμόνως ὀρθόδοξος, δέν εἶχε τήν δογματική πληρότητα πού ἀπέκτησε ὁ τελικός Ὅρος μέ τήν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι».

ε) Οἱ ἐκβολήσεις τῶν Πατέρων, πού κατεδίδεσαν μέ ἀναθεματισμό τόν Διόσκορο, ἐξέφραζαν τό καθολικό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδή ἦσαν ἐκβολήσεις ὅλων τῶν Πατέρων ἐν μιᾷ καρδίᾳ καί ὄχι μεμονωμένες φωνές ὀλίγων ἢ περισσοτέρων ἐπισκόπων.

στ) Ἡ ληστρική σύνοδος ἦταν αἰρετική, ἐπειδή παρέκαμψε τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί συντάχθηκε μέ τήν αἰρετική δήλωσι τοῦ Εὐτυχοῦς «δύο φύσεις πρό τῆς ἐνώσεως, μία φύσις μετά τήν ἔνωσι».

ζ) Οἱ ὅροι ἀνάκρας, σύγχυσις, φυρμός, πού ἀποδίδονται στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, εἶναι θεολογικῶς ἀκριβεῖς, ἐπειδή εἶναι ἡ φυσική συνεπαγωγή τῆς ὁμολογίας τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας. Δέν εἶναι ποιμαντική ὁρολογία (ἀντιλογία), πού δῆθεν ἔχει τήν δυνατότητα νά μὴ ἀκριβολογῇ στό δόγμα. Ἐχει χρησιμοποιηθῇ ἀπό τοὺς ἁγίους Πατέρας ἀκόμη καί σέ Ὁμολογίες Πίστεως (ὁμολογία) πού ἀναμφιβόλως ἀπαιτεῖ ἀκριβολογία. Τό ἀσυγχύτως τοῦ Σεβήρου δέν ἐξασφαλίζει ἀπό τήν σύγχυσι, ἐνόσω ὁμολογεῖται ἡ μία σύνθετος φύσις. Ὁ παραλληλισμός τῆς ὁμολογίας μέ τίς «σύγχρονες ἐπιστημονικές προσεγγίσεις» τῶν δογματικῶν θεμάτων εἶναι ἄστοχος, ἐπειδή συχνά οἱ προσεγγίσεις αὐτές ἔρχονται σέ ἀντίθεσι μέ τά βασικά δόγματα τῆς πίστεως.

η) Οἱ αἰρετικοί πού δέν ἔχουν καταδικασθῇ γιά δογματικούς λόγους, ὅπως οἱ Ἰκέται καί οἱ Αὐτοπροσκόπται, μπορεῖ νά ἔχουν

καθ' ὅλα ὀρθόδοξη δογματική διδασκαλία· ἀλλά καί αὐτό ἄχρειαι, διότι συχνά μεταπίπτουν σέ ἑτεροδοξία, «ἵνα δόξωσιν εὐλόγως χωρισθῆναι τῆς Ἐκκλησίας», ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης. Ὅμως οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι Διόσκορος καί Σεβήρος ἔχουν καταδικασθῇ γιά συγκεκριμένες δογματικές διδασκαλίες, ὅποτε δέν εἶναι δυνατόν νά συγκαταριθμηθοῦν μεταξύ τῶν ἀνωτέρω σχισματοαιρετικῶν.

θ) Οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι ἀπεκόπησαν ἀπό τήν Ἐκκλησία μέ βάσι τό «ἐκκλησιολογικό» κριτήριο, τήν οἰκουμενική ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας ἐναντίον τους· ὄχι ὅμως ἄνευ τοῦ δογματικοῦ περιεχομένου τῆς, ἀλλά λόγω αὐτοῦ, τό ὅποιο στήν περίπτωσί τους ἦταν ἡ ἄρνησις τοῦ δογματικοῦ Ὁρου τῆς Συνόδου. Εἶναι πολλάκις μαρτυρημένη στήν πατερική γραμματεία ἡ ἀλληλοπεριχώρησις μεταξύ τῆς ὀρθόδοξου πίστεως, τῶν ἱερῶν Συνόδων πού τήν ἐβεβαίωσαν, καί τῶν καταδικῶν πού αὐτές ἐπέβαλαν ἐναντίον ἐκείνων πού τήν ἀπέρριψαν.

ι) Ἀποδεικνύοντας ἐσφαλμένη τήν θεωρία τοῦ κ. Μαρτζέλου, συνάγει κανεῖς τό συμπέρασμα ὅτι γιά νά γίνη μία συνεπής πρὸς τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιολογία ἔνωσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν Ἐκκλησία, πρέπει νά ἀποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικές Συνόδους Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' μέ ὅ,τι αὐτή ἡ ἀποδοχή συνεπάγεται: νά ἀποκηρύξουν δηλαδή τήν σεβηριανή Χριστολογία τους, νά ἀποδεχθοῦν τίς καταδίκας πού ἔχουν ἐπιβληθῇ στοὺς αἵρεσιάρχες Διόσκορο καί Σεβήρο, καί νά διακόψουν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ ὅσους παραμένουν στά ἀντιχαλκηδόνια φρονήματά τους. Αὐτή ἡ τακτική εἶναι σύμφωνη μέ τήν ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τίς ἐνωτικές προσπάθειες, πού ἀπέτυχαν, καί ἀπό ἐκεῖνες πού καρποφόρησαν τήν ἀληθινὴ ἐνότητα. Στήν τελευταία ἀνήκει ἡ ἐπὶ ἁγίου Φωτίου. Ἡ μεθόδευσις πού θά παρακάμψῃ τίς ἀνωτέρω στοιχειώδεις ἀπαιτήσεις, δῆθεν ὡς οἰκονομία, θά ζημιώσῃ τήν Ἐκκλησία.

SUMMARY

In his article “Orthodoxy and heresy of the Anti-Chalcedonians according to St John the Damascene” (periodical ΘΕΟΛΟΓΙΑ, vol. 75, n. 2/2005), Professor G. Martzelos argues that Anti-Chalcedonians have Orthodox doctrinal teaching (“ideological Orthodoxy”), because their Christology does not differ essentially from that of St Cyril of Alexandria. Despite this, they are heretics because they have separated themselves from the Church by rejecting the Definition [*Horos*] of the Synod of Chalcedon (they do not possess an “ecclesiological Orthodoxy”).

Professor G. Martzelos supports his views with the claim that with the expression: “[they were] separated from the Orthodox Church on the pretext of that document [approved] at Chalcedon” (see *De Heresibus* 83), St John the Damascene reveals their dogmatic identity as heretics, whereas with the expression: “in all other respect they are orthodox” (*ibid*) he recognises that in everything else and in their Christological teaching they are Orthodox. He attempts to certify their orthodoxy by calling upon the witness of theologians, such as Prof. John Karmiris and Prof. Father John Romanides, in addition to interpretations of historical and dogmatic facts. Namely, a) that Dioscorus of Alexandria has not been deposed for dogmatic reasons, as Anatolius of Constantinople has declared; b) that the exclamations of the bishops, by which they anathematised Dioscorus, do not constitute a decision of the Synod; c) that the “Robber” Synod of Ephesus was not recognised as heretical by the Fathers of Chalcedon; d) that Dioscorus and Severus of Antioch have, in their writings, rejected verbatim the *confusion* (σύγχυσις), *blending* (ἀνάκρασις) and *mixture* (φυσμός) of the natures of Christ. Thus, when St John the Damascene ascribes these terms to their Christology, he is acting as Prof. G. Martzelos claims, pastorally and not laying claim dogmatic exactitude, such as would be expected of contemporary academic analysis of the texts of the heresiarchs. Like-

wise he claims that the recognition of an “ideological Orthodoxy” in the Anti-Chalcedonians is supported by the fact that other heretics, such as the *Hiketae* (Ἰκέται) and *Autoproscoptae* (Αὐτοπροσκόπται) have also been characterised by St John the Damascene as “in all other respects Orthodox”. He considers the “ecclesiological” criterion, by which the Church cuts off the heretics from her body, to be so important as to leave the holy Fathers indifferent to whether the heretics have orthodox or heterodox dogmatic teaching. Finally he concludes that because the Anti-Chalcedonians possess an “ideological” orthodoxy and lack only an “ecclesiological orthodoxy”, within the framework of the Theological Dialogue with them we mustn’t seek anything more than to accept the 4th, 5th, 6th and 7th Oecumenical Synods. For, thus is the dogmatic cause which provoked their separation from the Orthodox Church lifted, and the basic and necessary pre-supposition for their re-union with her created.

We have provided a response to Professor G. Martzelos’ theory because his proposal «the Anti-Chalcedonians to accept the Oecumenical Synods», even if correct and praiseworthy per se, without accepting their dogmatic decisions conceals a serious danger for the unity of the Church. At the outset, we observed that the recognition of an “ideological Orthodoxy” among the Anti-Chalcedonians only goes to confirm the Conclusions of the Theological Dialogue (1985-1993), which a great majority of the faithful has not accepted. Subsequently, we presented the following reasons why this theory is not consonant with the patristic and synodal tradition:

a) The dogmatic identity of the Anti-Chalcedonians is determined by the entire anti-Severian (anti-monophysite) collection of writings of St John the Damascene, the Church Fathers and Oecumenical Synods but not only by the short excerpt: “[they were] separated from the Orthodox Church on the pretext of that document [approved] at Chalcedon, whereas in all other respect they are orthodox”. St Anastasius of Sinai and St John the Damascene refer to them as *Monophysites* and provide, in their extend

treatises, the dogmatic meaning of this term. St Maximus the Confessor developed an unprecedented line of argumentation by which he makes clear the heretical character of the Severian Christology.

b) When interpreted having as a rule the patristic, synodal, and liturgical tradition, the excerpt in question testifies to the heretical Christology of the Anti-Chalcedonians. The phrase “in all other respects”, by which St John of Damascus describes in what way they are orthodox, refers to issues not pertaining to Christology. The judgment that the Severian Christology is a distortion of St Cyril’s Christology is based upon the patristic tradition itself.

c) The published opinions of Professors John Karmiris and Father John Romanides regarding the orthodoxy of the Anti-Chalcedonians were a result of an early enthusiasm which soon thereafter gave way to positions of serious questioning and much deliberation.

d) The assertion that Dioscorus expressed an orthodox Christology, since was not deposed for dogmatic reasons, according to St Anatolius’ words, is shown to be unfounded. St Anatolius’ statement was arbitrary, as is attested to the minutes [of the Synod] and by the way in which these minutes were understood by subsequent Fathers. Likewise the claim that Dioscorus expressed an Orthodox Christology because the phrase “from two natures” is supposedly dogmatically equivalent to the phrase “in two natures”, is also lacking support. The phrase “from two natures”, even if orthodox in itself, if it is not combined with the phrase “in two natures” cannot ensure there won’t be a deviation of the Christological outlook into that which is called Severian Christology. Although the initial Definition [*Horos*] contained the phrase “from two natures” and was persistently characterised by the bishops of the Synod as orthodox, it did not possess the dogmatic fullness which the final Definition [*Horos*] acquired with the phrase “in two natures”.

e) The exclamations of the bishops, by which they anathematised Dioscorus, expressed the Catholic mindset (φρόνημα) of the Church, since all of Fathers expressed themselves in oneness of heart not just a few or even many bishops.

f) The “Robber” Synod was heretical, for it bypassed the *Exposition of Reconciliation* (Ἐκθεσις τῶν Διαλλαγῶν) of St Cyril and affirmed the heretical statement of Eutyhes: “two natures before the union, one nature after the union”.

g) The terms *blending* (ἀνάκρασις), *confusion* (σύγχυσις) and *mixture* (φυσμός), which are ascribed to Anti-Chalcedonians, are theological-ly accurate, for these terms are the normal consequence of the Severian Christology’s *one composite nature* in Christ. These are not pastoral terms (ἀντιλογία), which supposedly could be used in a way that is dogmatically imprecise. The Holy Fathers have even used these terms in Confessions of Faith (ὁμολογία), which undoubtedly require precision. The term “without confusion” (ἀσυγχύτως), as employed by Severus of Antioch in the framework of a confession of the *one composite nature*, does not ensure the unconfused union of the natures. The comparison of the contemporary academic theological views with the Confession of the Faith (ὁμολογία) is unwise, because these views are often in opposition to basic doctrines of the Faith.

h) It is possible that heretics who have not condemned for dogmatic reasons, such as *Hicetae* (Ἰκέται) and *Autoproscopae* (Αὐτοπροσκόπται), may possess an entirely (καθ’ ὅλα) orthodox dogmatic teaching. This, however, is “until such a time” (ἄχρι καιροῦ), for often they later fall into herodoxy so as to appear to have a good reason for separating from the Church, as St Nikodemos the Hagiorite observes. On the contrary, in the cases of the heresiarchs Dioscorus and Severus, they have been condemned for particular dogmatic teachings, such that it is impossible for them to be included among the aforementioned schismatic-heretics.

i) The anti-Chalcedonian heresiarchs were cut off by the Church on the basis of the “ecclesiological” criterion, i.e. the oecumenical decision of the Church against them. The application of the “ecclesiological” criterion was not, however, in spite of or indifferent to its dogmatic substance, but rather on accord of it, which, in the case of the Anti-Chalcedonians, was the rejection of the dogmatic Definition [*Horos*] of the Synod. Patristic literature is full of testimonies to the interpenetration (ἀλληλοπεριχώρησις) of Orthodox Faith, the holy Synods which confirmed the Faith, and the condemnations leveled by the Synods against those who rejected the Faith.

j) By showing that Prof. G. Martzelos’ theory is erroneous, one may rightly conclude that in order for a union of the Anti-Chalcedonians with the Church to occur which is consistent with Orthodox Ecclesiology, they must accept the 4th, 5th, 6th and 7th Oecumenical Synods together with all that this acceptance involves; i.e. a) they must renounce their Severian Christology, b) accept the condemnations of the heresiarchs Dioscorus and Severus, c) and cease ecclesiastical communion with all those who remain attached to their anti-Chalcedonian mindset (φρόνημα). This approach is in agreement with the experience of the Church, gained from past union attempts which were unsuccessful, as well as those which were successful in achieving true unity. Among the latter are those made by St Photios the Great. Any approach to union which would ignore the aforementioned elementary requirements, in the name of *οἰκονομία*, will only be harmful to the Church.

Τό βιβλίον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου
Γεωργίου, Καθηγουμένου
τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου,
«Ἡ “ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ” ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ
Ἀπάντησις σέ ἀπόψεις τοῦ
καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαριτζέλου»,
τυπώθηκε τόν Σεπτέμβριο τοῦ 2005
σέ 2000 ἀντίτυπα ἀπό τίς Γραφικές
Τέχνες «Μέλισσα» Σαοῦλη Χρυσούλα
καί Σία Ο.Ε., 570 21 Ἀσπροβάτα,
τηλ. 23970-23313, ὡς ἔκδοσις τῆς
Ἱερᾶς Μονῆς
Ὁσίου Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους Ἁθω.

ISBN: 960-7553-23-3